

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZİN ADI
DEMİRCİ KAZASI KARATAŞ NAHİYESİ TEMETTUAT DEFTERLERİ

ÖĞRENCİNİN ADI VE SOYADI
MERVE DEMİR

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİNİN
ÜNVANI ADI SOYADI
DOÇ. DR. ERTAN GÖKMEN

MANİSA

2014

ÖZET

Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar gelen zengin arşiv belgeleri içinde Temettuat Defterleri'nin önemli bir yeri vardır. Bu defterler on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu iktisadi, sosyal ve ticari hayatı açık bir şekilde bizlere sunmaktadır. Temettuat Defterleri genel olarak bir bölgenin; demografik, etnik yapısına, fert düzeyinde menkul ve gayr-ı menkul kaynaklara, şahısların yıllık kazancına, işletmelerin büyüklüğüne, toplam ve ayrıntılı vergi yüküne, işgücü ve kişilerin mesleğine, yetiştirilen tarım ürünlerine ve beslenen hayvanlara, ticari ve sınai müesseselerine ışık tutmaktadır.

Temettuat Defterleri on dokuzuncu yüzyıl ortalarındaki Osmanlı sosyal ve ekonomik durumunu yansıtacak içerik ve zenginliğe sahiptir. Kişilerin sahip olduğu tüm mal varlıklarını ayrıntılarıyla kaydeden Temettuat Defterleri, Osmanlı taşrasına ait ayrıntılı bilgiler vermektedir. Temettuat Defterleri toplam toprak miktarı, toplam ekili ve nadas alanların miktarı, üretime ayrılan topraklar, ürün çeşidine göre ayrılan toprak miktarı ve bu ürünlerden sağlanan hasıllar, hayvan sayıları ve gelirleri, çeşitli sınai, ticari ve hizmet iş kolları hususlarında ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Bu çalışmada, Manisa'nın Demirci Kazası'na bağlı üç nahiyeden biri olan Karataş Nahiyesi'nin 47 köyüne ait Temettuat Defterleri incelenmiştir. Çalışmamız, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Demirci coğrafyası ve tarihi ele alınıp, Temettuat Defterleri'nin Osmanlı sosyo ekonomik tarihi için önemi ve Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri'nin tanıtımı yapılmıştır. Birinci bölümde, idari yapı ve nüfus, Temettuat Defterleri'ndeki vergi mükelleflerinin sektörel dağılımı ve vergi mükelleflerinin sosyal statüleri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise iktisadi yapı, hayvancılık ve nahiyedeki üretim miktarları ve vergiler konusuna değinilmiştir. Çalışma bir sonuç ve kaynakça ile son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demirci, Temettuat Defteri, Manisa, Karataş, Kökboya

Merve DEMİR

ABSTRACT

Dividend Book has an essential place among archival materials resting from the Ottoman Empire to the present day. These books show us clearly financial, economic and social life of the Ottoman Empire in the 19th century. The books illuminate generally us about demographic and ethnic composition, personal estate and real estate property, personal annual earnings, size of enterprises, detailed and total tax burden, labor and professions of people, agricultural products they cultivated and animals they fed, commercial and industrial establishments of a district.

The Dividend Books has a wide content reflecting social and economic situation of the Ottoman Empire in the 19th century. The Dividend Books which registered in detailed all assets people had inform about every detail of the Ottoman provincial. The Dividend Books give detailed informations about total amount of land, total amount of cultivated and fallow fields, amount of land allocated to production, amount of land allocated by product type, outputs obtained from these products, number and incomes of animal husbandry, various industries, commercial and work service lines.

In this study, The Dividend Books of 47 villages of Karataş sub-district, one of three sub-districts from Manisa city Demirci Township are examined. The study consists of abstract and two other parts. In the abstract, examining in detail of Demirci Township's geography and history, I describe and emphasize The Dividend Books of Demirci Township's Karataş sub-district for socio-economic history of The Ottoman Empire. In the first part, administrative structure and population of the town, sectorial distribution of taxpayers and social status of taxpayers in these books are analyzed. In the second part, economic structure, output of animal husbandry and township taxes are mentioned. The study is ended with a conclusion and bibliography.

Key Words: Demirci, Manisa, Dividend Register, Karataş, Rubia Tinctorum.

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

24/09/2014

Adı Soyadı

Merve DEMİR

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 10/10/2014 tarih ve 20/22 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz Tarih Anabilim Dalı Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Merve DEMİR'in "Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri" konulu tezi incelenmiş ve aday 14/10/2014 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 50 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerinin sorduğu sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	OY BİRLİĞİ	☒	
DÜZELTME yapılmasına	*	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	**	☐	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 3 ay süre verili

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN
Doç. Dr. Ertan GÖKMEN
(Danışman)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNAY

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Bilal ELBİR

Evet Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT	II
YEMİN METNİ	III
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖNSÖZ	VI
KISALTMALAR	VII
TABLolar	VIII

GİRİŞ

1- Demirci Coğrafyası	1
2- Demirci Tarihi	3
3- Temettuat Defterlerinin Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi İçin Önemi	9
4- Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterlerinin Tanıtımı	16

BİRİNCİ BÖLÜM

I- Demirci Kazası'nın İdari Yapısı ve Nüfusu	20
A. İdari Taksimat	20
B. Nüfus	21
1- 19. Yüzyıl Ortalarında Demirci Kazasına Bağlı Nahiye ve Köy Nüfusları	21
2- Karataş Nahiyesi Köyleri ve Nüfusu	23
II-Temettuat Defterlerindeki Vergi Mükelleflerinin Sektörel Dağılımı	25
1- Temettuat Defterlerine Kaydedilen Kişilerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarına Göre Sektörel Dağılımı	25
2- Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Çalışan Mükellefler	26
3- Karataş Nahiyesindeki Esnaflar	27
4- Dini, İdari, Askeri ve Tıbbi Alanda Hizmet Veren Mükellefler	28
5- İhtiyar, Sabi, Yetim, Sahib-i Firaş, Amâ, İane İle Geçinenler ve Arazisi Olmayanlar	30
III-Vergi Mükelleflerinin Sosyal Statüleri	32
1- İsimler	32

2- Unvanlar ve Lakaplar	34

İKİNCİ BÖLÜM

İktisadi Yapı

I- Tarım	38
A- Nahiye Arazisi ve Tarımı	38
1- Nahiyedeki Tarım Arazisi Miktarı ve Ekimi Yapılan Ürünler İçin Kullanımı	38
2- Ekim Yapılan Ürün Çeşitleri	43
3- Ortak Arazi Kullanımı	44
4- Hane Sahiplerinin Sahip Oldukları Arazilerin Büyüklükleri ve Büyük Arazi Sahipleri	46
5- Gayr-i Mezru ve Nadas Araziler	48
B- Karataş Nahiyesi Köylerinde Bağcılık	51
C- Karataş Nahiyesi Köylerinde Kökboya	55
D- Karataş Nahiyesi Köylerinde Palamutçuluk	60
E. Karataş Nahiyesindeki Değirmenler	63
II- Hayvancılık	65
A. Büyükbaş Hayvancılık	65
B. Küçükbaş Hayvancılık	71
C. Yükl ve Binek Hayvanları	77
D. Arıcılık	82
III- Nahiyedeki Üretim Miktarı ve Vergiler	84
A. Karataş Nahiyesi Köylerindeki Tarım Ürünleri Hasılatı ve Bunların Parasal Değeri	84
B. Vergi-yi Mahsusa Miktarları	88
C. Aşar Gelirleri	91
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	104
EKLER	107

ÖNSÖZ

Tanzimat ile başlayan yenileşme çalışmaları, Temettuat denilen ve kişilerin yıllık kazançları üzerinden tahsil edilen yeni bir vergi düzenlemesi getirmiştir. Bu sistemi devreye sokmak için 1844 yılında gerçekleştirilen Temettuat sayımından elde edilen defterler, Osmanlı Arşivi'nde Maliye Nezareti Temettuat Defterleri Tasnifi, Mesâil-i Mühimme İradeleri, Kamil Kepeci Tasnifi ve Maliyeden Müdevver Defterler Tasnifi'nde dokuz katalogda toplanmıştır.

Temettuat Defterleri, her bir şahsın tüm kazancını ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir. Kişilerin ekili ve nadas arazilerine, bu arazilerin dönümleri ve çeşitlerine, yıllık gelir ve vergilerine, sahip olunan bütün hayvanların sayısına ve yıllık gelirlerine, değirmen, dükkân gibi gelir kaynaklarına ve yıllık vergilerine, ticari, sınai ve hizmet gelirlerine dair ayrıntılı bilgiler vermektedir. Ayrıca Temettuat Defterleri'nde yer alan bilgilerden hareketle defterde yer alan bölgelerin demografik ve etnik yapısına dair sonuçlara ve toplam nüfus sayılarına da ulaşılmaktadır. Yine defterlerde kayıtlı olan vergi mükelleflerinin isimleri, unvan ve lakapları, meslekleri, resmi görevleri de ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Demirci üzerine yapılan ilk çalışma 1972'de basılan A. Sedat Boyacıoğulları ve Hasan Alakese'nin "Her Yönü ve Herşeyi İle Demirci" adlı eseridir. Bu eserden sonra Demirci Kazası, yüksek lisans ve doktora çalışmalarına konu olmuştur. Bu çalışmalardan ilki 2007 yılında kitap olarak basılan Ertan Gökmen'in "Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Demirci Kazası" adlı doktora tezidir. Diğeri ise 2012 yılında tamamlanan Kadir Adamaz'ın "On Altıncı Yüzyılda Demirci Kazası" isimli doktora çalışmasıdır. Bu zamana kadar yapılan çalışmalar kaza genelini kapsamıştır. Ancak bu çalışma Demirci'nin üç nahiyesinden biri olan Karataş Nahiyesi köylerini ele almaktadır.

Manisa'nın Demirci Kazası'na bağlı Karataş Nahiyesi'nin 47 köyüne ait 1792, 1793, 1797, 1795, 1799, 1801, 1802, 1803, 1805, 1806, 1807 numaralı Temettuat Defterleri'nin incelendiği bu çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde defterlerin kaydedildiği Manisa'nın Demirci Kazası hakkında genel bilgiler verilmiştir. Burada Demirci'nin coğrafyası ve tarihi hakkında kısaca bilgiler verilmiştir. Temettuatlarda yer alan bilgilerin daha iyi anlaşılması için girişte Temettuat Defterleri'nin Osmanlı sosyo-ekonomik tarihi için önemi hakkında bilgi verilip, Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri'nin tanıtımı yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde idari yapı ve nüfus başlıkları altında Demirci Kazası'na bağlı nahije ve köy nüfusları ile Karataş Nahiyesi köyleri ve nüfusları hakkında bilgi

verilmiştir. İkinci bölümde ise, iktisadi yapı başlığı altında tarım, hayvancılık ve nahiyedeki üretim miktarları ve vergi konuları ele alınmıştır. Tarım başlığı altında; nahiye arazisi ve tarımı, nahiyedeki tarım arazisi miktarı ve ekimi yapılan ürünler için kullanımı, ekim yapılan ürün çeşitleri, ortak arazi kullanımı, hane sahiplerinin sahip olduğu arazilerin büyüklükleri ve büyük arazi sahipleri, gayr-i mezru ve nadas araziler ile köylerdeki değirmenler ele alınmıştır. Hayvancılık başlığı altında ise büyükbaş, küçükbaş, yük ve binek hayvanları ve arıcılık hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü olarak nahiyedeki tarımsal üretimin toplam miktarı ve bunların ürünlere dağılımı, vergi-yi mahsusa ve aşar gelirleri yer almaktadır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım bu çalışmada büyük emekleri olan, çalışmamın her safhasında benden bilgi ve tecrübesini esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Ertan Gökmen'e ve benden maddi manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme teşekkürü borç bilirim. Ayrıca tez çalışmalarım süresince her zaman desteğini yanımda hissettiğim nişanlım Ufuk Dağıstan Büyükkaya'ya ve çalışmalarım boyunca her türlü sıkıntıma katlanıp yanımdan hiç ayrılmayan değerli dostum Pınar Uygun'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamın sosyal ve ekonomik tarihimize az da olsa katkı sağlamasını temenni ederim.

KISALTMALAR

BOA.	:Başbakanlık Osmanlı Arşivi
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.g.t.	: Adı Geçen Tez
C.	: Cilt
D.İ.A.	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
İ.A.	: İslam Ansiklopedisi
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
ML. VRD.	: Maliye Varidat
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
no.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TMT.	: Temettuat Defteri
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: Ve benzeri

TABLÖLAR

	Sayfa
Tablo-1 Saruhan Sancağı ve Kazalarında Yapılan Temettuat Yazımlarının Başlangıç-Bitiş Tarihi İle Yazımların Süresi	14
Tablo-2 Karataş Nahiyesi Köylerinin İçinde Bulunduğu Temettuat Defterlerinin Numaraları	17
Tablo-3 Temettuat Defterlerine Göre Karataş Nahiyesi Köylerinin Hane Sayıları İle Tahmini Nüfusları	23
Tablo-4 Karataş Nahiyesi'nde Temettuat Defterlerine Kaydedilen Kişilerin Sektörlere Göre Dağılımı	25
Tablo-5 Karataş Köylerindeki Esnafların Köyleri ve Meslekleri	27
Tablo-6 Karataş Nahiyesinde Dini, İdari, Askeri ve Tıbbi Alanda Görevli Kişiler ve Sayıları	28
Tablo-7 Karataş Nahiyesinde Bulunan Alil, İhtiyar, Sahib-i Fıraş, Âmâ, İane İle Geçinen, Emlak ve Arazisi Olmayan, Yetim, Sabi, Mesleği Belirtilmeyen Kişilerin Sayısı	30
Tablo-8 Karataş Nahiyesinde Kullanılan İsimler	32
Tablo-9 Karataş Nahiyesinde Sosyal Statü Belirten Unvanlar	35
Tablo-10 Karataş Nahiyesinde Köyler Bazında Arazi Çeşitleri	39
Tablo-11 Karataş Nahiyesi Köylerinde Ortak Ekim Yapan Hane Sayıları İle Ortak Ekilen Arazi Miktarı ve Bunun Köy Arazisi İçindeki Payı	44
Tablo-12 Karataş Nahiyesinde Büyük Arazi Sahiplerinin Toplam Arazi Miktarları ve Toplam Temettuatları	47

Tablo-13 Karataş Nahiyesinde Gayr-i Mezrû' Arazi ve Bunun Toplam Arazi İçindeki Payı	48
Tablo-14 Karataş Nahiyesindeki Köylerde Nadas Arazisi Bulunan Hane Sayıları, Nadas Arazilerin Miktarı ve Köy Arazisindeki Payı	49
Tablo-15 Karataş Nahiyesinde Bağcılık Yapan Hane Sayısı, Bu Arazilerin Büyüklükleri ve Köylerdeki Bağ Arazi Sahiplerinin Toplam Bağ Arazisine Sahip Haneler İçindeki Yüzdesi	52
Tablo-16 Karataş Nahiyesinde Kökboya Ziraatı Yapanların Sayısı ve Bu Arazilerin Büyüklükleri	57
Tablo-17 Karataş Nahiyesinde Palamut Korusu Bulunan Hane Sayısı ve Bu Arazilerin Büyüklükleri	62
Tablo-18 Karataş Nahiyesi Köylerinde Bulunan Değirmenler ve Yıllık İcarları	63
Tablo-19 Karataş Nahiyesinde Büyükbaş Hayvan Sayıları	66
Tablo-20 Karataş Nahiyesindeki Köylerde Büyükbaş Hayvan Sahibi Hane Sayısı, Toplam Hayvan Sayısı ve Hayvan Türlerinin Toplam İçindeki Payı	69
Tablo-21 Karataş Nahiyesindeki Köylerde Oturan Vergi Mükelleflerinin Ellerinde Bulunan Büyükbaş Hayvan Sayılarının Büyüklüğü	70
Tablo-22 Karataş Nahiyesinde Küçükbaş Hayvan Sayıları	72
Tablo-23 Karataş Nahiyesindeki Köylerdeki Hane Sahiplerinin Ellerindeki Mevcut Hayvan Sayısı Büyüklüğü	75
Tablo-24 Karataş Nahiyesindeki Köylerde Küçükbaş Hayvan Sahibi Hane Sayısı, Toplam Hayvan Sayısı ve Hayvan Türlerinin Toplam İçindeki Payı	76

Tablo-25 Karataş Nahiyesinde Yük ve Yolcu Taşımada Kullanılan Hayvan Sayısı	78
Tablo-26 Karataş Nahiyesi Köylerindeki Hane Sahiplerinin Yük ve Yolcu Taşımada Kullandıkları Hayvan Sayılarının Büyüklüğü	80
Tablo-27 Karataş Nahiyesi Köylerinde Yük Hayvanına Sahip Hane Sayısı, Bunların Sahip Oldukları Hayvan Sayısı ve Bunların Toplam İçindeki Payı	81
Tablo-28 Karataş Nahiyesinde Tarım Ürünleri Hasılatı ve Parasal Değeri	85
Tablo-29 Karataş Nahiyesi Köylerinin Toplam Temettuatı ve Vergi-i Mahsusa Miktarı	89
Tablo-30 Karataş Nahiyesi Köylerinde Üretilen Tarım Ürünleri Öşürünün Miktarı ve Bu Ürünlerin Birim Cinsinden Miktarı	92
Tablo-31 Köylerin Ürün Bazında Sahip Olduğu Öşür Miktarı	94

GİRİŞ

1-Demirci Coğrafyası

Demirci, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde Demirci-Simav Dağları'nın batı eteklerinde kurulmuştur. Manisa il merkezine 176 km uzaklığı ile en uzak ilçe olma özelliğini taşımaktadır.¹ Demirci ilçesi doğuda Kütahya ilinin Simav ilçesi; batıda Manisa ilinin Gördes ve Köprübaşı ilçeleri; kuzeyde Balıkesir ilinin Sındırgı ilçesi; güneyde Manisa ilinin Selendi ilçesi ile çevrili olup, Manisa'nın bir uç kazasıdır.² Demirci, on dokuzuncu yüzyılda Aydın vilayetinin Saruhan sancağına bağlı bir kazadır.³ Kazanın Nefs-i Şehir, Ortapâre ve Karataş namıyla üç nahiyesi bulunmaktadır.⁴ Kaza merkezi, Nefs-i Şehir Nahiyesi'dir.⁵ Kazanın yüzölçümü 903 km²'dir.⁶ Deniz seviyesinden yüksekliği 750-800 metre olup⁷ matematik konum olarak 39 derece 03 dakika Kuzey enlemi ve 28 derece 40 dakika Doğu boylamı arasında yer almaktadır.⁸

Genellikle dağlık ve tepelik olan arazinin kuzeyindeki Demirci Dağı'nın yüksekliği 1572 metredir. Bu dağın güney yamacından çıkan Bağ Deresi ve kollarının geçtiği vadiler, bölgeye parçalı bir görünüş vermiştir. Bu dağlık yörenin yıllık yağış tutarı 800-1000 mm'dir.⁹ Bölgenin diğer bir dağı olan Türkmen Dağı ise 1482 metre yükseltiye sahip olup, Demirci'nin batısındaki Demirci Dağları'nı kuzey-doğu, güney-batı yönünde keser.¹⁰ Demirci Uşak-Gördes platosunun içinde yer almakta olup, kabaca kuzey-güney yönünde akan Demirci Çayı plato içinde yer almaktadır. Önemli kolları Karaköy, Serke ve Yortan dereleridir. Bir diğer akarsu İlke Çayı'dır ve Gümele,

¹ Ömer Seyfettin Sevinç- İsmail Taşlı- Kadir Akcan, "Demirci'nin Bitki Örtüsü ve Floristik Özelliklerine Genel Bir Bakış", I. Demirci Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı, Lisans Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 19.

² Manisa İl Yıllığı, Manisa, 2000, s. 83.

³ Ali Nazmî, Yeni Memâlik-i Osmaniye Coğrafyası, Dersaadet, 1332, s. 269.

⁴ Salnâme-i Vilâyet-i Aydın, 1312, Vilâyet Basımevi, İzmir, s. 421.

⁵ Ali Cevat, Memâlik-i Osmâniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügatı, Dersaadet, 1313, s. 71.

⁶ Ertan Gökmen, Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Demirci Kazası, Demirci Belediyesi Kültür Yayınları I, İzmir, 2007, s. 1.

⁷ Türk Ansiklopedisi, "Demirci", C. 13, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, Ankara, 1966, s. 3.

⁸ İsmail Taşlı, "Demirci'nin Fiziki Ortam Özellikleri ve İnsan Çevre Etkileşimi", I. Demirci Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı, Lisans Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 27.

⁹ Türk Ansiklopedisi, "Demirci", C. 13, MEB Yayını, Ankara, 1966, s. 3.

¹⁰ Sevinç-Taşlı- Akcan, a.g.m. s. 19.

Değirmendere, İkikçü, Alaağaç ile Minnetler kollarından oluşmaktadır.¹¹ Demirci Çayı'nın uzunluğu 50 km'dir. Demirci ve İlke nehirleri Borlu'dan Adala'ya oradan da Gediz Nehri'ne ulaşmaktadır.¹²

Kazada iklim olarak, Akdeniz ikliminin karasal etkilere uğramış şekli görülür. Bu etkiler yükseltiye ve denizden uzaklığa göre artar, yazlar daha az sıcak ve daha az süreli, kışlar ise kıyı Ege'ye göre daha soğuktur.¹³ Yıllık ortalama sıcaklık 12°C civarındadır.¹⁴ Demirci ve çevresi doğal bitki örtüsü bakımından iklim ve topoğrafik durumuna bağlı olarak çeşitli bitki topluluklarına sahiptir. Demirci ve çevresinde doğal bitki örtüsü içinde orman oluşturan yaygın unsurlar olarak şu ağaç türlerini sayabiliriz: Kızılçam, karaçam, saçlı meşe, mazi meşesi, palamut meşesi, kermez meşesi, tüylü meşe ile sınırlı alanlarda doğu kayını, katran ardıcı, maki ve ot toplulukları bulunmaktadır.¹⁵ Demirci'nin yüzölçümünün % 45.31'i ormanlarla kaplıdır.¹⁶

Kazada rüzgârlar, yazın kuzeydoğudan ve batıdan, kışın ise güneybatıdan ve doğudan esmektedir.¹⁷ Arazinin doğu-batı yönünde oluklara sahip olması, rüzgârların bu topoğrafya şartlarına göre esmesine neden olmaktadır.¹⁸ Demirci'de yıl içinde güneş ışınlarının geliş açısının minimum değeri 21 Aralık'ta 27° 30, maksimum değeri ise 21 Haziran'da 74° 24'tür. Buna bağlı olarak Demirci'de maksimum güneşlenme; Temmuz ayında, minimum güneşlenme ise Aralık ayında gerçekleşmektedir.¹⁹

Yer altı kaynakları bakımından Demirci'de seramik sanayinin hammaddesi olan "Feldspat" bulunmaktadır. Bu madde ilçenin Mahmutlar Beldesi, Söğütçük ve Bayramşah köyleri bölgelerinde görülür. Durhasan Beldesi'nde de inşaatlarda ısı ve ses yalıtımında kullanılan "Perlit" maddesi bulunmaktadır. Saraycık köyünde bulunan oniks mermerin, kalite derecesi yüksek olup süslemecilikte kullanılmaktadır. Ancak İtalya'da işlenebilmektedir. Akdere köyünde açık ocaktan çıkarılan "Akdere Taşı" dekoratif amaçlı değerlendirilmektedir. Taşın yüksek ısıya dayanıklı olması ve hava alması bazı binalarda kaplama malzemesi olarak kullanılmasında etkili olmuştur. Bunun haricinde

¹¹ Taşlı, a.g.m. s. 27.

¹² Şemseddin Sâmî, Kâmusü'l Âlâm III, İstanbul, 1306, s. 1724.

¹³ Metin Yücel, Besim Darkot, Ege Bölgesi Coğrafyası, İstanbul, 1978, s. 78.

¹⁴ İsmail Taşlı, Demirci'nin Coğrafyası, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1992, s. 10.

¹⁵ Sevinç- Taşlı- Akcan, a.g.m. s. 20.

¹⁶ Manisa İl Yıllığı, Manisa, 2000, s. 84.

¹⁷ Manisa İl Yıllığı, Manisa, 1932, s. 205.

¹⁸ Taşlı, a.g.t., s. 13.

¹⁹ Taşlı, a.g.t., s. 9.

İsmailler, Ahatlar, Karaisalar, Ahmetler ve Üşümüş köylerinde “Kyanit Taşı” madeni bulunmakla birlikte işletilmemektedir.²⁰

Ülkemizin faylarla parçalanmış olan bölgelerinde sıcak su kaynakları çıkmaktadır. Depremlerle sıcak su kaynaklarının yakın ilişkileri, bu kaynakların fay kaynağı olduğunu ve sıcaklık derecelerinin yüksekliği ise bu kaynakları besleyen sıcak su depolarının magmanın yakınında bulunduğunu göstermektedir. Ege Bölgesi’nde fayların fazla olması sonucu çok sayıda kaplıca görülür. İzmir, Manisa, Muğla, Aydın, Denizli gibi illerin sınırları dâhilinde çok sayıda kaplıca bulunmaktadır. Bunlardan biri Demirci’nin güneyinde yer alan Hisar, diğeri de Saraycık köyü yanında bulunan Saraycık kaplıcalarıdır. Bunun yanında Demirci platosunun batı kesimindeki faylardan Bardakçı fayı, Demirci civarında görülen depremlerle sıkı ilişkisi olan bir dislokasyon hattı olarak karşımıza çıkar.²¹

Demirci, Türkiye’nin ekonomik olarak en çok gelişen ve şehirleşen ikinci bölgesi olan Ege Bölgesi’nde, ancak aynı özellikte olmayan İç-Batı Anadolu kısmında bulunmaktadır. Demirci’nin de içinde bulunduğu bu bölgenin coğrafi şartları, Demirci’deki ulaşım, tarım ve sanayileşme üzerinde olumsuz etkiye bulunmaktadır. Demirci ve köylerinde ekonominin ağırlık noktasını da hayvancılık, tarım ve halıcılığın oluşturduğu görülmektedir.²²

2. Demirci Tarihi

Antik dönemde Demirci’nin adının ne olduğu konusunda kesin bir bilgiye rastlanmamıştır.²³Türk fethinden önce Demirci’nin adı konusunda kesinlik bulunmamaktadır. Türk fethiyle birlikte Türkler’in Anadolu’da yerleştikleri yerlere Türkçe isimler verdikleri bilinmektedir. Demirci adı da bu dönemde buraya gelen Türkler tarafından eski isimlerin terk edilerek, Türkçe isim verme geleneğine uygun olarak verilmiş olmalıdır.²⁴

²⁰ Kadir Adamaz, XVI. Yüzyılda Demirci Kazası, Celâl Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2012, s. 14.

²¹ Adamaz, a.g.t., s. 15.

²² Adamaz,a.g.t., s. 16.

²³ Gökmen, a.g.e., s. 3.

²⁴ Adamaz, a.g.t., s. 22.

Demirci ilçesi tarihin her çağında insan topluluklarına, çeşitli medeniyetlere ve çeşitli milletlere yurtluk yapmış ve o medeniyetlerin izlerini günümüze kadar taşımıştır.²⁵ Yontma Taş, Cilalı Taş, Bakır ve Tunç Devirlerini yaşamış yerleşim alanıdır. Hitit, Frik, Lidya, Pers, İskender, Bergama, Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans (Doğu Roma) egemenliklerini tanıyan, yeni yeni yerleşimlerle gelişen ilçe, Anadolu Beylikleri döneminde Türk egemenliği altına girmiştir.²⁶

Tarih öncesi devirde Demirci ve havalisinde ilk insanların görülmeye başlamaları Yontma Taş (Mezolitik) devrine rastlamaktadır. Bu devir de en az otuz bin sene öncesine dayanmaktadır.²⁷ Hitit hâkimiyetinde (MÖ. 2000- MÖ. 700) olan bölgeye Frikler'in gelmesiyle Hitit hâkimiyeti sona ermiştir. Frikyalılar'dan Demirci ve havalisine birçok şehir, kale, mabet, mezarlık, madeni eşyalar, harp aletleri ve heykeller kalmıştır. Bugünkü Demirci şehrinin ilk kurucuları olarak Frikyalılar'ı göstermek yerinde olur.²⁸ Friklerden sonra Lidya hâkimiyetine geçen Demirci ve havalisi altını çok miktarda çıkarıp kullanan Lidyalılar zamanında kendi altın devirlerini yaşamışlardır. Demirci ve havalisindeki şehirlerin hemen hepsi Lidyalılar devrinde en yüksek medeniyet seviyesine ulaşmış olup bunlardan bilhassa en başta Sidas-Saittai şehri gelmektedir.²⁹ Lidya hâkimiyetinden sonra da Demirci ve havalisi diğer Lidya şehirleriyle beraber İran hâkimiyetine geçmiş ve bu devir 213 sene devam etmiştir. Bunu izleyen yıllarda ise Demirci ve havalisi Büyük İskender'in hâkimiyetine geçmiş, MÖ. 190 senesinde Magnezi Savaşı sonucu Romalılar, Manisa, Lidya bu arada Demirci ve havalisini de ele geçirerek Demirci ve çevresini Bizanslılar'a kadar hâkimiyetlerinde tutmuşlardır.³⁰

Demirci ve çevresinin antik çağda yerleşime açık olduğu, özellikle Saittai kentinin Lidyalılar tarafından kurulmasından sonra, şehrin Romalılar döneminde hızla geliştiği; ticaret ve endüstride Lidya şehirleri arasında önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Saittai şehrinde yaşayanlar kurdukları esnaf birlikleri ve sosyal derneklerle endüstri ve ticaretteki etkinliklerini uzun süre devam ettirmişlerdir. Demirci

²⁵ Manisa İl Yıllığı, Manisa, 2000, s. 83.

²⁶ Manisa 95, Coğrafi, Ekonomik, Sosyo, Kültürel ve Tarihi Yönleri İle Manisa, 1995, s. 42.

²⁷ A. Sedat Boyacıoğulları- Hasan Alakese, Her Yönü ve Herşeyi İle Demirci, İstanbul, 1972, s. 18.

²⁸ Boyacıoğulları- Alakese, a.g.e., s. 39.

²⁹ Boyacıoğulları- Alakese, a.g.e., s. 37.

³⁰ Boyacıoğulları- Alakese, a.g.e., s. 39.

ve çevresi Roma ve Bizans hâkimiyetini yaşadıkdan sonra Anadolu'nun fethi ile Türkler'in iskânına açılmıştır.³¹

Uzun zaman Bizans idaresinde kalan Anadolu ve Demirci havalisi Bizans'ın son devirlerinde Tekfur adını taşıyan valilerin derebeylerin elinde kalmış, bunlar zulümleriyle halkı canından bezdirmiş, bu arada çeşitli milletlerin Bizans'a hücumları ve harpler sonrası sefaletlerle başlayan hastalıklar ve depremler halkı perişan etmiş buna karşı Bizans Devleti, kırılan Bizanslılar yerine Balkanlarda yaşayan Oğuz ve Peçenek Türklerini Anadolu'ya iskân etmişlerdi. Bunları zamanla Hristiyan etmişler ve isimlerini dahi değişmeye mecbur etmişlerdi.³²

Türkler'in Anadolu'ya ilk girişi Roma İmparatoru Theodosios'un 395'te ölümünden sonra Batı Hunları'nın Doğu kolu tarafından Kursık ve Basık adındaki iki başbuğun komutasında olmuştur.³³ Anadolu'ya bu ilk girişten sonra XI. Yüzyılda Türkler'in Anadolu'ya akınları başlamıştır. Bazı Türkmen kitleleri Karahanlı ve Gazneli Türk devletleri tarafından sıkıştırılınca Anadolu'ya akınlarda bulunmuşlardır. 1040 yılında Dandanakan Savaşı'nın kazanılmasından sonra Selçuklu Türkleri'nin Anadolu'ya akınları yoğunlaşmıştır.³⁴ 1066 tarihinden itibaren ilk defa Uç Türkleri namıyla anılan Türk akıncıları Anadolu içlerine doğru ani baskınlarla nüfuz etmeye başladılar.³⁵

Bizans İmparatoru Romanos Diogenes, artan bu Selçuklu akınlarını durdurmak için büyük bir ordu ile savaşa çıktı. Ancak Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan ile 1071 tarihinde Malazgirt'te yaptığı savaşı kaybetti. Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasından sonra Türkmenler Anadolu'ya yerleşmek amacı ile akınlar yapmaya başladılar.³⁶ Türk akıncıları Anadolu'da ciddi bir mukavemetle karşılaşmadıkları için iki yılda Ege ve Marmara Denizi'ne kadar ulaştılar ve Anadolu'nun her tarafına yayıldılar. Daha önceki seferler ganimet için yapıldığından hemen geri dönüyordu, oysa bu tarihten sonra yapılan akınlardan sonra geri dönülmedi ve Anadolu yurt edinildi. Çok geçmeden

³¹ Gökmen, a.g.e., s. 10.

³² Boyacıoğulları- Alakese, a.g.e., s. 47.

³³ Ali Sevim- Yaşar Yücel, Türkiye Tarihi, Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi, Ankara, 1989, s. 27.

³⁴ Sevim-Yücel, a.g.e. s. 40.

³⁵ Boyacıoğulları- Alakese, a.g.e., s. 47.

³⁶ İsmail H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi I, Ankara, 1988, s. 1.

Anadolu'da bir takım Türk beyliklerinin kurulması, Anadolu'nun fethinde yeni bir merhale açtı.³⁷

On üçüncü asrın son yarısından itibaren on beşinci asrın ortalarına kadar devam eden Anadolu Beylikleri içinde en mühimleri Selçukiler'in Cenub ve Garb hudutlarına yerleştirdikleri Karaman, Germiyan, Eşref, Hamid ve Menteşe aşiretleriyle Şimalde yani Kastamonu'da Candar Beyliği idi; daha sonra bir taraftan Germiyanlılara tâbi olarak Aydın, Saruhan ve Karasi Beyleri'nin kurdukları küçük beylikler ve diğer tarafından da Moğollar'ın doğrudan doğruya nüfuzlarına tâbi yerlerde Eretna ve Kadı Burhaneddin hükûmetleri ve cenupta Maraş, Adana ve Tarsus taraflarında ise Memlûkler'in nüfuzu altında olarak yarı müstâkil şekilde Dulkadir ve Ramazanoğulları beylikleri meydana çıkmıştır.³⁸

Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı bu dönemde Batı Anadolu'da Manisa ve çevresini 1313 yılında Saruhanoğulları fethederek bu topraklarda beyliklerini kurdular.³⁹ Saruhanoğulları Batı Anadolu uç kesiminde 1290'lı yıllardan itibaren faaliyet gösteren Saruhan Bey tarafından Manisa merkezli olarak kurulmuş olup kurucusunun adıyla anılır. Beyliğin hâkim olduğu topraklar Gediz vadisini ve ovasını içine alır. Beyliğin doğu sınırları kuzeyden güneye doğru Demirci, Borlu, Ilıca, Adala ve Kemaliye'den batıya doğru bugünkü Akhisar, Turgutlu, Manisa, Kemal Paşa (Nif), Menemen ve Ege Denizi sahillerine, İzmir Körfezi'nin batı kıyılarından Foçalar'a kadar uzanır. Kuzeyde Karesioğulları, doğuda Germiyan Beyliği ve güneyde Aydınöğulları ile komşu olan beylik Batı Anadolu'daki Karesi, Aydın ve Menteşe gibi denizci Türkmen beylikleri arasında yer alır.⁴⁰

Saruhanoğulları Beyliği'ne ismini veren Saruhan Bey hakkında ihtilâf vardır.⁴¹ Beyliğin kurucusu Saruhan Bey uç emirlerinden idi. Adına Celâleddin Harzemşah'ın ölümünden sonra Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat tarafından davet olunan Harzem emirleri arasında rastlanmaktadır.⁴² Bu kişinin Saruhan Bey'in atası olduğu tahmin edilmektedir. Saruhan Bey'in babasının adı Alpağı olup Çuğa ve Ali

³⁷ Gökmen, a.g.e., s. 11.

³⁸ İsmail H. Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal, İstanbul, 1941, s. 143.

³⁹ Manisa 95, a.g.e., s. 42.

⁴⁰ Feridun M. Emecen, "Saruhanoğulları", Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, C. 36, İstanbul, 2009, s. 170.

⁴¹ Çağatay Uluçay, "Saruhanoğulları", İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, C. 10, Eskişehir, 2001, s. 239.

⁴² Gökmen, a.g.e., s. 11.

Paşa adlarında iki kardeşi vardır.⁴³ Saruhan Bey'in Manisa ve çevresinin fethine kardeşleri Çuğa Bey ve Ali Paşa da katılmıştı. Saruhan Bey, kardeşi Çuğa Bey'e Demirci yöresini ve diğer kardeşi Ali Paşa'ya Nif (Kemal Paşa) idaresini vermiştir.⁴⁴

Çuğa Bey kardeşinin kendisine verdiği Demirci'yi idare ederken bazı vakıflar yaptırmıştır. Çuğa Bey'in kendi adıyla anılan Çuğalar cemaati, Çuğa, Çuğalu ve Çuğalı köyleri vardır.⁴⁵ Çuğa Bey, Demirci'de Karye-i Balçıkhisarı'nı Hacı Bayram nam azize gelen geçene hizmet etmesi için vakfetmiştir.⁴⁶

Çuğa Bey'in ölümünden sonra Demirci'nin idaresi Saruhan Bey'in oğlu Devlet Han'a verilmiştir.⁴⁷ Demirci'de Devlet Han'ın da vakıfları da bulunmaktadır. Demirci'ye tâbi Kızılca Hacılar köyündeki bir çiftlik miktarı yeri Hasan Halife'ye bu köyde bulunan tekkeye hizmet etmesi için vakfetmiştir.⁴⁸

Saruhan Beyliği'nin Manisa ve çevresinde hüküm sürdüğü yıllarda Anadolu Beylikleri aleyhine topraklarını genişleten Osmanlı Devleti, Yıldırım Bayezid zamanında Manisa'yı 1390'da ele geçirdi. Bayezid, Adala, Gördes, Demirci ve Gördük taraflarını Saruhan beylerinden Hızır Şah'a verdi.⁴⁹ Hızır Şah döneminde, Demirci, Borlu ve çevre köylerde birçok vakıf yapılmıştır.⁵⁰

Yıldırım Bayezid 1402 yılında Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilince, Timur, Osmanlılar'ın eline geçen Anadolu Beylikleri'ne ait toprakları kendilerine iade etmiştir. Timur Saruhan Beyliği'nin başına da Hızır Şah'ı getirmiştir. Hızır Şah böylece ikinci defa beyliğin başına geçmiştir. Hızır Şah, Çelebi Mehmed'in kardeşleri ile olan mücadelesinde onun aleyhinde faaliyetlerde bulunmuştur.⁵¹ Hızır Şah'ın ölümü ile Saruhanlılar'ın Manisa kolu sona ermiş, fakat Demirci kolu devam etmiştir. Bu sırada Demirci çevresinde Devlet Han faaliyet gösteriyordu. O'nun ölümünden sonra Demirci idaresini oğlu Yakup Han devralmıştır.⁵² Yakup Han 1407 yılında Demirci'de halen ayakta duran, halk arasında "Eski Cami" ve "Yar Cami" olarak bilinen camiyi inşa

⁴³ İsmail H. Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1988, s. 84.

⁴⁴ Uluçay, a.g.m., s. 239.

⁴⁵ Uluçay, a.g.m., s. 239.

⁴⁶ Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti..., s. 176.

⁴⁷ Uluçay, a.g.m., s. 239.

⁴⁸ Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti..., s. 176.

⁴⁹ Uluçay, a.g.m., s. 242.

⁵⁰ Manisa 95,a.g.e., s. 42.

⁵¹ Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri..., s. 88.

⁵² Uluçay, a.g.m., s. 242.

ettirmiş ve caminin kuzey kapısı üzerine taş vakfiye koydurmuştu.⁵³ Bu vakfiye daha sonra kaybolmuş ise de kaybolmadan önce Evliya Çelebi suretini kaydetmiştir. Kitabe de Yakup Bey hakkında “Sultanü’l- Muazzam” tabiri kullanılmıştır.⁵⁴ Saruhanoğlu Yakup Çelebi Camii, Demirci’de cihet çeşitliliği en fazla olan camidir.⁵⁵

Timur’un Yıldırım Bayezid’i Ankara Savaşında yenmesi ile tekrar bağımsızlığını kazanan Saruhan Beyliği taht mücadelesinde kardeşlerini yenen Mehmed Çelebi’nin 1410 yılında Manisa’da Hızır Şah’ı öldürmesinden sonra tekrar Osmanlı İdaresi’ne katılmıştır.⁵⁶ Bu tarihten sonra Demirci, 1595 yılına kadar veliaht şehzâdelerin yönetiminde olan Saruhan sancağına bağlı bir kaza olarak idare edildi.⁵⁷ Şehzâdelerin sancaklardaki görevlerine son verilmesinden sonra Saruhan sancağı, beylere ve paşalara, arpalık şeklinde tevcih edilmeye başlandı ise de bey ve paşalar ekseriyetle seferde olduklarından sancağa gelemiyorlardı.⁵⁸ Saruhan sancağı 1703-1705 yılları arasındaki süre hariç 1721 yılına kadar sancak beyleri ve onların yerine görev yapan mütesellimlerce idare olundu.⁵⁹

Saruhan sancağı, on üç kadılığın birleşmesinden meydana geliyordu. Demirci de bu kadılıklardan biri idi. Kaza kadıları Anadolu Kazaskeri tarafından tayin edilir ve bu kadılar üzerinde Manisa kadısının hiçbir tesir ve nüfuzu olmazdı.⁶⁰ Demirci kazasına voyvoda tayini yapıncaya kadar Demirci kadısı, kazanın idari işlerini yerine getirmiştir.⁶¹

Saruhan sancağının 1720 tarihinden itibaren mâlikane şeklinde tevcih edilmesi ve yerli mültezimlerin mukataaları iltizam etmeleri sancakta yeni zengin ve sözü geçer kimselerin türemesine neden olmuştur.⁶² Manisa’da Karaosmanoğulları en büyük âyan olarak hüküm sürerken, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında sancağa bağlı kazalardan

⁵³ Evliya Çelebi Seyâhatnamesi, s. 515.

⁵⁴ Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri..., s. 89.

⁵⁵ Ertan Gökmen, “Hurufat Defterlerine Göre Demirci Kazası ve Köylerinde Cami ve Mescitler (1690-1830),” Celâl Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2005/2, Güz Sayısı, s. 23.

⁵⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 88.

⁵⁷ Manisa’95, s. 42.

⁵⁸ M. Çağatay Uluçay, XVII. Asırda Saruhan’da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, Manisa Halkevi Yayını, İstanbul, 1944, s. 102.

⁵⁹ M. Çağatay Uluçay, XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan’da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, İstanbul, 1955, s. 12.

⁶⁰ Uluçay, XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda..., s. 12.

⁶¹ Boyacıoğulları- Alakese, a.g.e., s. 51.

⁶² Uluçay, XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda..., s. 16.

Akhisar’da Hacışabanoğulları, Borlu’da Şeyhoğulları, Demirci’de Musabeşe-zâde Hacı İsmail Ağa âyanlık ve voyvodalık yapıyorlardı.⁶³

Saruhan Beyliği’nin Osmanlı idaresine geçmesiyle Osmanlı topraklarına dâhil olan Demirci, Tanzimat’ın ilanına kadar önce veliaht şehzâdelerin sonra kadıların ve daha sonra da voyvodaların idaresinde kalmıştır. Demirci kazası bu süre içinde voyvodaların zulümleri yanında zaman zaman eşkıyaların fesatlarına maruz kalmıştır.⁶⁴

Saruhan sancağı 1811 senesi teşkilâtında Anadolu eyaletinden alınarak Aydın’a bağlanmış, 1845 yılında yapılan mülki yapılanmada da ayrı vilâyet haline getirilmiş, Manisa vilâyetin merkezi, Hacı İbrahim Saip Paşa’ da ilk valisi olmuştur. Fakat yine o sene içinde Saruhan, tekrar Aydın vilâyetiyle birleştirilmiş bu durum 1922 yılına kadar sürmüştür. 1922 yılında Saruhan sancağı Aydın vilâyetinden ayrılarak müstâkil sancak ve 1923 yılında vilayet olmuştur⁶⁵. 1927 senesinde Saruhan ismi kaldırılarak umum vilâyete Manisa ismi verilmiştir.⁶⁶

Kurtuluş Savaşı sırasında Demirci, Yunan taarruzunun başlamasından bir ay sonra işgal edilmiştir.⁶⁷ Ancak Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem’in örgütlediği akıncılarla Yunanlılar’a karşı başarılı bir mücadele vermişlerdir.⁶⁸

3-Temettuat Defterlerinin Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi İçin Önemi

Temettu’ kelimesi Arapça kâr etme, kazanma anlamına gelmektedir. Tüccar ve esnafın senelik kazançları üzerinden alınan vergi hakkında kullanılan bir tâbirdir.⁶⁹ Tanzimat devrinde, önceleri değişik adlarla alınan vergilerin yerine tek bir verginin ikamesi için hane reislerinin gelirlerinin tespiti maksadıyla yapılan temettü sayımları on dokuzuncu yüzyıl ortaları Osmanlı sosyal ve iktisadi tarihi için fevkalâde kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir.⁷⁰ Temettu vergisinin esası H. 1241 (1826) tarihinde II. Mahmud zamanında ihdas olunan ihtisab resmidir. İhtisab resmi, şeriyye-i dekâkîn

⁶³ Uluçay, XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda..., s. 21.

⁶⁴ Gökmen, Tanzimat’tan II. Meşrutiyet’e..., s. 19.

⁶⁵ Manisa İl Yıllığı, Manisa, 1932, s. 5.

⁶⁶ Manisa İl Yıllığı, 1932, s. 6.

⁶⁷ Teoman Ergül, Kurtuluş Savaşında Manisa, İzmir, 1991, s. 183.

⁶⁸ Manisa’95, s. 42.

⁶⁹ Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 3, MEB, İstanbul, 1993, s. 453.

⁷⁰ Mübühâ S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisâdî Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri”, Belleten, C. LIX, S. 225, Ankara, 1995, s. 395.

ve yevmiyye-i dekâkîn adıyla anılan vergilerle, büyük yerleşim yerlerinde belediye geliri pazar ve panayırlardan damga, tartı, ölçü vs. vergiler, hile yapan esnaftan alınan para cezaları ve bütün yiyecek içecek vs.'den alınan müteferrik vergilerden ibarettir.⁷¹

Tanzimat, Osmanlı vergi sisteminin istikrara kavuşturulması yönünde önemli adımların atıldığı yeni bir dönemdir. Bu dönemde vergi sistemi gereken esnekliğe kavuşmamış olsa da bu konuda faydalı çalışmaların yapıldığı bir gerçektir. Bir yandan 150 yıldan beri devletin bozulan kurumlarının ıslahını ve toplumun refahını sağlayarak ortaya çıkan hoşnutsuzlukları bertaraf etmek, diğer yandan vergi sistemini yeni bir nizama kavuşturmak için ilan edilen Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu'nda vergi hakkında "... Bir devlet muhâfaza-i memâliki için elbette asker ve leşkere ve sâir mesârif-i mukteziyyeye muhtaçtır. Bu ise akçe ile idare olunacağına ve akçe dahi teba'anın vergüsüyle hâsıl olacağına bina'en bunun dahi bir hüsn-i suretine bakılmak ehemmiyetlidir. Ba'de-ezin ahâli-i memâlikden her ferdin emlâk ve kudretine göre bir vergü-yi münâsib ta'yin olunarak kimseden ziyâdesi alınmaması gerekmektedir..." şeklinde bahsedilmektedir. Bu ifade, Tanzimât'ın ilanından sonra yeni bir vergi düzenlemesine gidileceğini göstermektedir.⁷²

19 Zilkade 1255 (1839) tarihinde çıkarılan bir talimatla muhasıllar nezaretine, her yerde ahalinin ismi, şöhreti, arazileri, hayvanları, tüccar ve esnafın ise yıllık gelirleri vs. bilgilerinin kaydedildiği defterler tutulması emredilmiştir. Böylece her mahallin iltizam defterinde kayıtlı bulunan bütün malların vergilerinin tahsili, muhasıllara bırakılmakta, mahalli meclisler tarafından da muhasılların görevlerinin takip edilmesi amaçlanmaktadır.⁷³

Tanzimat idarecileri tarafından örfî vergiler yerine ikame edilen ve "An-Cemaatin Vergi", "Vergü-yi Mahsusa", "Vergü" ve "Komşuca Alınan Vergü" gibi muhtelif adlar verilen bu vergi, 1256/1840 yılından itibaren tatbik edilmeye başlandı. Vergü-yi mahsusa, herkesin az çok kazancı gözetilerek tevzi edilen ve dikey eşitliği sağlayabilme özelliği gösterebilen genel bir vergi niteliğini taşımaktadır.⁷⁴

⁷¹ Mustafa Serin, "Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuât Defterleri", T.C. Başbakanlık I. Milli Arşiv Şurası 20-21 Nisan 1988, Tebliğler, Tartışmalar, Ankara, s. 717.

⁷² Haydar Çoruh, "Temettü Vergisinin Yapısı ve 1844 Yılı Sayım Sonuçları", Yeni Türkiye Mayıs-Haziran 2002, S. 45, Yıl 8, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı III, s. 650-651.

⁷³ Serin, a.g.m., s. 717-718.

⁷⁴ Öztürk, "Konya Temettuât.", s. 534.

Vergi sistemine temel oluşturmak amacıyla 1840 yılında başlayan temettuât sayımlarında yeni vergiler konulacağı şeklinde algılandığı için bazı yerlerde karışıklıklar çıkmıştır. Bu nedenle ilk sayımlardan istenilen netice elde edilememiştir. Ancak sayımlardan vazgeçilmemiş ve sayımın 1844 yılında yeniden yapılmasına karar verilmiştir.⁷⁵ Sayımlarda bu defa herhangi bir karışıklık ortaya çıkmaması ve sayımın usulüne uygun olarak yapılması için vali ve defterdarlara talimatlar ve numûneler gönderilmiştir. Sayımlar, merkezden gönderilen memurlarca değil, sayımı yapılan mahallin muhtarı, imamı, gayrimüslimlerin yaşadığı yerlerde ise o yerin papazı veya kocabaşları marifeti ile ve ziraat memuru ve vekilleri nezaretiyle yapılmıştır. Defterlere; herkesin arazisi, hâsılatı, gelir getiren gayrimenkulleri, toplam temettuâtı, esnaf ve tüccarların yıllık temettüleri, bir senede verdikleri öşür ve vergi-i mahsûsası yazılmıştır.⁷⁶

Klâsik dönem içerisinde ve özellikle onaltıncı yüzyılda bütün imparatorluk genelini kuşatacak düzeyde yapılan tahrir çalışmaları sonucu oluşan defterler ile düzenleniş tarzı ve muhtevastaki bir kısım değişik öğelerle klasik dönem tahrir kayıtlarından farklılık arzeden ve fertlerin iktisadî imkânlarını tespit etmek suretiyle, kişinin ekonomik gücüne göre tarh edilecek verginin tesviyesi amacına yönelik olarak, ondokuzuncu yüzyılda ve imparatorluğun önemli bir kesiminde Emlâk ve Arazi ve Hayvanat ve Temettuât sayımları sonucu oluşan ve kısaca adına Temettuât Defterleri adı verilen defter koleksiyonları Osmanlı Taşrasına ilişkin tahlilî çalışmalar için önemli istatistikî verileri kapsamaktadır.⁷⁷ Adına “Emlâk ve Arazi ve Hayvanat ve Temettuât” sayımları denilen bu sayımlar sonucu yirmi bine yaklaşan defter serileri oluşmuştur. Dokuz katalog halinde Osmanlı Arşivi’nde araştırmaya açılan defter sayısı 17.747’dir. Buna Maliyeden Müdevver ve Kepeci Tasnifi’nde yer alan Temettuât Defterleri’ni de eklediğimizde bu sayı yükselmektedir.⁷⁸

Defterlerin sahip olduğu muhteva ve zenginlik, ondokuzuncu yüzyılın Osmanlı taşrasının en geniş profilini sunma imkânı vermiştir. Hane esaslı üzerine yapılan bu

⁷⁵ Haydar Çoruh, *Temettuât Defterlerine Göre Erzurum Şehri (1260-1844)*, M.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 650, (Basılmamış Yüksek lisans Tezi)

⁷⁶ Arzu Tozduman, *Aydın Güzelhisarı’nın Sosyal ve İktisadî Durumu 1844*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1992, s. 19.

⁷⁷ Said Öztürk, “Konya Temettuât Defterleri”, *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, Konya, 1999, s. 533.

⁷⁸ Said Öztürk, “Türkiye’de Temettuât Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 1, S. 1, 2003, s. 287.

sayımlarda yer alan bilgiler olarak dört grupta toplanabilir; Mükellef kişilik bilgileri: a) Hane sahibinin ismi, b) Unvanı ve mesleği.

1. Menkul ve gayrimenkul servet: a) Mükellefin sahip olduğu veya tasarrufunda bulunan ekili veya nadasa bırakılmış tarlanın, bahçenin, bağ ve çayırın dönüm olarak miktarı. Ayrıca kira ile tutulan ya da kiraya verilen toprakların dönüm olarak miktarı ve kimden kiralandığı ya da kime kiraya verildiği. b) Hane sahibinin küçük ve büyükbaş hayvanlarının cins ve miktarı. c) Değirmen, dükkân, boyahane, debbağhane, kışlak vb. gayrimenkul servetin sayısı ve birim büyüklüğü.
2. Gelirler: a) Mükellefin sahip olduğu veya tasarrufunda bulunan yukarıda sayılan her bir menkul veya gayrimenkul servetin bir yıl içinde sağladığı hâsılat veya kira geliri. b) Hane reisinin ve diğer hane üyelerinin esnaflık, ticaret veya emek faaliyetlerinden sağladığı gelirler.
3. Vergi Ödemeleri: a) Bir yıl içinde mükellef hane reisi tarafından ödenen bir tür gelir vergisi olan “vergü-yi mahsusa”nın kuruş olarak miktarı. b) Gayr-i Müslim hane reisinin ve diğer aile üyelerinin ödemekle yükümlü olduğu cizyenin a'lâ, evsat, edna olarak türü ve sayısı. c) Aynen ödenen aşar vergisinin ürün olarak nevi, miktarı ve para olarak karşılığı. d) Nakden ödenen aşar ve rüsumun para olarak değeri.⁷⁹

Temettuât Defterleri bulunduğu döneme ve ait olduğu bölgeye ilişkin kapsadığı zengin malumat ile bölgenin mikro ve makro düzeyde sosyo-ekonomik kompozisyonunu çıkaracak özellikleri bünyesinde taşımaktadır. Temettuât Defterleri on dokuzuncu yüzyılın ortalarında ziraî ekonominin tüm özelliklerini yansıtacak bir kapasite ve muhteva zenginliğine sahiptir.⁸⁰

Temettuât Defterleri'nin ekonomik yapıyı belirleme açısından gelir kaynakları ve kaynaklar dengesinin kent-kırsal alan ölçeğinde aldığı muhtevaya bakılacak olursa; toplam toprak miktarı, toplam ekili ve nadas alanların miktarı, üretime ayrılan toprakların tahlili, ürün çeşidine göre ayrılan toprakların miktarı ve bu ürünlerden sağlanan hâsıla toplamı ve dönüm başına verimliliği, tarım işletmelerinin büyüklüğü, hayvancılığın kent-köy ekonomisi içerisindeki yeri, kent ekonomilerinde önemli yeri olan sınaî, ticarî ve hizmet iş kolları konularında aydınlatıcı malumat verdiği

⁷⁹ Öztürk, a.g.m., s. 288.

⁸⁰ Said Öztürk, “Temettuât Tahrirleri”, Akademik Araştırmalar Dergisi, S. 4-5, İstanbul, 2000, s. 537.

görülmektedir. Ayrıca defterler çeşitli alanlarda kırsal alan-şehir, Müslim-gayrimüslim dengeleri üzerinde mukayese yapma imkânı da vermektedir.⁸¹

Temettuât Defterleri'nin on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı taşrasının köy ve kentteki nüfusun niteliği ve niceliği konusunda taşıdığı bilgiler demografi çalışmalarında göz ardı edilmeyecek hususlardır. Söz konusu defterler vergi mükelleflerinin ayrıntılı dökümünü vermesi itibariyle toplam nüfus rakamlarına ulaşma imkânı vermektedir.⁸² Vergi mükelleflerinin isim ve şöhretleri, unvanları, lakapları, meslekleri, resmi görevleri, etnik yapıları bütün ayrıntılarıyla belirtilmiş olması Temettuât Defterleri'nin dönemin sosyal tarihi açısından da önemli bir başvuru kaynağı olmasını sağlamaktadır.⁸³

Temettuât Defterleri'nin klasik dönemde yapılan tahrirler sonucu oluşan defterlere kıyasla şu farklı özellikleri dikkat çekmektedir. Tahrir Defterleri, mesela bir köyün vergi mükelleflerini ve bu mükelleflerden tahsil edilmesi gereken toplam vergi miktarını ve bu toplam verginin hangi kalemlerden oluştuğunu verirken, Temettuât Defterleri, vergi mükellefinin adını, vergiye esas olan gelir kaynağını, kaynağın yıllık gelirini ve bu gelire göre tarh edilen vergiyi vermektedir. Bir bakıma tahrirlerde en küçük vergi birimi köy veya mezra olurken, Temettuât Defterleri bunu şahıs planına ayrıntılı bir şekilde indirmiştir. Yani Tahrir Defterleri'nde her bir vergi mükellefinin ödemekle yükümlü olduğu vergi bile verilmezken Temettuât Defterleri her bir şahsın gelir kaynağını, bu kaynaktan elde edilen yıllık kazancı ve bu kazanç üzerinden alınması gereken vergiyi bizlere sunmaktadır. Ayrıca zirai kaynakların dışında gelire sahip kişilerin bu artı gelirlerini ve bu gelir üzerine tarh edilen vergiyi de açıklamaktadır.⁸⁴ Hane esası üzerine yapılan bu sayımlarda yer alan bilgiler nihai olarak üç grupta toplanabilir; menkul ve gayrimenkul servet, gelirler ve vergi ödemeleri.⁸⁵

Tanzimat'ın uygulandığı yerlerden biri olan Manisa sancağında da temettuât yazımları yapılmıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan ve Saruhan sancağında temettuât yazımı için yapılan masrafları gösteren deftere dayalı olarak yapılan bir çalışmada, Saruhan sancağı ve kazalarında temettuât yazımı sırasında kaç kâtibin görev aldığı, bu kâtiplerin kaç ay süre ile çalıştığı, ne kadar aylık aldıkları ve yazım için daha

⁸¹ Öztürk, "Konya Temettuât..", s. 534.

⁸² Öztürk, a.g.m., s. 533.

⁸³ Öztürk, a.g.m., s. 534.

⁸⁴ Öztürk, "Temettuât...", s. 538.

⁸⁵ Öztürk, a.g.m., s. 539.

başka ne gibi masrafların yapıldığı ortaya konulmuştur. 1848 tarihli bu defterde yazımda görev alan kâtiplerin isimleri de ayrı ayrı belirtilmiştir.⁸⁶ Defterdeki bilgilere göre, bazı kazalarda temettuat yazımında birden fazla kâtip görev almıştır. Aynı kazada yazım yapan kâtipler birbirinden farklı tarihlerde yazıma başlamışlardır. Dolayısı ile kazaların temettuat yazımlarının başlangıç ve bitiş tarihleri tespit edilirken, yazıma erken başlayan ve yazımı geç bitiren kâtiplerin görev süreleri dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda her kaza için tahririn başlangıç ve bitiş tarihi ile tahririn kaç ay sürdüğü gösterilmiştir.⁸⁷

Tablo-1 Saruhan Sancağı ve Kazalarında Yapılan Temettuat Yazımlarının Başlangıç-Bitiş Tarihi İle Yazımların Süresi.⁸⁸

<i>Kaza Adı</i>	<i>Tahririn Başlangıç Tarihi</i>	<i>Tahririn Bitiş Tarihi</i>	<i>Tahririn Süresi (Ay)</i>
<i>Manisa</i>	<i>Temmuz 1261/ Temmuz 1845</i>	<i>Mart 1261/ Mart 1846</i>	<i>10 Ay</i>
<i>Nahiye-i Palamut</i>	<i>Ağustos 1261</i>	<i>Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>6</i>
<i>Gördük</i>	<i>Eylül 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>6</i>
<i>Turgutlu Maa Ilıca</i>	<i>Ağustos 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>7</i>
<i>Nif</i>	<i>Teşrin-i Evvel (Ekim) 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>5</i>
<i>Akhisar</i>	<i>Teşrin-i Sâni (Kasım) 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>4</i>
<i>Marmaracık</i>	<i>Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>2</i>
<i>Demirci</i>	<i>Eylül 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>5.5</i>
<i>Gördüs</i>	<i>Temmuz 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>8</i>
<i>Kayacık</i>	<i>Ağustos 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>7</i>
<i>Menemen</i>	<i>Eylül 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>6</i>
<i>Güzelhisar-ı Menemen</i>	<i>Eylül 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>6</i>
<i>Mendehora</i>	<i>Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>2</i>
<i>Foçateyn</i>	<i>Ağustos 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>7</i>
<i>Adala</i>	<i>Temmuz 1261</i>	<i>Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>7</i>
<i>Borlu</i>	<i>Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>2</i>
<i>Dağmarmarası</i>	<i>Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>Şubat 1261</i>	<i>2</i>
<i>Sart</i>	<i>Kânûn-i Evvel 1261</i>	<i>24 Kânûn-i Sâni 1261</i>	<i>1 Ay 24 Gün</i>

⁸⁶ Ertan Gökmen, "Saruhan Sancağında Temettuat Tahriri", Bilig, Bahar/2008, S. 45, s. 74-75.

⁸⁷ Gökmen, a.g.m., s. 75.

⁸⁸ Gökmen, a.g.m., s. 75.

Tabloda görüldüğü üzere, temettuat tahririne en erken Temmuz, en geç Ocak ayında başlanmıştır. On yedi kazada yazım 1261 Şubatında tamamlanmıştır. Palamut Nahiyesi ile Adala Kazası'nda yazım Kanun-ı Sâni 1261 tarihinde bitmiştir. Sadece Manisa'da tahrir 1261 yılında bitirilemeyip Mart 1262 yılına sarkmıştır.

Manisa ve kazalarındaki temettuat yazımları, defterde kendilerinden kâtip olarak bahsedilen kişilerce yapılmıştır. Kazalarda yapılan temettuat tahrirlerinde farklı sayıda kâtip görev almıştır. Buna göre temettuat yazımında en fazla kâtipin görev yaptığı kaza Demirci olup, tahrirde on dört kâtip görev almıştır. Kâtipler bu kazanın yazımını altı ayda gerçekleştirmişlerdir. Kâtiplerin en uzun süre ile tahririni yaptıkları kaza ise Manisa'dır. Manisa ve kazalarında temettuat tahririnde görev yapan kâtiplerin tümünün sayısını tam olarak tespit etmek güçtür. Çünkü kâtipler içerisinde aynı adı taşıyan birçok kişi bulunmaktadır.⁸⁹

Manisa ve kazalarındaki temettuat tahrirlerinde görev yapan kâtiplere on aylık süre içerisinde toplam 53.115 kuruş ödenmiştir. Kâtiplere ödenen aylık miktar 80 kuruş ile 400 kuruş arasında değişmektedir. Defterde, bu farklılığı açıklayacak bilgi bulunmasa da, bunun kâtiplerin nitelikleriyle ilgili olduğu düşünülebilir.⁹⁰

Temettuat yazımı için yapılan masraflar sadece kâtiplere ödenen aylıklardan ibaret değildi. Kâtiplere ödenen aylıkların yanında, yazım sırasında kullanılan kırtasiye malzemeleri için yapılan harcamalar, kâtiplerin kazalardaki perakende aşiretlerin emlak ve arazilerini yazmaya giderken kullandıkları bargirlerin ücretleri de bu masraflara dâhildi.⁹¹

Sancak genelinde yapılan tahrirler için kırtasiye masrafı olarak 3042 kuruş, kâtiplere verilen aylıklar için 53.115 kuruş ve bargir ücreti olarak da 2430 kuruş ödenmiştir. Manisa ve kazalarında temettuat tahriri için yapılan masrafın toplamı 58.587 kuruştur. Bu meblağın %90,6'sı kâtiplere maaş olarak, %5,1'i kırtasiye masrafı ve %4,1'i de bargir ücreti olarak ödenmiştir. Kazalar içerisinde en fazla kırtasiye masrafı Manisa, Menemen, Palamut Nahiyesi ve Foçateyn Kazaları'ndaki tahrirlerde yapılmıştır. En az kırtasiye harcaması ise 100 kuruş ile Kayacık Kazası'ndaki yazımda yapılmıştır.⁹² Tablodaki bilgilere göre Demirci'nin kırtasiye masrafı 285 kuruş, kâtipler

⁸⁹ Gökmen, a.g.m., s. 76.

⁹⁰ Gökmen, a.g.m., s. 77.

⁹¹ Gökmen, a.g.m., s. 77.

⁹² Gökmen, a.g.m., s. 78.

için ödenen maaş ise 5435 kuruş, toplamda ise 5720 kuruştur. Kazalar içerisinde en fazla tahrir masrafı 10283 kuruşla Manisa'ya ait olduğunu göstermektedir. Manisa Kazası'nı 6732 kuruşla Menemen, 6100 kuruşla Gördüs, 5720 kuruşla Demirci ve 5320 kuruşla Adala Kazası takip etmektedir. Kazalar içerisinde tahrirler için en az masraf 300 kuruş ile Dağmarmarası için yapılmıştır.⁹³

Esas itibariyle halkın emlak, arazi ve diğer gelirlerinin tespit edilerek ödeme gücüne göre vergilendirme prensibine dayanan bu temettü vergisi, yirmi yıl süreyle yürürlükte kaldıktan sonra 1860 yılında kaldırılarak yerine nisbî nitelikte arazi ve gelir vergileri getirilmiştir. Ancak yeni yapılan tahrire bağlı olarak uygulamaya konması mümkün olan yeni sistemin, tatbik sahasına konulamadığı yerlerde İkinci Meşrutiyet dönemine kadar varlığını sürdürdüğü görülmektedir.⁹⁴Bütün bölgelerin Temettuat Defterleri bulunmamaktadır. Defteri bulunan eyaletler şunlardır: Ankara, Aydın, Bolu, Cezayir-i Bahr-i Sefid, Edirne, Erzurum, Hüdavendigâr, Konya, Niş, Rumeli, Selanik, Silistre, Sivas, Üsküp, Vidin. Bu eyaletlerin kaza ve köylerine ait defterlerin toplamı 17447'dir.⁹⁵

4-Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterlerinin Tanıtımı

Osmanlı eyaletleri içerisinde Aydın vilâyetinin Saruhan sancağına bağlı olan Demirci Temettuat Defterleri; Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde "ML. VRD. TMT." koduyla kayıtlı bulunmaktadır. Demirci kazasının temettuat tahriri H. 1261 senesinde beş buçuk ayda tamamlanmıştır. Demirci kazası, Karataş, Ortapare ve Şehir olmak üzere üç nahiyeye merkezinden oluşmaktadır. Nahiyelere ait toplam 19 Temettuat Defteri mevcuttur. Bu defterlerin numaraları ve sayfa sayıları sırasıyla şu şekildedir: 1792 (92 s.), 1793 (112 s.), 1794 (112 s.) , 1795 (120 s.), 1797 (100 s.), 1798 (88 s.), 1799 (104 s.), 1800 (82 s.), 1801 (128 s.),1802 (92 s.), 1803 (94 s.), 1804 (72 s.), 1805 (132 s.), 1806 (84 s.), 1807 (88 s.), 1808 (108 s.), 1810 (72 s.), 1811 (80 s.), 1967 (104 s.)⁹⁶ Genel olarak bir deftere beş-altı köyün temettuatı yazılmıştır. Bu çalışmada, adı geçen nahiyelerden Karataş Nahiyesi'nin köylerine ait Temettuat Defterleri ele alınmıştır.

⁹³ Gökmen, a.g.m., s. 79.

⁹⁴ Öztürk, a.g.m., s. 535.

⁹⁵ Öztürk, a.g.m., s. 535.

⁹⁶ B.O.A., ML. VRD. TMT.

Karataş Nahiyesi'nde yer alan köylerin isimleri ve bunların hangi numaralı defter içinde bulunduğu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo-2 Karataş Nahiyesi Köylerinin İçinde Bulunduğu Temettuat Defterlerinin Numaraları

<i>Amcalar 1795</i>	<i>Gödeler 1805</i>	<i>Kıran-ı Sagır 1795</i>	<i>SelmanHacılar 1806</i>
<i>Ayvalanı⁹⁷ 1806</i>	<i>Gümeçler 1801</i>	<i>Kışlak 1805</i>	<i>Tavak 1801</i>
<i>Azizbey 1793</i>	<i>Hödik 1799</i>	<i>Kızılca Hacılar 1807</i>	<i>Tepe Eynehan 1793</i>
<i>Boyacık 1802</i>	<i>İklıkçı 1803</i>	<i>Kuzeyir 1801</i>	<i>Teperik 1805</i>
<i>Çağullar 1803</i>	<i>İrişler 1805</i>	<i>Küpüler 1792</i>	<i>Terziler 1793</i>
<i>Çam 1805</i>	<i>İsmailerler 1803</i>	<i>Kürcü 1802</i>	<i>Umurlar 1801</i>
<i>Çandır 1802</i>	<i>Karabaşlar 1792</i>	<i>Marmaracık 1803</i>	<i>Yağcı 1801</i>
<i>Çıkrıkçı 1793</i>	<i>Karacahisar 1795</i>	<i>Mezidler 1803</i>	<i>Yarbasan 1802</i>
<i>Çortak 1806</i>	<i>Karapınar 1795</i>	<i>Minnetler 1806</i>	<i>Yassı Eynehan 1793</i>
<i>Danışmendler 1805</i>	<i>Kargın Işıklar 1792</i>	<i>Pınarlar 1793</i>	<i>Yavaşlar 1805</i>
<i>Dedeler 1801</i>	<i>Kaya Işık 1795</i>	<i>Pulluca 1805</i>	<i>Yeğenler 1792</i>
<i>Elek 1792</i>	<i>Kıran-ı Kebir 1795</i>	<i>Satılmış 1806</i>	

Defterlerin fiziki özelliklerine bakacak olursak ebatları 18x50 cm olup, rik'a hattıyla yazılmıştır. Defterlerin kapak sayfasında içinde yer alan köylerin isimleri yer

⁹⁷ Bu kelimeyi Ayualanı olarak okumak da mümkündür. Defterde kelimenin yazımında 'elif, ye, vav, elif, lamelif, kef ve ye' harfleri kullanılmıştır. Günümüzde köy Ayvalanı olarak isimlendirildiği için tezde bu kullanım tercih edilmiştir.

almaktadır. Defterlerin ilk sayfasında köyün adı zikredildikten sonra hane ve sıra numaraları verilerek mükellefe ait bilgilere yer verilmiştir. Temettu sahibinin unvanıyla birlikte ismi, mesleği, vergi-i mahsusası ve vergiye tâbi mal ve hayvanatı, meslek ve sanat gelirleri ile kira gelirleri belli bir düzen içerisinde kayıt altına alınmıştır. Hane numarası sağ üst köşede belirtilmiş onun altına da hane reisi olan vergi mükellefinin ismi yazılmıştır. Hane reisinin üzerine yatay şekilde vergi mükellefinin mesleği, geçen sene verdiği vergi-i mahsusası, ekip diktiği ürünler ile sahip olduğu hayvanlara ait öşürler yazılmıştır. Haneler ve numaraları rakamla yazılmıştır. “*Hane*” ve “*numaro*” yazısıyla aynı hizada hane sahibinin mesleği “*Erbâb-ı Zirâatten İdüğü*”⁹⁸, “*Rençber Tâifesinden İdüğü*”⁹⁹, “*Irgat Tâifesinden İdüğü*”¹⁰⁰ vs. şeklinde belirtilmiştir. Mesleği belirtilmeyen vergi mükellefleri de bulunmaktadır.¹⁰¹ Mesleğin yazılı olduğu yerin hemen altında senelik vergisi ve miktarı; “*Sene-i Sâbıkada Vergi-i Mahsûsadan Bir Senede Vermiş Olduğu: 32 kuruş*”¹⁰² şeklinde yazılmıştır. Defterlere şahıslar, “*Hatip Oğlu Hacı Hatip Mustâfa Efendi, Molla Oğlu Molla Ahmed*,¹⁰³ *İmam Oğlu Salih*¹⁰⁴ gibi dini veya mesleki sıfatlar, “*İbiş Oğlu Halil*,¹⁰⁵ *Dingil Oğlu Ahmed*,¹⁰⁶ *Dertli İbrahim*,¹⁰⁷ *Bodur Kethüda Oğlu Ali*¹⁰⁸ gibi ahali tarafından takılan ilginç lâkaplarla kaydedilmiştir.

İsim ve unvan-lâkap kaydından sonra ise vergi mükellefinin vergiye tabi olan bütün tarlaları, hayvanları, kira gelirleri vs. ayrıntılı olarak yazılmış ve bunların miktarları “*hasılat-ı senevîsi*” şeklinde gösterilmiştir. Ekilen tarlalar “*mezrû’ tarla*” ekilmeyenler ise “*gayr-ı mezrû’ tarla*” şeklinde gösterilmiş, bağ arazileri ve boya tarlalarıyla birlikte bunların 1260 yılı geliri ile 1261 yılı tahminî gelirleri toplanmış ve her bir ürünün altına yazılmıştır.

Tarla kayıtlarından sonra ise gelir getiren ve getirmeyen hayvanlar yazılmıştır. Hayvanlardan sağman inek, düve, sağman keçi, sağman koyun, erkek koyun, erkek

⁹⁸ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 66.

⁹⁹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 30.

¹⁰⁰ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1792, s. 30.

¹⁰¹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1805, s. 84.

¹⁰² B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 2.

¹⁰³ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1802, s. 22.

¹⁰⁴ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 118.

¹⁰⁵ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 33.

¹⁰⁶ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 35.

¹⁰⁷ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 43.

¹⁰⁸ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 45.

keçi, yoz koyun, yoz keçi gibi hayvanların altlarına yine kuruş cinsinden senelik vergi miktarları “*Sağman Keçi 15re 's, Hâsılat-ı Senevîsi 135*”¹⁰⁹ şeklinde yazılmıştır.

Vergi mükelleflerinin her birine ait temettuat kayıtlarının en altında ise toplam temettuatı, “*Mecmû 'undan bir senede temettu'atı*”, hemen hemen her hanede yazılmakla birlikte, ayrıca vergi mükellefinin “*Rençberliğinden Temettuâtı, Irgatlığında Temettuâtı, Zuhûrattân Temettuâtı, Hayvan Hamûlesinden Bir Senede Temettuâtı, Demircilik San'atından Tahmini Temettuâtı*” şeklinde ayrıntılı olarak kaydedilmiştir.

¹⁰⁹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 2.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEMİRCİ KAZASI'NIN İDARİ YAPISI VE NÜFUSU

A. İdari Taksimat

Saruhan Beyliği 1410 yılında kesin olarak Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine alındıktan sonra Manisa, şehzade sancağı yapıldı.¹¹⁰ 1430 yılına ait Osmanlı sancaklarını gösteren bir defterde Anadolu'daki 16 sancak içerisinde Saruhan sancağının adı geçmektedir. Yıldırım Bayezid, Demirci hariç Hızır Şah'a verdiği Karesi ve Saruhan topraklarını birleştirerek oğlu Ertuğrul'a sancak olarak vermiştir.¹¹¹ Demirci'nin bu sancak içerisine dâhil edilmeyişi Saruhan Beyliği'nin Demirci kolunun bir süre daha devam ettiği şeklinde yorumlanmaktadır. Çelebi Mehmet Saruhan Beyliği topraklarını ele geçirdikten sonra bu toprakları idare etmesi için merkezden Timurtaş oğlu Ali Bey'i göndermiştir. II.Murat da oğlu Alaeddin'i sancakbeyi olarak Manisa'ya atayarak Saruhan'ı şehzade sancağı haline getirmiştir.¹¹² On beşinci yüzyıl Tahrir Defterleri'ne göre çizilen Saruhan sancağı hudutları içerisinde Demirci yer almaktadır. Demirci, 1530 tarihinde Anadolu eyaletine bağlı Saruhan sancağının bir kazası durumundadır. 1571 tarihinde de kendine bağlı Karataş, Şehir, Ortapare ve Borlu nahiyeleriyle kaza olarak konumunu korumaktadır.¹¹³

Vakıf kayıtlarından alınan bilgilere göre Demirci, on sekizinci yüzyılda bu statüsünü korumakla beraber on altıncı yüzyılda Demirci'ye bağlı bir nahiye olan Borlu bu yüzyılda kaza olarak görülmektedir.¹¹⁴ On dokuzuncu yüzyıl, Osmanlı devlet ve toplum yapısında çeşitli düzenlemelerin sıklıkla yapıldığı bir dönem olmuştur. Bu düzenlemeler daha çok ülkenin idari yapısı ve bölünüşünde görülmektedir. Zaman içerisinde Saruhan'a bağlı kaza sayılarında farklılıklar görülmektedir. 1835 yılı nüfus verilerine göre sancağın 15 kazası ve bu kazalardan üçüne bağlı 9 nahiyesi bulunmakta iken 1842 yılında ise sancağın 18 kazası ve bu kazalardan ikisine bağlı 7 nahiyesinin

¹¹⁰ Manisa İl Yıllığı, 2000, s. 64.

¹¹¹ M. Feridun Emecen, "Beylikten Sancağa Batı Anadolu'da İlk Osmanlı Sancaklarının Kuruluşuna Dair Bazı Mülâhazalar", Belleten, LX, 227, Nisan, 1996, s. 88

¹¹² Emecen, a.g.m., s. 88.

¹¹³ Gökmen, a.g.e., s. 21.

¹¹⁴ Tuncer Baykara, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I Anadolu'nun İdarî Taksimatı, Ankara, 1988, s. 224.

mevcut olduğu görülmektedir.¹¹⁵Nejdet Bilgi'nin "1842 Yılında Saruhan Sancağı'nın Nüfusu ve İdarî Bölünüşü" adlı makalesindeki tabloda; 1835 ve 1842 yıllarında Demirci'nin Şehir, Ortapare ve Karataş isimli nahiyelerinin olduğu görülmektedir.

Demirci kazası, 1867 tarihinden 1908 tarihine kadar Aydın vilâyetine bağlı Saruhan sancağının kaymakam ile idare edilen bir kazası olarak varlığını sürdürmüştür.¹¹⁶ 1924 yılında bütün mutasarrıflıkların vilayet sayılması üzerine Saruhan sancağı vilayet olmuş ayrıca ismi haberleşme ve işlemlerde kolaylık sağlanması bakımından Saruhan ismi Manisa olarak değiştirilmiştir. Bugün Manisa, merkez ilçe dışında Ahmetli, Akhisar, Alaşehir, Demirci, Gölarmara, Gördes, Kırkağaç, Köprübaşı, Kula, Salihli, Sarıgöl, Saruhanlı, Selendi, Soma ve Turgutlu ilçelerinden oluşmaktadır.¹¹⁷

B. Nüfus

1- 19. Yüzyıl Ortalarında Demirci Kazasına Bağlı Nahiye ve Köy Nüfusları

Mevcut nüfus potansiyelinin alınacak kararlar ve uygulanacak politikalarda veri olarak kullanılması, sadece Cumhuriyet dönemine mahsus değildir. Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarından itibaren, çağın anlayışı ve şartları gereği yapılan arazi tahrirleri de benzer bir fonksiyona sahiptir.¹¹⁸Bu anlamda özellikle on altıncı yüzyılda yapılan büyük nüfus ve arazi tahrirleri bahsedilen dönemi aydınlatmak için en iyi veriler durumundadır.¹¹⁹

1531 yılında Demirci nefsinde bulunan mahallelerdeki hane sayıları toplamı 568'dir. Bunun 90 hanesi gayr-i müslimlere, 478'ide Müslüman nüfusa aittir. Şehirdeki hane sayısının 568'i bulması Demirci'nin 1531 yılında oldukça büyük bir yerleşime sahne olduğunu göstermektedir. Bu dönemde Demircideki hane sayısının aynı dönemde Saruhan Sancağı'nın merkezindeki hane sayısı ve nüfusunun yaklaşık olarak yarısına

¹¹⁵ Nejdet Bilgi, "1842 Yılında Saruhan Sancağı'nın Nüfusu ve İdarî Bölünüşü ", Manisa Araştırmaları- I, Manisa, 2001, s. 90.

¹¹⁶ Gökmen, a.g.e., s. 22.

¹¹⁷ Manisa İl Yıllığı, 2000, s. 64-65.

¹¹⁸ Bilgi, a.g.m., s. 87.

¹¹⁹ Ömer Lütfü Barkan, "Tahrir Defterlerinin Verimleri Hakkında Bir Araştırma", IV. Tarih Kongresi (Ankara 10-14 Kasım 1948), Kongreye Sunulan Tebliğler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2010, s. 292.

yakın bir rakama ulaştığı görülmektedir.¹²⁰ 1531 yılında Demirci Kazası kırsalı nüfusu 28.450 kişiden oluşmaktadır. 3.497 kişilik Demirci şehri nüfusu ile birlikte Demirci kazasının toplam nüfusunun yaklaşık 31.947 kişi olduğu görülür.¹²¹ 1531 yılında Demirci Kazası'nda Demirci şehir nüfusu, kazanın %10,94'ünü oluştururken, kaza nüfusunun % 89,06'sı kırsal bölgede yaşamaktadır.¹²²1575'te en fazla köye sahip nahiye Karataş'tır. O'nu Demirci Nahiyesi takip etmekte, ardından Ortapare ve Borlu nahiyeleri gelmektedir. Demirci Kazası'nda 1531 yılında Demirci ve Borlu olmak üzere sadece iki nahiye bulunurken, 1575 yılında bunlara Karataş ve Ortapare adında iki yeni nahiyenin ilave edildiğini ve köy sayısında 8 adet artış olduğunu görmekteyiz.¹²³

Ondokuzuncu yüzyılda ise Demirci'de üç nahiye bulunmaktaydı. Bunlardan biri Ortapare Nahiyesi olup merkezi 42 haneli ve 204 nüfuslu Ahmedler köyüdür. Nahiyeye 34 köy bağlıdır. İkinci nahiye ise Karataş'tır. Nahiye merkezi 71 haneli ve 376 nüfuslu Kürcü köyü olup nahiyeye bağlı 52 köy bulunmaktadır. Demirci ve çevresindeki köyleri içine alan bir diğer nahiye ise Şehir Nahiyesi'dir. Nahiye merkezi 64 haneli ve 578 nüfuslu Akdere köyü olup, nahiyeye 41 köy bağlıdır.¹²⁴

1835 yılında ise Demirci kasabasında 15 mahalle bulunmaktaydı. 1842 yılında da sayı aynıdır. Kasabanın toplam erkek nüfusu 1835'te 2720, 1842'de 2943'tür. Kaza bünyesinde Şehir, Ortapare ve Karataş adını taşıyan üç nahiye bulunmaktadır. 1834'te Şehir'e 34 köy, Ortapare'ye 31 köy, Karataş'a 49 köy ve 5 çiftlik bağlıdır. 1842 yılında ise Şehir'e 32, Ortapare'ye 28 ve Karataş'a 48 köy bağlıdır. Ayrıca yine 1842'de kaza dahilinde, hangi nahiyeye bağlı olduğu belirtilmeyen 5 tane de çiftlik bulunmaktadır. 1835'te Şehir'de 2010, Ortapare'de 2133 ve Karataş'ta ise 4451 erkek nüfus yaşamaktaydı. 1842'de ise Şehir'de 2150, Ortapare'de 2235, Karataş'ta 4785 ve çiftliklerde 202 erkek nüfus ikamet etmektedir.¹²⁵

Demirci nahiyelerinin 55 yıldaki (1834-1908) nüfus artışı %73 olarak gerçekleşmiştir. Nahiyeler içinde en fazla nüfus artışı Ortapare Nahiyesi'nde ondan sonra Şehir Nahiyesi'nde olmuştur. 1908 yıllarında nahiyelerde yaşayan halkın %46'sı

¹²⁰ Adamaz, a.g.t., s. 45.

¹²¹ Adamaz, a.g.t., s. 163.

¹²² Adamaz, a.g.t., s. 163.

¹²³ Adamaz, a.g.t., s. 164.

¹²⁴ Gökmen, a.g.e., s. 105.

¹²⁵ Nejdet Bilgi, "Tanzimat'ın Öncesi ve Sonrasında Saruhan Sancağı'nda Nüfus", İsmail Aka Armağanı, İzmir, 1999, s. 276.

Karataş Nahiyesi'nde, % 27'si Ortapare Nahiyesi'nde ve %25'i de Şehir Nahiyesi'nde ikamet ediyordu. Nahiyelerdeki her bir hanede oturan ortalama nüfusa gelince, 1307/1889 yılında Şehir Nahiyesi'nde 1335 hanede 7139 kişi yaşamakta ve her haneye ortalama 4,9 kişi düşmektedir. Ortapare Nahiyesi'nde ise 1547 hanede 7508 kişi ikamet etmekte olup her hanede ortalama 4,8 kişi yaşamaktadır. En büyük nahiyeye olan Karataş Nahiyesi'nde ise 13.006 kişi 2.523 hanede yaşamakta ve her haneye ortalama 5,1 kişi düşmektedir.¹²⁶

2- Karataş Nahiyesi Köyleri ve Nüfusları

On altıncı yüzyılda Demirci Nahiyeleri içerisinde en fazla köye sahip olan nahiyenin Karataş olduğu yukarıda belirtilmişti. Karataş'ta 1835'te 4.451, 1842'de 4.785 erkek nüfus bulunmaktadır. Erkek nüfus kadar kadın nüfusunda yaşadığı düşünülürse nahiyenin nüfusunun 9570 olduğu görülür.

Temettuat sayımlarında, hane esas alınmış ancak aynı hanede yaşayan kişilere farklı numaralar verilmiştir. Haneden maksat köydeki kaçınıcı hane olduğu, numaradan maksat ise kaçınıcı vergi mükellefi olduğudur.¹²⁷ Bazen aynı hane içerisinde iki, üç hatta dört aile bulunabilmektedir. Temettuat sayımları vergi tespiti için yapıldığından, nüfus defterleri kadar önemli değillerse de, Temettuat Defterleri'nden yararlanılarak, her hanede beş kişi yaşadığı düşünülerek tahmini nüfus hesaplanabilmektedir. Aşağıdaki tabloda Temettuat Defterleri'ndeki köylerin hane sayılarının beş ile çarpımı sonucu elde edilen tahmini nüfusları verilmiştir.

Tablo-3 Temettuat Defterlerine Göre Karataş Nahiyesi Köylerinin Hane Sayıları İle Tahmini Nüfusları

Köy Adı	Hane Sayısı	Tahmini Nüfus	Köy Adı	Hane Sayısı	Tahmini Nüfus
Amcalar	17	85	Kaya Işık	18	90
Ayvalanı	43	215	Kıran-ı Kebir	37	185
Aziz Bey	38	190	Kıran-ı Sagir	19	95
Boyacık	54	270	Kışlak	60	300

¹²⁶ Gökmen, a.g.e., s. 106.

¹²⁷ Kütükoğlu, a.g.m., s. 398.

Çağılar	33	165	Kızılca Hacılar	29	145
Çam	14	70	Kuzeyir	62	310
Çandır	45	225	Küpüler	68	340
Çıkrıkçı	58	290	Kürcü	54	270
Çortak	42	210	Marmaracık	88	440
Danişmendler	22	110	Mezidler	50	250
Dedeler	21	105	Minnetler	52	260
Elek	29	145	Pınarlar	59	295
Gödelers	17	85	Pulluca	82	410
Gümeçler	59	295	Satılmış	21	105
Hödük	22	110	Selman Hacılar	39	195
İklıkçı	29	145	Tavak	66	330
İrişler	26	130	Tepe Eynehan	49	245
İsmailerler	58	290	Teperik	23	115
Karabaşlar	5	25	Terziler	34	170
Karacahisar	69	345	Umurlar	46	230
Karapınar	85	425	Yağcı	76	380
Kargın Işıklar	46	230	Yeğenler	13	65
Yarbasan	57	385	Yavaşlar	16	80
Yassı Eynehan	23	115			
Toplam Hane Sayısı: 1973			Tahmini Nüfus: 9965		

Tabloya göre on dokuzuncu yüzyıl ortalarında Karataş Nahiyesi'ndeki köylerde 1973 hanede tahmini 9965 kişi yaşamaktadır. Hane sayısının fazla olması nüfusunda fazla olması anlamına gelmektedir. Karataş Nahiyesi köyleri içerisinde Karabaşlar köyü

5 hane ve tahmini 25 olan kişi sayısı ile nüfusu en az köy, Marmaracık köyü ise 88 hane ve tahmini 440 olan kişi sayısı ile nüfusu en fazla köy durumundadır. Nahiyedeki en fazla nüfusu olan ilk on köyün şunlar olduğu görülmektedir:

- Karapınar 85 hane ile 425 kişi,
- Pulluca 82 hane ile 410 kişi,
- Yağcı 76 hane ile 380 kişi,
- Karacahisar 69 hane ile 345 kişi,
- Küpüler 68 hane ile 340 kişi,
- Tavak 66 hane ile 330 kişi,
- Kuzeyir 62 hane ile 310 kişi,
- Kışlak 60 hane ile 300 kişi,
- Gümeçler ve Pınarlar 59 hane ile 295 kişi.
- İsmailler 58 hane ile 290 kişi.

II-Temettuat Defterlerindeki Vergi Mükelleflerinin Sektörel Dağılımı

1- Temettuat Defterlerine Kaydedilen Kişilerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarına Göre Sektörel Dağılımı

Çalışmamızın kaynağını oluşturan Temettuat Defterleri'ndeki bilgiler Karataş Nahiyesi'ndeki meslekleri sektörlere göre ayırmamıza imkân vermektedir. Bu sektörleri esnaflar, tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar, dini, idari ve askeri sınıftan olanlar, alîl, amelmande, ihtiyar, sabi, âmâ, yetim vs. şeklinde gruplara ayrılmıştır. Sektörel dağılıma imkân veren defterlerdeki bilgiler aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildedir.

Tablo-4 Karataş Nahiyesi'nde Temettuat Defterlerine Kaydedilen Kişilerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarının Sektörlere Göre Dağılımı

Sosyo-Ekonomik Gruplar	Sayısı	%
Esnaflar	12	0.6
Tarım ve Hayvancılıkla Uğraşanlar	1840	94.1

Dini, İdari ve Askeri Sınıftan Olanlar	44	2.2
Alil, Amelmande, İhtiyar, Sabi, Ama, Yetim vs.	58	2.9
Toplam	1954	100

Tablodaki rakamlar tahrire tabi tutulan 1954 vergi mükellefinin büyük çoğunluğunun (%94,1) tarım ve hayvancılıkla uğraştığını göstermektedir. En az grubu ise % 0,5 ile esnaf grubu oluşturmaktadır. Geriye kalan dini, idari ve askeri sınıftan olanların oranı %2,2 iken, alil, amelmande, ihtiyar, sabi, âmâ, yetim vs.'lerin oranı ise %2,9'dir. Burada genel bir sınıflamaya tabi tuttuğumuz mükelleflerin sektörlere göre dağılımı da aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır.

2-Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Çalışan Mükellefler

Temettuat Defterleri'nde en fazla dikkati çeken kısımlarından biri de mesleklere dair bilgi verilen kısımdır. Burada yer alan bilgiler şehirde yaşayan kişilerin ne ile uğraştığı konusunda bilgiler vermektedir. Karataş Nahiyesi köylerinde tarım ve hayvancılık sektöründe çalışanlar başlığı altında incelediğimiz meslek grupları içerisinde: Erbab-ı Ziraat(1392), Irgat Taifesi(273), Rençber Taifesi(150), Çoban Taifesi(13), Kezekçi¹²⁸ Taifesi (1), Hizmetkâr (3) ve Adî Hizmetkâr (1) şeklinde toplam 1898 kişi bulunmaktadır.

Bu sektör içerisine dahil edilen en büyük meslek grubunun 1392 kişi ile Erbab-ı Ziraat oluşturmaktadır. Köylerin büyük çoğunluğunda bu meslek grubundan kişiye rastlamak mümkündür. Amcalar köyündeki 17 hanenin tamamı Erbab-ı Ziraat şeklinde kaydedilmiştir. 88 haneli Marmaracık köyü 67 kişiyle içinde en fazla Erbab-ı Ziraat'ı barındıran köydür. Bunun yanında Erbab-ı Ziraat'ın hiç olmadığı köylerde bulunmaktadır. Bu köyler; Çağıllar, Dedeler, Hödük, Satılmış ve Selman Hacılar'dır.

¹²⁸ Kezekçi: Bir köydeki büyükbaş hayvanları toplu olarak otlatan çoban. Kaynak, Demirci doğumlu Doç. Dr. Ertan Gökmen.

Karataş Nahiyesi köylerinde bu gruba dahil edilen diğer bir meslek grubunu Irgatlar oluşturmaktadır. Bu grupta çalışan kişilerin sayısı 292'dir. Irgat Taifesi'ne Amcalar ve Hödük köyü dışındaki bütün köylerde rastlanmaktadır. Üçüncü sırada ise 194 kişiyle Rençber Taifesi yer almaktadır. Bu meslek grubundan olan kişilere Erbab-ı Ziraat ve Irgat Taifesinde olduğu gibi her köyde rastlanmaz. Rençber bulunan köyler; Çağllar, Dedeler, Gümeçler, Hödük, Mezidler, Satılmış, Selman Hacılar'dır. Çoban Taifesinden kişilere ise Azizbey, Çağllar, Çandır, Danişmendler, Dedeler, Pınarlar, Pulluca, Tavak, Yağcı, Yeğenler köylerinde rastlanmaktadır. Kezekçiye ise sadece Tepe Eynehan köyünde rastlanmıştır.¹²⁹ Hizmetkârların kayıtlı olduğu köyler ise; Çıkrıkçı, Mezidler, Satılmış'tır. Adi Hizmetkâra ise sadece Hödük köyünde rastlanmıştır.¹³⁰

3-Karataş Nahiyesindeki Esnaflar

Karataş Nahiyesi köylerinde en az rastlanan meslek grubunu esnaflar oluşturmaktadır. Bu esnaf grupları içerisinde; Demirci, Duvarcı, Semerci, Değirmenci, Dülger yer almaktadır. Sayıları az olduğu için bu esnafların köyü, adı ve lakabı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo-5 Karataş Köylerinde Esnafların Köyleri ve Meslekleri

Köyü	Adı ve Lakabı	Mesleği	Defter ve Sıra No
Ayvalanı	Demirci Himmet	Demirci Esnafı	1806/54
Aziz Bey	Cici Oğlu Ali	Demirci Esnafı	1793/2
Çıkrıkçı	Kel Oğlu İbrahim	Duvarcı Esnafı	1793/51
Karacahisar	Demirci Oğlu Hasan	Demirci Esnafı	1795/73
Karapınar	Molla Oğlu Mehmed	Semerci Esnafı	1795/68
Kargın Işıklar	Demirci Oğlu İsmail	Demirci Esnafı	1792/60
Küpüler	Demirci Oğlu Ahmed	Demirci Esnafı	1792/67
Kürcü	Tavil Oğlu Halil	DeğirmenciEsnafı	1802/44
Marmaracık	Solak Oğlu Hüseyin	Duvarcı Esnafı	1803/78

¹²⁹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 45.

¹³⁰ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1799, s. 54.

Marmaracık	Değirmenci Osman	Dülger Esnafı	1803/65
Marmaracık	Semerci İbrahim	Semerci Esnafı	1803/34
Yağcı	Duvarcı Yani Zimmî	Duvarcı Esnafı	1801/88

Tablodaki bilgilere göre 47 Karataş Nahiyesi köyünden sadece 10 tanesinde esnaf grubundan mükellefe rastlanmıştır. Köylerdeki mükelleflerin genelde tarım ve hayvancılık ile uğraşması ve ihtiyaç durumu esnaf sayısının az olmasına etki etmiş olmalıdır. Tabloda 12 kişinin esnaf olduğu görülmektedir. Bunlardan beşi Demirci, üçü Duvarcı, ikisi Semerci, biri Değirmenci ve biri de Dülger'dir. Bu mesleklere bakıldığında bunların köylülerin ihtiyaçlarını karşılayan esnaflar olduğu görülmektedir. Bu esnaflardan sadece bir tanesi gayr-i Müslim¹³¹ olup diğerleri Müslümandır.

4-Dini, İdari, Askeri ve Tıbbi Alanda Hizmet Veren Mükellefler

Temettuat Defterleri'nde dini, idari ve askeri alanda hizmet veren kişilerle ilgili bilgiler de mevcuttur. Dini alanda görev yapan imam ve hatip gibi kişilerin görev yaptıkları cami ve mescitlerin adları belirtilmemiştir. Bu gruba dahil edilen meslek sahipleri içerisinde askeri sınıftan olanların sayıca fazla olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda köyler bazında bu meslek grubuna dahil olan kişilerin sayıları verilmiştir.

Tablo-6 Karataş Nahiyesi'nde Dini, İdari, Askeri ve Tıbbi Alanda Görevli Kişiler ve Sayıları

Köy Adı	Berath Hatip	İmam	Talebe	Asker	Zaptiye	Tımarlı Süvari	Tımarlı Zaptiye	Tımarlı Tekaud	Tabe'adan	Hekim
Ayvalanı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Aziz Bey	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boyacık	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çortak	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-

¹³¹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 123.

Hödük	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
İklıkçı	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İsmailler	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Karacahisar	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Karapınar	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Kargın Işıklar	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kaya Işık	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kızılca Hacılar	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kuzeyir	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
Küpüler	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kürcü	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marmaracık	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Mezidler	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pınarlar	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pulluca	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Selman Hacılar	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tavak	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Umurlar	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tepe Eynehane	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Terziler	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Yarbasan	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Yassı Eynehane	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Toplam	13	10	3	7	1	4	1	1	1	1

Tabloya göre Karataş Nahiyesi'ndeki köylerde 13 beratlı hatip, 10 İmam görev yapmaktadır. Bu rakamlar nahiyeye ait köylerden en az 13 tanesinde cami bulunduğunu ve Cuma kılındığını göstermektedir. İmamların görev yaptığı ibadethanelerin ise mescit olduğunu söylemek mümkündür. Bu rakamlara göre Karataş Nahiyesi'ndeki 47 köyden 23 tanesinde bir cami veya mescit olduğu söylenebilir. Bu gruba dahil edilen imam ve hatipler dışında 3 talebe, 7 asker, 1 Zaptiye Tebaası,¹³² 4 Tımarlı Süvari, 1 Tımarlı Zaptiye,¹³³ 1 Tımarlı Tekâüt,¹³⁴ 1 tane de Hekim bulunmaktadır. Hekim temettuat defterlerinde sık rastlanmayan bir meslektir. Ayvalanı köyünden Hekim Mustafa isimli bu şahıs gelirin tamamını mesleğinden elde etmekte olup yıllık kazancı 350 kuruştur. Bu şahsın geçen yıla ait vergi-yi mahsusası ise 32 kuruştur. Bu kişinin üzerinde kayıtlı emlak, arazi ve hayvan bulunmamaktadır.¹³⁵

5-İhtiyar, Sabi, Yetim, Sahib-i Fıraş, Âmâ, İane İle Geçinenler ve Arazisi Olmayanlar

Karataş köylerine kayıtlı 2295 vergi mükellefi bulunmaktadır. Bu kişilerden 58 (%2.2) kişi içinde alil, ihtiyar, sahib-i fıraş, âmâ, iane ile geçinen, emlak ve arazisi olmayanlar, yetim, sabi ve mesleği belirtilmeyenler yer almaktadır. Bu gruba dâhil edilen kişi sayısı 61 olup bu kişiler Karataş Nahiyesinin 23 köyündendir. Aşağıdaki tabloda her köyden bu gruba dâhil edilen kişilerin sayısı gösterilmiştir.

Tablo-7 Karataş Nahiyesi'nde Bulunan Alil, İhtiyar, Sahib-i Fıraş, Âmâ, İane İle Geçinen, Emlak ve Arazisi Olmayan, Yetim, Sabi, Mesleği Belirtilmeyen Kişilerin Sayısı

Köy Adı	Alil	İhtiyar	Sâhib-i Fıraş	Âmâ	İane İle Geçinen	Emlak ve Arazisi Olmayan-lar	Yetim	Sabi	Mesleği Belirtilmeyen
Ayvalanı	1	1	-	-	1	1	-	1	-
Aziz Bey	-	-	-	-	-	-	-	2	-

¹³² B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 67.

¹³³ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1807, s. 39.

¹³⁴ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1793, s. 17.

¹³⁵ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 81

Boyacak	-	-	1	1	-	-	-	2	-
Çağllar	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Çıkrıkçı	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Gödeler	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Gümeçler	-	-	1	-	-	-	3	-	-
İklıkçı	1	-	-	-	-	-	-	-	-
İrişler	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Karacahisar	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Karapınar	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kışlak	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Kuzeyir	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Küpüler	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Marmaracık	-	-	-	-	-	-	-	4	1
Mezidler	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Pınarlar	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tavak	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Umurlar	-	-	-	-	-	-	-	5	1
Yağcı	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Yarbasan	1	-	-	-	-	-	-	3	-
Yeğenler	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Toplam	7	1	3	3	1	1	5	34	5

Alîl, sâil, ihtiyar ve sâhib-i firaş olarak yazılan kişilerin çoğunun diğer kişiler kadar gelirleri yoktur. Bazı mükellefler içerisinde yetim ve sabiler de bulunmaktadır. Bu tip kişilere genellikle anneleri vâsi tayin edilmiştir. Tabloda yer alan 22 köyde 7 alîl (sakat), 3 sahib-i firaş (yatalak hasta), 3 âmâ, 1 iane ile geçinen, 1 emlak ve arazisi olmayan, 5 yetim, 34 sabi ve 5 mesleği belirtilmeyen kişi bulunmaktadır. Bu gruba dahil edilen kişilerin köylerde sayıca fazla olmadıkları görülmüştür.

III-Vergi Mükelleflerinin Sosyal Statüleri

1-İsimler

Vergi mükelleflerinin isimlerinin, şöhretlerinin, unvanlarının, lakaplarının, mesleklerinin, resmi görevlerinin Temettuat Defterleri'nde belirtilmiş olması bu defterleri dönemin sosyal tarihi açısından önemli kılmaktadır.¹³⁶Vergi mükelleflerinin adlarının bu defterlerde yazılması bu dönemde o yerleşim yerinde kullanılan isimleri göstermesi açısından önemlidir. Şahısların adları defterlere “*filan oğlu filan*” şeklinde yazılmıştır. Aile ve sülale isimlerini yansıtacak bilgiye kullandığımız defterlerde rastlanmamıştır. Defterlerde hane sahibinin ismi önce yazılmış sonra “oğlu” ibaresi yazıldıktan sonra baba adı yazılmıştır. Örneğin; “*Abdullah Oğlu Ali*” gibi.¹³⁷Bununla birlikte “*oğlu*” kelimesi dışında çok nadir olarak “*zade*” ve “*bin*” veya “*veled*” kelimeleri de kullanılmıştır. Karataş Nahiyesine ait defterlerde zikredilen isimler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo-8 Karataş Nahiyesi Köylerinde Kullanılan İsimler

İsim	Kullanan Kişi Sayısı	Toplam Yüzdesi	İsim	Kullanan Kişi Sayısı	Toplam Yüzdesi
Mehmed	444	14.8	Mahmud	15	0.5
Mustafa	314	10.5	Şerif	15	0.5
Ali	288	9.6	Şaban	13	0.4
İbrahim	226	7.5	Kerim	13	0.4
Halil	223	7.4	Receb	12	0.4
Hüseyin	188	6.3	Salih	11	0.3
Hasan	178	5.9	Abdurrahman	11	0.3
İsmail	135	4.5	Hızır	10	0.3
Ahmed	123	4.1	Ramazan	10	0.3
Osman	111	3.7	Ayvaz	10	0.3

¹³⁶ Öztürk, “Konya Temettuat...”, s. 534.

¹³⁷ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 2.

Süleyman	109	3.6	Habib	10	0.3
Himmat	66	2.2	Bayram	9	0.3
Musa	59	1.9	Murad	8	0.2
Ömer	50	1.6	Kadir	8	0.2
Veli	45	1.5	Bektaş	8	0.2
Yusuf	41	1.3	Rasil	6	0.2
Abdullah	36	1.2	Cafer	5	0.1
İsa	34	1.1	Yakub	4	0.1
Eyyüb	22	0.7	Rahim	4	0.1
Nurullah	20	0.6	Aziz	3	0.1
Bekir	19	0.6	Abbas	3	0.1
Hamza	17	0.5	Tahir	3	0.1
Celil	3	0.1	Emrullah	2	0.06
Durmuş	3	0.1	Nureddin	1	0.03
İlyas	3	0.1	Muslıh	1	0.03
Davud	3	0.1	Şahin	1	0.03
Nasuh	3	0.1	Kemal	1	0.03
Abdülkadir	2	0.06	Abdülhalim	1	0.03
İhsan	2	0.06	Abdülkerim	1	0.03
Yunus	2	0.06	Abdümüslim	1	0.03
Battal	2	0.06	Abduh	1	0.03
Veysi	2	0.06	Atullah	1	0.03
Yahya	2	0.06	Nusreddin	1	0.03

Sadık	2	0.06	Hüsam	1	0.03
Abdurrahim	2	0.06	İshak	1	0.03
Kullanılan Toplam İsim Sayısı: 81			İsimleri Kullanan Kişi Sayısı: 2995 (Baba adları ile birlikte)		

Tabloya göre Karataş Nahiyesi'nde 81 farklı isim kullanılmıştır. Bu isimlerden bazılarının fazla sayıda kullanıldığı görülmektedir. Mesela Mehmed ismini 444 kişi (%14,8), Mustafa ismini 314 kişi (%10,5), Ali ismini 288 kişi (%9,6), İbrahim ismini 226 kişi (%7,5), Halil ismini 223 kişi (%7,4) kullanmıştır. Defterlerde adı geçen 2995 kişi içinde en çok Mehmed ismi kullanılmıştır. Bu isimler içerisinde peygamberlere ait isimler, sahabe adları ve ehl-i beyte ait isimler yer almaktadır. Erkekler dışında emlak, arazisi ve kazancı olan kadınlarda deftere kaydedilmişlerdir. Bu mükelleflere ait isimler içerisinde; Fatma (12), Ayşe (10), Hatice(6), Emine (3), Gülsüm (2), Gülsüme (2), Şerife (2), Asiye (1), Neslihan(1), Hanife(1), Kezban(1), Ümmehan (1) yer almaktadır. Temettuatlarda geçen kadın ismi sayısının toplamı 42'dir.

2- Unvanlar ve Lakaplar

Genel olarak unvan; birinin işi, mesleği veya toplum içindeki durumunu belirtmek için verilen addır. Kişiye herhangi bir görevinden dolayı yada bir aileye unvan verilebilir.¹³⁸ Lakap ise; bir kimseye kendi adından ayrı olarak genellikle o kimsenin kişiliğinin yada yaşamının niteleyici bir özelliğinden esinlenerek takılmış ad yada takma addır. Müslüman büyüklerinin lakapları belirleyici anlam taşıyan birkaç sözcükten oluşurdu. Halifeler genellikle “el- Mütevekkil Alallah” (Allah'ın çizdiği kader yolundan ayrılmayan) lakaplarıyla anılırlardı. Osmanlı padişahlarına da özelliklerini belirten lakaplar verilirdi: Savaşlarda çok çabuk karar verip hemen harekete geçtiği için “Yıldırım” lakabıyla anılan I.Bayezid, sert bir kişi olduğu kadar yiğitliği ile de ün kazandığı için “Yavuz” lakabıyla anılan I.Selim, devleti çıkardığı yasalarla yönettiği için “Kanuni” lakabıyla anılan Sultan Süleyman, ava çok düşkün olduğu için “Avcı” lakabıyla anılan IV.Mehmed vb.¹³⁹

¹³⁸ Dictionnaire Larousse, “Unvan”, Ansiklopedik Sözlük, C. 6, s. 2389.

¹³⁹ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, “Lakap”, C. 14, s. 7329.

Kökünü İslam kültüründen gelen ve daha sonraki dönemde geleneksel Türk-İslam anlayışına giren lakap ve unvanlar Müslüman-Türk Devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de kullanılmıştır. Kişilerin sosyal statülerinin belirlenmesinde önemli bir kaynak teşkil eden lakaplar Temettuat Defterlerinde ayrıntılı bir şekilde kaydedilmiştir. Osmanlı Devleti'nde soyadının kullanılmadığı dönemde, birçok kişinin sahip olduğu çeşitli lakaplar kişilerin birbirinden ayırt edilmesini sağlamış, böylelikle herhangi bir konuda çıkabilecek karışıklık en aza indirilmeye çalışılmıştır.¹⁴⁰ Karataş Nahiyesi köylerinde sosyal statü belirten unvanlar ve sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo-9 Karataş Nahiyesinde Sosyal Statü Belirten Unvanlar

Sosyal Statü Belirten Unvanlar	Kullanan Kişi Sayısı	Sosyal Statü Belirten Unvanlar	Kullanan Kişi Sayısı
Hacı	112	Ağa	20
Molla	103	Derviş	16
İmam	54	Hoca	5
Kethüda	50	Hafız	4
Efendi	26	Kadı	4
Hatip	23	Şeyh	3
Beşe	22	Toplam	422

Tabloya göre Karataş Nahiyesi köylerinde 112 kişi Hacı unvanını taşımaktadır. Defterde kayıtlı 2295 kişi zikredildiğine göre bu kişilerin %4,8'si hacı demektir. Hacıların kaza merkezindeki oranı Demirci kaza merkezinde %7,05'tir. Kaza merkezinde Efendi lakaplı kişiler ikinci sırada iken, köylerde ikinci sırayı Mollalar almıştır. Kaza merkezinde Beşe unvanlı bir kişi mevcuttur. Köylerde bunların sayısı 22'dir. Köyler genelinde 103 Molla, 54 İmam, 50 Kethüda, 26 Efendi, 23 Hatip, 22 Beşe, 16 Derviş, 5 Hoca, 4 Hafız, 4 Kadı, 3 Şeyh olmak üzere toplam 422 unvan sahibi insana rastlanmıştır. Unvanlar içerisinde devlet ve ahali arasındaki işlerin görülmesinde

¹⁴⁰ Mehmet Turan Işık, Hüdavendigâr Eyaleti Burusa Sancağı Domaniç Kazası 1261 (1845) Tarih ve 7712, 7714, 7719, 7725, 7731, 7732 Numaralı Temettuat Defterleri Transkripsiyonu, Kütahya, 2008, s. 42.

yardımcı olan kethüdaya da sıkça rastlanmıştır. Bunların sayısı 50 olup toplam mükellefler içerisindeki oranı %2,1'dir.

Defterlerde şahısların unvanları yanında lakaplarına da yer verilmiştir. Lakap, bir kimseye adının yanında, belirli fiziksel özellikleri, davranışları, tepkileri nedeniyle, başkaları tarafından keyfi olarak takılan isimdir. Bazı durumlarda geçmişte benimsendiği için aynı aileden gelen bütün bireyleri kapsayan bir ad biçimini alabilmektedir.¹⁴¹

Karataş Nahiyesi köylerinde de karşımıza toplam 404 lakap çıkmaktadır ve bu lakapları kullanan kişi sayısı 1118'dir. Lakapları çeşitli gruplara ayırmak mümkündür. Fiziksel özellikler göz önüne alınca en çok rastlanılan lakap 115 defa karşılaşma sıklığı ile "*Kara*" lakabıdır. Diğer fiziksel özellik içeren lakaplar ve kullanım sıklıkları şu şekildedir: *Koca* (52), *Sarı* (46), *Köse* (29), *Kel* (22), *Solak* (14), *Bodur* (13), *Karaca* (11), *Karga*, *Kısa*, *Topal* (10), *Arap* (8), *Küçük*(7), *Akça*, *İnce* (6), *Sağır* (5), *Kulaksız*, *Bıyıklı*, *Küçük*, *Kocabaş* (4), *Boz*, *Cılız*, *Külahlı* (3), *Akçabaş*, *Cansız*, *Duran*, *Kırca*, *Kullı*, *Kır*, *Sivri*, *Sarıca*, *Topbaş* (2), *Alaca*, *Abalı*, *Akbaş*, *Akbıyık*, *Altıparmak*, *Benli*, *Bozca*, *Büzük*, *Bencik*, *Cam*, *Cücek*, *Çırpı*, *Çil*, *Çertlek*, *Durmuş*, *Duvar*, *Dilsiz*, *Dur*, *Durdu*, *Eğri*, *Garip*, *Gülmez*, *Garipçe*, *Kırbaş*, *Kısaca*, *Kösece*, *Karabaş*, *Kürklü*, *Kaşıkkara*, *Karakaş*, *Keloğlan*, *Kabaca*, *Kabasakal*, *Kısagöz*, *Kuru*, *Sakallı*, *Şişman*, *Tavşan*, *Tosun*, *Turuncu*, *Uzun* (1).

Mesleki olarak karşımıza çıkan lakaplar ve kullanım sıklıkları ise şu şekildedir; *Çavuş* (14), *Demirci* (13), *Değirmenci* (8), *Çoban* (7), *Kapucu* (6), *Semerci*, *Katırcı* (5), *Abacı*, *Boyacı*, *Cebeci*, *Kabakçı*, *Kaymakçı*, *Terzi*, *Yazıcı* (3), *Danacı*, *Kahveci*, *Kalaycı*, *Muhdar*, *Sipahi*, *Taşçı*, *Tarhanacı* (2), *Ayrancı*, *Berber*, *Börekçi*, *Bargirci*, *Balçı*, *Bekmezci*, *Ciritçi*, *Çeri*, *Derici*, *Darıcı*, *Dükkâncı*, *Duvarcı*, *Gübreçi*, *Gülcü*, *Helvacı*, *Halıcı*, *Hekim*, *Kazgancı*, *Kırıkçı*, *Küreci*, *Kezekçi*, *Kavalcı*, *Keçeci*, *Kaşıkkı*, *Mühürdar*, *Müftü*, *Müezzın*, *Pekmezci*, *Sirkeci*, *Taycı* (1).

Yer ismini lakap olarak alanlar ise şu şekildedir; *Aydınlı*, *Azizbeyli*, *Bozköylü*, *Bayırlı*, *Bekirli*, *Cezayirli*, *Dağ Erenli*, *Dereli*, *Dağlı*, *Dallı*, *Erdemiyeli*, *Eynehanlı*, *Fıdıklı*, *Göldeli*, *Kuzeyirli*, *Kışlaklı*, *Mısırlı*, *Ormanlı*, *Süleymancıklı*, *Saraylı*, *Şehirli*, *Yaylalı*, *Yortancıklı*, *Yavaşlarlı*, *Yenellerli*, *Yağcılı*.

¹⁴¹ Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, "Lakap", C. 14, s. 246.

Alay içerikli lakaplar ise; *Abaza, Azgın, Adıvıv, Abdal, Ballı, Baykuş, Bozuk, Cici, Cingen, Cepkeş, Çiçek, Çıldır, Çömez, Çelik, Deli, Dombay, Dertli, Duman, Dana, Dingil, Deli Ammice, Delice, Ekşi, Elce, Fazlı, Gıcır, Hain, Hödük, Havacı, Hayta, Horos, Haberci, İbiş, İbişim, İhtiyar, Kabak, Kamber, Kavataç, Lafçı, Nursuz, Okkalı, Ölü, Piti, Sıkıntı, Şer, Şillik, Yanık, Zebil, Zor, Zumzum.*

Bu sayılan lakaplar dışında 3 tane kişi organ ismini lakap olarak kullanmıştır. Bunlar; “*Bacak, Ciğer ve Karabacak*” lakaplarıdır. Ayrıca sayıca çok az da olsa etnik bilgiler veren lakaplara da rastlanmıştır. Bunlar ise; “*Boşnak*¹⁴², *Çetmi (4), Kürt*¹⁴³, *Türk, Yörük*” lakaplarıdır. Yine lakaplar içerisinde 2 tanede ihtida eden yani din değiştirerek İslam dinini seçen “*Mühtedi*”¹⁴⁴ lakabına sahip iki vergi mükellefi de görülmüştür. Ayrıca peygamber soyundan gelen “*Seyyid*”¹⁴⁵ lakaplı kişilere de rastlanmıştır. Tüm bunların dışında Karataş Nahiyesi köylerinde burada sayılamayacak kadar lakap da görülmüştür. Bunlar çalışmaya ek olarak verilen tablo-1’de verilmiştir.

¹⁴² B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 119.

¹⁴³ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 108.

¹⁴⁴ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1805, s. 60., 1793, s. 82.

¹⁴⁵ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1803, s. 59.

İKİNCİ BÖLÜM

İKTİSADİ YAPI

I- Tarım

Saruhan Sancağı'nın bulunduğu coğrafya bugün olduğu gibi, on altıncı yüzyılda da ziraata elverişli bir yapıya sahiptir. Bu durumun Demirci Kazasına da olumlu yönde yansıdığı tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır. Geniş ovaları bulunmamasına ve genellikle eğimli arazi yapısına rağmen, iklimin elverişli olması, bölgede zirai faaliyetleri olumlu yönde etkilemiştir. Demirci'nin gelişiminde tarım, hayvancılık etkilidir. Kazanın ticaret yolları üzerinde bulunmamasının bunda önemli olduğu düşünülebilir. Tahrir defterlerinde hububat ziraatinin önemli olduğu görülmektedir. Bunun içinde zirai üretimde buğday ve arpa ilk sırayı almakta, meyvecilik, bağcılık ve bostan üretimi onu takip etmektedir.¹⁴⁶

A-Nahiye Arazisi ve Tarımı

1-Nahiyedeki Tarım Arazisi Miktarı ve Ekimi Yapılan Ürünler İçin Kullanımı

Temettuat Defterleri Karataş nahiyesi köylerinde hayvancılık yanında zirai faaliyetin yapıldığını da göstermektedir. Defterlerde yer alan bilgilere göre Karataş Nahiyesi köylerinde oturan kişilerin arazileri ile bunlar üzerinde ekim-dikimi yapılan ürünlerin neler olduğu ve bu ürünler için ayrılan tarım alanlarının büyüklüğü tespit edilebilmektedir. Temettuat Defterleri'nde Karataş Nahiyesi'nde tarımı yapılan araziler; mezru tarla, gayr-i mezru tarla, nadas tarla, kazılan boya tarlası, ekilen boya tarlası, müşterek ekilen boya tarlaları, palamut koruları ve bağ arazileri şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca bir tanede elma bahçesi bulunmaktadır.¹⁴⁷ Aşağıdaki tabloda, kaza merkezinde yaşayan hanelerin elinde, belirtilen türde kaç parça arazi bulunduğu ve bunların toplam dönümü gösterilmiştir.

¹⁴⁶ Adamaz, a.g.t., s. 238-239.

¹⁴⁷ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1802, s. 66.

Tablo-10 Karataş Nahiyesi'nde Köyler Düzeyinde Arazi Çeşitleri

Köy Adı	Dönüm										
	Toplam Arazi	Mezrû Tarla	Bağ Arazi	Kazılan Boya Tarlası	Ekilen Boya Tarlaları	Boya Tarlası	Kokboya Toplam Arazi	Nadas Arazi	G.mezrû Arazi	Palamud Korusu	Elma Bahçesi
Arncalar	419	354	28	16.5	20.5	-	37	-	-	-	
Ayvalanı	740.5	507	89	37.5	45.5	-	83	33	-	28.5	
Azız Bey	3463	1120	98	19	23	-	42	80	-	-	
Boyaek	1522	1122	228.5	45.5	72.5	-	118	3	-	43.5	
Çağllar	1355.5	1159	149.5	22.5	24.5	-	47	-	-	-	
Çam	133	122	2	2.5	6.5	-	9	6	-	-	
Çandır	1038.5	697	203	28	42.5	-	70.5	58	10	-	
Çıkrıkçı	2143	1867	47	20	29	-	49	180	-	-	
Çortak	2299.5	1929	75	74	133.5	-	207.5	70	-	18	
Danış- mendiler	629	522	54.5	17	35.5	-	52.5	-	-	-	
Dedeler	355.5	298	24	8	15.5	-	23.5	10	-	-	
Elık	534	464	34	16	20	-	36	-	-	-	
Gödeler	516.5	415	28.5	15.5	27.5	-	43	20	10	-	
Gümneçler	1177.5	829	85.5	24.5	56.5	30	111	-	19	133	
Hödük	894	643	63	36	67	-	103	-	85	-	
İkikçı	724.5	538	119	21.5	27	-	48.5	5	14	-	
İrişler	598.5	507	23.5	19.5	43.5	-	63	5	-	-	

İsmailler	2473.5	1894	358	15	54.5	-	69.5	80	-	72	-
Karabaşlar	77	63	9	2.5	2.5	-	5	-	-	-	-
Karacahisar	2540.5	2367	71	16.5	61	-	77.5	25	-	-	-
Karapınar	3424	3062	141.5	49	135	-	184	37	-	-	-
Kargın Işıklar	848.5	748	55.5	18	27	-	45	-	-	-	-
Kaya Işık	876.5	760	37	9	30.5	-	39.5	40	-	-	-
Kıran-ı Kebir	1238	1066	48	20.5	41.5	-	62	-	-	-	-
Kıran-ı Sagir	467.5	401	30	15.5	21	-	36.5	-	-	-	-
Kışlak	1255.5	977	129.5	46	71	-	117	32	-	-	-
Kızılca Hacılar	428.5	346	36.5	12.5	14.5	-	27	16	3	-	-
Kuzeyir	1700.5	1347	131	71	92.5	-	163.5	54	1	4	-
Küpüler	1145	928	124	37	43	-	80	13	-	-	-
Kürcü	728.5	329	113	47.5	39	-	86.5	191	9	-	0.5
Marmaracık	3290	2098	491	34	64.5	-	98.5	92	-	510.5	-
Mezidler	2786	2218	128	28.5	22	44.5	95	-	40	305	-
Minnetler	1054	965	35	19	35	-	54	-	-	-	-
Pınarlar	1672.5	1514	89.5	21.5	32.5	-	54	15	-	-	-
Pulluca	2214.5	1865	159.5	60	29	-	219.5	101	-	-	-
Satılmış	1133.5	915	22	9	109.5	57	175.5	-	10	11	-

Selman Hacılar	3384.5	2868	45	54	119	122	295.5	20	34	122.5	-
Tavak	1808.5	1552	164	42	50.5	-	92.5	-	-	-	-
Tepe Eynehan	1968.5	1768	92	31	49.5	-	80.5	25	3	-	-
Teperik	859	759	47	24	24	-	48	-	5	-	-
Terziler	1049.5	980	23	3.5	8	-	11.5	35	-	-	-
Umurlar	1334.5	1134	45.5	53.5	66.5	-	120	28	-	7	-
Yağcı	2652	2076.5	84.5	44	97	-	141	20	150	180	-
Yarbasan	524	349	119	24.5	29.5	-	54	2	-	-	-
Yassı Eynehan	778.5	712	32	11	23.5	-	34.5	-	-	-	-
Yavaşlar	204.5	168	21.5	9	6	-	15	-	-	-	-
Yeğenler	318.5	260	28.5	12	8	-	20	-	-	-	-
Toplam	62780	49.519,5	4263	1264	2097	254	3745	4959	308	1520	0.5
		%78,5	%6,7	%2	%3,3	%0,4	%5,9	%7,8	%0,4	%2,4	%0,00075

Bir şehirdeki arazinin büyüklüğüne ve kullanım alanlarına ait sayısal veriler, şehirdeki tarımsal faaliyetin niteliği hakkında az çok bilgi vermektedir.¹⁴⁸ Bu sebeple Karataş Nahiyesi arazisine ait bazı sayısal verileri zikretmek faydalı olacaktır. Şahıslara ait arazilerin toplam miktarı 62.780 dönümdür. Bu arazilerden 49.519,5 dönümü (%78,5) mezru tarla, 4263 dönümü (%6,7) bağ arazisi, 1264 dönümü (% 2) kazılan boya tarlası, 2097 dönümü (%3,3) ekilen boya tarlası, 254 dönümü (%0,4) boya tarlası, 3745 (% 5,9) toplam kökboya arazisi, 4959 dönümü (%7,8) nadas arazi, 308 dönümü (%0,4) gayr-i mezru arazi, 1520 dönümü (%2,4) palamut korusu, 0,5 dönümü (%0,00075) elma bahçesidir. Yukarıdaki tabloyu aşağıda belirtildiği şekilde yorumlamak mümkündür.

¹⁴⁸ Gökmen, a.g.e., s. 197.

- Toplam arazi miktarı en fazla olan köy 3290 dönümle Marmaracık,
- Toplam arazi miktarı en az olan köy 77 dönümle Karabaşlar,
- Toplam mezru arazi dönümü en fazla olan köy 3062 dönümle Karapınar,
- Toplam mezru arazi dönümü en az olan köy 77 dönümle Karabaşlar,
- Toplam bağ arazi dönümü en fazla olan köy 491 dönümle Marmaracık,
- Toplam bağ arazi dönümü en az olan köy 2 dönümle Çam,
- Toplam kazılan boya arazisi dönümü en fazla olan köy 74 dönümle Çortak,
- Toplam kazılan boya arazisi dönümü en az olan köy 2,5 dönümle Çam ve Karabaşlar,
- Toplam ekilen boya arazisi dönümü en fazla olan köy 135 dönümle Karapınar,
- Toplam ekilen boya arazisi dönümü en az olan köy 2,5 dönümle Karabaşlar,
- Geliri kaydedilmeyen boya arazisi 4 köyde bulunmaktadır. Bu şekilde yazılan boya arazisi içinde dönümü en fazla olan köy 122 dönümle Selman Hacılar,
- Geliri kaydedilmeyen boya arazisi 4 köyde bulunmaktadır. Bu şekilde yazılan boya arazisi içinde dönümü en az olan köy 30 dönümle Gümeçler,
- Toplam kökboya arazisi dönümü en fazla olan köy 295,5 dönümle Selman Hacılar,
- Toplam kökboya arazisi dönümü en az olan köy 5 dönümle Karabaşlar,
- 30 köy içerisinde toplam nadas arazi dönümü en fazla olan köy 191 dönümle Kürcü,
- 30 köy içerisinde toplam nadas arazi dönümü en az olan köy 2 dönümle Yarbasan,
- 13 köy içerisinde toplam gayr-i mezru arazi dönümü en fazla olan köy 150 dönümle Yağcı,
- 13 köy içerisinde toplam gayr-i mezru arazi dönümü en az olan köy 1 dönümle Kuzeyir,

- 13 köy içerisinde toplam palamut arazi dönümü en fazla olan köy 510,5 dönümle Marmaracık,
- 13 köy içerisinde toplam palamut arazi dönümü en az olan köy 4 dönümle Kuzeyir,
- Elma bahçesi ise sadece Kürcü’de 0,5 dönüm.

Karataş Nahiyesi köylerinde gayr-i mezru arazinin 308 dönüm olması ahalinin tarlalarını boş bırakmadığını göstermektedir. Yine azda olsa (%7,8) arazilerin dinlendirilmek amacıyla nadasa bırakıldığı görülmektedir. Kökboya üretimi için ekilebilir arazinin % 5,9’unun ayrılmış olması bu bitkinin ziraatının merkez yanında köylerde de yapıldığını göstermektedir. Ekilebilir arazi içerisinde bahçe tarlalarının az olması (1 tane Kürcü köyünde) meyveciliğin yaygın olmadığını göstermektedir. Ayrıca dikkat çeken bir diğer husus da 47 köye ait araziler içerisinde bostan tarlasının bulunmamasıdır. Bostan tarlalarının mezru araziler içerisinde olma ihtimali bulunmaktadır.

2-Ekim Yapılan Ürün Çeşitleri

Temettuat Defterleri’nde ekilebilir araziler genel olarak mezru, gayr-i mezru, nadas, kökboya tarlası, palamut tarlası, bağ arazisi ve bahçe şeklinde belirtilmiştir. Bu ifadelerden kazada kökboya, üzüm ve palamut yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Arazilerden elde edilen ürünlerle ilgili yazılan öşür kayıtları, Karataş köylerinde bunlar dışında hangi ürünlerin ekiminin yapıldığını göstermektedir. Öşür kayıtlarına göre nahiye köylerinde; buğday, arpa, çavdar, nohut, burçak, darı, börülce, alef gibi hububat ürünleri yetiştirilmektedir. On dokuzuncu yüzyıla ait bu ürünler tahrir defterlerinde zikredilen ürünlerle benzerlik göstermektedir. Tahrir Defterleri’nde zikredilen ürünler arasında ise; buğday, arpa, burçak, nohut, bakla, börülce, pamuk, mercimek, keten-kendir, üzüm, bostan, soğan, palamut, armut, iğde, sumak, dut, alef, kiraz, kestane ve boya bitkisi bulunmaktadır.¹⁴⁹Belirtilen bu ürünlerden bir kısmının temettuat defterlerinde zikredilmediği görülmektedir. Bu ürünler içerisinde; bakla, mercimek, pamuk, keten-kendir, soğan, armut, iğde, sumak, dut ve kestane bulunmaktadır. Bu ürünlerden bir kısmının Karataş köylerinde yetiştirildiği ve defterlerde zikredilmediği düşünülebilir.

¹⁴⁹ Adamaz, a.g.t., s. 239.

3-Ortak Arazi Kullanımı

Nahiyede bazı kişiler sahip oldukları toprakları ortaklık usulüyle işlemektedirler. Ortaklık yaygın olarak kökboya üretiminde yapılmaktadır. Ortaklıkların hangi nedenlerden dolayı yapıldığı belirtilmemiştir. Ancak bu ortaklıkları yapan kişilerin koşum hayvanına ve araziye sahip oldukları görülmektedir. Muhtemelen ortaklık yapılan kişiler koşum hayvanına ve araziye sahip olmayan kişiler olmalıdır. Karataş nahiyesine bağlı 47 köyden 29 tanesinde en az 1 kişinin kökboya üretimi için ortaklık yaptığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda köylerin hane sayısı ile toplam arazi miktarları, kökboya ziraatı için ortaklık yapan hane sayısı ve bunların ortak ekim yaptıkları arazilerin miktarı verilmiştir.

Tablo-11 Karataş Nahiyesi Köylerinde Ortak Ekim Yapan Hane Sayıları İle Ortak Ekilen Arazi Miktarı ve Bunun Köy Arazisi İçindeki Payı

Köyün Adı ve Hane Sayısı	Köyün Toplam Arazisi (Dönüm)	Ortaklık Yapan Hane Sayısı	Ortak Ekilen Arazi Miktarı (Dönüm)	Ortak Ekilen Arazinin Köy Arazisi İçindeki %'si
Ayvalanı-43	740.5	2	5	0.6
Aziz Bey-38	3463	1	2.5	0.07
Boyacık-54	1522	10	23.5	1.5
Çağıllar-33	1355.5	6	13	0.9
Çam-14	133	1	1.5	1.1
Çıkrıkçı-58	2143	2	4	0.1
Çortak-42	2299.5	7	42	1.8
Danışmendler-22	629	1	6.5	1
Dedeler-21	355.5	3	4.5	1.2
Hödük-22	894	5	15	1.6
İsmailler-58	2473.5	9	15.5	0.6
Karacahisar-69	2540.5	5	18.5	0.7
Karapınar-85	3424.5	1	1.5	0.04

Kargın Işıklar-46	848.5	1	1	0.1
Kaya Işık-18	876.5	2	2.5	0.2
Kıran-ı Sagir-19	467.5	2	3.5	0.7
Kışlak-60	1255.5	3	6	0.04
Kuzeyir-62	1700.5	3	3	0.1
Kürcü-54	728.5	1	0.5	0.06
Marmaracık-88	3290	3	5	0.1
Minnetler-52	1054	3	4	0.3
Pulluca-82	2214.5	4	11.5	0.5
Satılmış-21	1133.5	4	15	1.3
Selman Hacılar-39	3384.5	3	14	0.4
Tepe Eynehan-49	1968.5	1	2.5	0.1
Umurlar-46	1334.5	2	3	0.2
Yağcı-76	2502	13	22.5	0.8
Yeğenler-13	318.5	1	1	0.3
Toplam	45050,5	108	248	100

Tablodaki veriler 29 köyde 110 hanenin 267 dönüm boya arazisini ortaklaşa kullandıkları görülmektedir. Köylerde farklı sayıda ortak kökboya ziraatı yapan haneler bulunmaktadır. En fazla ortaklık yapılan köylerin Boyacık, İsmailler, Yeğenler, Karacahisar, Çağllar, Çortak, Pulluca ve Satılmış olduğu görülmektedir. Bu köylerde ortak ekim yapılan kökboya arazisinin dönüm olarak miktarı köylerin toplam arazisi içerisinde en fazla %1,8 ile (Çortak) ve %1,6 (Hödük) olduğu görülmektedir.

4-Hane Sahiplerinin Sahip Oldukları Arazilerin Büyüklükleri ve Büyük Arazi Sahipleri

Karataş Nahiyesi'ndeki vergi mükelleflerinin büyük kısmının (%94,1) tarım ve hayvancılıkla uğraşması nahiye köylerinde tarım ağırlıklı bir iktisadi faaliyetin yürütüldüğünü göstermektedir. Nahyedeki mevcut arazinin mükellefler arasındaki dağılımının bilinmesi köylerdeki tarımsal faaliyetin niteliğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Nahiyeye köylerindeki arazinin vergi mükelleflerine dağılımını göstermek için bir tablo hazırlanmıştır. Bu tabloda araziler 1-10 dönüm, 11-20 dönüm, 21-50 dönüm, 51-100 dönüm, 101-150 dönüm, 151-300 dönüm, 301-400 dönüm şeklinde büyüklüklerine ayrılmıştır. Her köyde belirtilen büyüklükte araziye sahip mükelleflerin sayıları ilgili alanlara yazılarak tabloda gösterilmiştir. Bu bilgiler çalışmanın sonuna ek tablo-2'de verilmiştir.

Bu tabloya göre nahyedeki 1940 mükelleften 317'si (%16,3) 1-10 dönüm, 456'sı (%23,5) 11-20 dönüm, 840'ı (%43,2) 21-50 dönüm, 286'sı (%14,7) 51-100 dönüm, 29'u (%1,4) 101-150 dönüm, 10'u (%0,5) 151-300, 2'si (%0,1) 301-400 dönüm araziye sahiptir. Bu rakamlar nahyedeki mükelleflerin 1613'ünün (%83,1)'inin 1 ile 50 dönüm arasında araziye sahip olduğunu göstermektedir. Nahiyede 150 dönümün üzerinde arazisi bulunan 12 kişi bulunmaktadır. Bu durum köylerdeki arazinin belli kişilerin elinde toplanmadığını göstermektedir.

Büyük arazi sahiplerinin genellikle Erbab-ı Ziraat, Hatip, Rençber ve Irgat oldukları görülmektedir. 75 dönüm üzerinde araziye sahip olan 84 kişiden 62'si (%72,9) Erbab-ı Ziraat, 18'i (%21,1) Rençber, 3'ü (%3,5) Hatip, 1 tanesi de (%1,1) Irgat'tır. Bu kişilerin aynı zamanda nahyedeki mükellefler içerisinde yüksek temettuatı olan kişiler olduğu görülmektedir. Nahiyede en fazla arazisi bulunan kişi Yağcı köyünden ve Erbab-ı Ziraattan Hacı Şabanzade Şaban Ağa olup toplam arazi miktarı 555,5 dönümdür. Bu kişiyi 368 dönümle aynı köyden ve aynı aileden Hacı Şabanzade Mehmet Ağa takip etmektedir.

Nahiye köyleri içerisinde 75 dönüm üzerinden arazisi bulunan kişilerin Yağcı, Selman Hacılar, Mezdiler, Çortak, Satılmış, İsmailler, Karapınar, Teperik, Marmaracık, Karacahisar, Terziler, Çıkrıkçı, Çağılar, Hödük, Gödeler, Pulluca, Kuzeyir, Danişmendler, Boyacık, Azizbey, Tepe Eynehan, Umurlar ve Boyacık köylerinden

olduğu görülmektedir. Büyük arazi sahiplerinin %10,5'i Mezdler, %8,2'si Çortak ve Karapınar, %7'si Selman Hacılar ve İsmailer, 5,8'i Karacahisar, %3,5'i Teperik, Satılmış ve Marmaracık, %2,3'ü Tepe Eynehan, Çağılar, Çıkrıkçı, Yağcı, Pulluca ve Terziler %1,1'i Boyacık, Danişmendler, Kuzeyir, Azizbey, Gödeler ve Hödük köylerindedir.

Karataş Nahiyesi'ndeki köylerde yaşayan büyük arazi sahiplerinden ilk 10'u aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloda, kişilerin köyüne, mesleğine, toplam temettuatına, toplam arazi miktarına ve köyün toplam arazisine dair bilgiler verilmiştir. Geriye kalan büyük arazi sahipleri ile ilgili bilgiler çalışmanın sonundaki ek-tablo3'de verilmiştir.

Tablo-12 Karataş Nahiyesi'nde Büyük Arazi Sahiplerinin Toplam Arazi Miktarları ve Toplam Temettuatları

Arazi Sahibinin Köyü	Adı	Mesleği	Toplam Temettuatı	Toplam Arazisi	Köyün Toplam Arazisi	Defter ve Sayfa No.
Yağcı	Hacı Şabanzade Şaban Ağa	Erbab-1 Ziraat	7040	555.5	2652	1801/102
Yağcı	Hacı Şabanzade Mehmet Ağa	Erbab-1 Ziraat	5323.5	368	2652	1801/102
Selman Hacılar	Kara Ali Oğlu Ali	Rençber	4000	207	3384.5	1806/31
Mezdler	Kara İsmail Oğlu Mustafa	Erbab-1 Ziraat	5235	196	2786	1803/64
Selman Hacılar	Hacı İbrahim Oğlu Yetimi Musa	Rençber	1848	84	3384.5	1806/31
Çortak	Heliş? Oğlu Mehmet	Erbab-1 Ziraat	3580	173	2299.5	1806/4
Selman Hacılar	Hatip Hacı Mehmet	Hatip	3000	171	3384.5	1806/31
Mezdler	Hacı Mehmet Efendi	Hatip	2760	167	2786	1803/64
Satılmış	Zeybek Oğlu Mehmet	Rençber	2500	165	1133.5	1806/19
Selman Hacılar	Macak? Oğlu Ali	Rençber	3800	165	3384.5	1806/32

Nahiyede en fazla arazisi bulunan ilk on kişinin Yağcı, Selman Hacılar, Mezidler, Çortak ve Satılmış köylerinden olduğu görülmektedir. Bu ilk on kişinin toplam arazi miktarı 2351,5 dönümdür. 62.780 dönümlük arazi içerisinde bu kişilerin sahip olduğu arazinin oranı %3,7'dir. Bu durum arazide bir tekelleşme olmadığını göstermektedir.

5- Gayr-i Mezru ve Nadas Araziler

Gayr-i mezru araziler kullanılmayan veya ekim-dikim yapılmayan arazilerdir. Karataş Nahiyesi köylerinde 13 köyde gayr-i mezru arazi bulunmaktadır. Aşağıdaki tablo gayr-i mezru arazi bulunan hane sayısını, gayr-i mezru arazilerin toplam dönümünü ve köydeki toplam gayr-i mezru arazi içindeki yüzdesini göstermektedir.

Tablo-13 Karataş Nahiyesi'nde Gayr-i Mezrû' Arazi ve Bunun Toplam Arazi İçindeki Payı

Köy Adı ve Hane Sayısı	Gayr-i Mezrû' Arazisi Bulunan Hane Sayısı	Gayr-i Mezrû' Arazinin Toplam Dönümü	Köydeki Toplam Gayr-i Mezrû' Arazi İçindeki %'si
Boyacık-54	2	7	0,4
Çandır-45	1(kira)	10	0,9
Gödeler-10	1	10	1,9
Gümeçler-59	2	19	1,6
Kızılca Hacılar-29	1	3	0,7
Kuzeyir-62	1	1	0,01
Kürcü-54	3	9	1,2
Mezidler-50	2	40	1,4
Satılmış-21	1	10	0,8
Selman Hacılar-39	2	34	1,0
Tepe Eynahan-49	1	3	0,1
Teperik-23	1	5	0,5
Yağcı-76	1(kira)	150	5,6
Toplam	19	301	100

Tabloya göre Karataş Nahiyesi köyleri içerisinde toplam 19 hanede gayr-i mezru arazi bulunmaktadır. Bu köyler içerisinde Çandır ve Yağcı köylerinde 1'er dönümlük kiraya verilen gayr-i mezru araziler dikkat çekmektedir. Ayrıca yine köyler içerisinde Yağcı köyü toplam 150 dönümle gayr-i mezru araziye en fazla sahip köy olurken, gayr-i mezru arazisi en az olan köy Kuzeyir olup bu arazinin miktarı 1 dönümdür. Gayr-i mezru arazilerin toplam miktarı 301 dönüm olup bütün köylerin toplam 62.780 dönümlük arazisi içerisindeki oranı %0,4'dür. Bu durum arazi sahiplerinin tarlalarını boş bırakmadıklarını göstermektedir.

Nadas, tohum yataklarını hazırlamadan önce toprağı yabancı otlardan temizlemek için yapılan altüst etme işidir. Nadas toprak, yabancı otlardan temizlenmiş ve dinlendirilmiş olan ekilebilir topraktır.¹⁵⁰Karataş nahiyesi köylerinden toplam 30 hanede nadas arazi bulunmaktadır. Bu nadas araziler temettuatlarda “*Üç Senede Bir Def'a Zer' Ohunan Gayr-i Mezrû' Tarla*”¹⁵¹ gibi ifadelerle yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda nadas arazi bulunan köyler ve hane sayıları; nadas arazi bulunan hane sayıları, nadas arazilerin toplam dönümü ve bu nadas arazinin köy arazisi içindeki yüzdesi verilmiştir.

Tablo-14 Karataş Nahiyesi'ndeki Köylerde Nadas Arazisi Bulunan Hane Sayıları, Nadas Arazilerin Miktarı ve Köy Arazisindeki Payı

Köy Adı ve Hane Sayısı	Nadas Arazi Bulunan Hane Sayısı	Nadas Arazinin Toplam Dönümü	Nadas Arazinin Köydeki Toplam Arazi Miktarı İçindeki %'si
Ayvalanı-43	3	23	1,8
Azizbey-38	2	40	3,1
Boyacık-54	1	3	0,2
Çam-14	1	6	0,4
Çandır-45	5	58	4,6
Çıkrıkçı-58	8	180	14,3
Çortak-42	3	70	5,5

¹⁵⁰ Meydan Larousse, “Nadas”, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Yersiz, Tarihsiz, C.14, s. 358.

¹⁵¹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1805, s. 17.

Dedeler-21	21	10	0,7
Gödeler-17	1	20	1,5
İklıkçı-29	1	5	0,3
İrişler-26	1	5	0,3
İsmailler-58	4	80	6,3
Karacahisar-69	3	25	1,9
Karapınar-85	4	37	2,9
Kaya Işık-18	2	40	3,1
Kışlak-60	5	32	2,5
Kızılca Hacılar-29	2	16	1,2
Kuzeyir-62	7	54	4,2
Küpüleri-68	1	13	1
Kürcü-54	21	191	15,2
Marmaracık-88	6	92	7,3
Pınarlar-59	1	15	1,1
Pulluca-82	7	101	8
Selman Hacılar-39	1	20	1,5
Tepe Eynehan-49	2	25	1,9
Terziler-34	3	35	2,7
Umurlar-46	3	28	2,2
Yağcı-76	2	20	1,5
Yarbasan-57	1	2	0,1
Yeğenler-13	1	10	0,7
Toplam	124	1256	100

Tablodaki verilere göre, Karataş Nahiyesi köyleri içerisinde en fazla nadas araziye sahip haneye Dedeler köyünde rastlanmıştır. Toplam 21 haneli Dedeler köyünün

her hanesinde nadas arazi bulunması dikkat çekicidir. Dedeler köyünden sonra 54 haneli Kürcü köyünde 21 hanede nadas araziye rastlanmıştır. Bazı köylerde birer hanenin nadas arazisi bulunduğu görülmektedir. Bu köyler içerisinde; Boyacık, Çam, Gödeler, İklikçi, İrişler, Küpüler, Pınarlar, Selman Hacılar, Yarbasan ve Yeğenler köyü yer almaktadır. Köyler içerisinde nadas arazi en fazla olan köy 191 dönümle Kürcü köyüdür. En az nadas arazisi olan köy ise 2 dönümle Yarbasan'dır. Tabloda yer alan 30 köyde 124 hanenin 1256 dönüm nadas arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin miktarı nahiyeye bağlı köylerin 62.780 dönümlük arazisi içerisindeki payı %2'dir. Gerek gayri-mezru arazi gerekse nadas arazi dikkate alındığında ekilebilir arazinin büyük bölümünde ziraat yapıldığı anlaşılmaktadır.

B-Karataş Nahiyesi Köylerinde Bağcılık

Bağcılığın kaza tarımında on dokuzuncu yüzyılda olduğu kadar on yedinci yüzyılda da önemli bir yeri olduğu Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır. Evliya Çelebi, on yedinci yüzyıl ortalarında şehre iki saat mesafede bulunan dağların tamamen bağlarla kaplı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu bağlarda yetiştirilen üzüm ile incirin meşhur olduğunu ve halkın geçiminin de bunlara dayandığını, Afyonkarahisar ve Tavşanlı'dan gelen katırcıların Demirci'ye getirdikleri buğdayı üzüm kuru ile değiştirerek memleketlerine döndüklerini zikretmektedir.¹⁵²

Bağcılığın kazada on yedinci yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıl sonuna kadar önemini devam ettirdiğini söylemek mümkündür. 1845 yılında kaza merkezinde tarıma elverişli 14.254 dönüm araziden 4.213 dönümünün (%29.63) bağ arazilerine ait oluşu bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Yine Demirci merkeze ait tereke defterlerinde sık sık bağ arazilerine, pekmez ocaklarına ve üzüm kuruşuna rastlanması da bağcılığın yaygın olarak yapıldığını göstermektedir.¹⁵³ Karataş Nahiyesi köylerine ait temettuat defterlerinde bağcılığın yapıldığını gösteren pek çok arazi kaydı bulunmaktadır. Nahiye köylerindeki bağcılığın durumunu ortaya koymak için defterlerde bağcılığa dair verilen bilgiler aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır.

¹⁵² Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, C.2, (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Robert Dankof) Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, s.9/29-30.

¹⁵³ Gökmen, a.g.e., s. 208-209.

Demirci kaza merkezinde olduğu gibi Karataş Nahiyesi köylerinde de bağcılığın yaygın olarak yapıldığı görülmektedir. Nahiye köylerindeki ekilebilir 62.780 dönüm araziden 4476 dönümünün (%7,1) bağ arazisi olması ve ele aldığımız 47 köyün tamamında bağ arazilerinin bulunması bunu doğrulamaktadır. Mükelleflerin farklı büyüklükte bağ arazisine sahip olduğu görülmektedir. Bu arazilerin kaç dönüm olduğu, bağ arazisi bulunan köyler ve hane sayıları, bağ arazisi bulunan hane sayıları ve bağ arazilerin köyler içerisindeki oranınaşğıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-15 Karataş Nahiyesi’nde Bağcılık Yapan Hane Sayısı, Bu Arazilerin Büyüklükleri ve Köylerdeki Bağ Arazi Sahiplerinin Toplam Bağ Arazisine Sahip Haneler İçindeki Yüzdesi

Köy Adı ve Hane Sayısı	0. 5- 1 Dönüm	1. 5- 2 Dönüm	2. 5- 3 Dönüm	3. 5- 4 Dönüm	4. 5- 5 Dönüm	5. 5-10 Dönüm	11-20 Dönüm	Bağ Arazi Bulunan Hane Sayısı	Bağ Arazisine Sahip 1749 Hane İçindeki Oranı
Amcalar-17	7	5	1	3	-	-	-	16	0,9
Ayvalanı-43	9	12	5	4	5	-	-	35	2
Azizbey-38	1	16	16	2	2	-	-	37	2,1
Boyacık-54	6	5	22	5	5	6	3	52	2,9
Çağıllar-33	1	1	8	8	5	7	1	31	1,7
Çam-14	2	-	-	-	-	-	-	2	0,1
Çandır-45	-	3	7	8	12	13	-	43	2,4
Çıkrıkçı-58	42	3	-	-	-	-	-	45	2,5
Çortak-42	9	13	3	5	1	1	-	32	1,8
Danişmendler 22	5	7	7	1	1	1	-	22	1,2
Dedeler-21	10	4	2	-	-	-	-	16	0,9
Elek-29	19	6	1	-	-	-	-	26	1,4
Gödeler-17	7	9	1	-	-	-	-	17	0,9

Gümeçler-59	39	8	9	1	-	-	-	57	3,2
Hödük-22	1	5	8	4	-	2	-	20	1,1
İklıkçı-29	3	6	4	4	4	8	-	29	1,6
İrişler-22	19	3	-	-	-	-	-	22	1,2
İsmailler-58	3	7	5	6	6	23	6	56	3,2
Karabaşlar-5	2	2	1	-	-	-	-	5	0,2
Karacahisar-69	51	8	-	-	1	-	-	60	3,4
Karapınar-85	37	31	12	1	1	-	-	82	4,6
Kargın Işıklar-46	18	17	2	-	-	-	-	37	2,1
Kaya Işık-18	4	11	1	2	-	-	-	18	1
Kıran-ı Kebir-37	14	16	1	-	-	-	-	31	1,7
Kıran-ı Sagır 19	11	4	4	-	-	-	-	19	1
Kışlak-60	17	16	19	4	2	-	-	58	3,3
Kızılca Hacılar-29	16	11	-	-	-	-	-	27	1,5
Kuzeyir-62	17	26	11	4	2	1	-	61	3,4
Küpüler-68	28	15	14	6	2	-	-	65	3,7
Kürcü-54	7	29	17	-	-	-	-	53	3
Marmaracık-88	1	12	11	5	27	19	7	82	4,6
Mezidler-50	12	14	16	5	2	1	-	50	2,8
Minnetler-52	35	2	-	-	-	-	-	37	2,1
Pınarlar-59	24	31	2	-	-	-	-	57	3,2
Pulluca-82	18	34	21	4	-	-	-	77	4,4
Satılmış-21	4	5	1	-	1	-	-	11	0,6

Selman Hacılar-39	13	-	6	-	1	2	-	22	1,2
Tavak-66	12	19	24	3	6	-	-	64	3,6
Tepe Eynehan-49	13	24	9	1	-	-	-	47	2,6
Teperik-23	8	7	6	1	1	-	-	23	1,3
Terziler-34	19	2	-	-	-	-	-	21	1,2
Umurlar-46	20	14	-	-	-	-	-	34	1,9
Yağcı-76	23	14	3	-	1	2	-	43	2,4
Yarbasan-45	19	18	15	2	-	2	-	56	3,2
Yassı Eynehan-23	15	7	1	-	-	-	-	23	1,3
Yavaşlar-16	10	6	-	-	-	-	-	16	0,9
Yeğenler-13	4	2	4	1	1	-	-	12	0,6
Toplam	655	510	300	90	89	88	17	1749	100

Tabloya göre 1749 hanede bağ arazisi bulunmaktadır. Nahiye köylerinde 1973 hane bulunduğu hatırlanırsa köylerdeki mükelleflerin %88,6'sının bağ arazisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağ arazilerden 0.5-1 dönüme sahip 655 kişi, 1.5-2 dönüme sahip 510 kişi, 2.5-3 dönüme sahip 300 kişi, 3.5-4 dönüme sahip 90 kişi, 4.5-5 dönüme sahip 89 kişi, 5.5-10 dönüme sahip 88 kişi, 11-20 dönüme sahip 17 kişi bulunmaktadır. Buda göstermektedir ki köylerde şahısların elinde genel olarak bağ arazi dönümleri 0.5 ile 1 dönüm arasındadır. İsmailler köyünden Sarı Süleyman Oğlu Süleyman¹⁵⁴, Marmaracık köyünden Hamza Kethüda¹⁵⁵ ve yine aynı köyden Çavuş Dede Oğlu Ali¹⁵⁶ nahiye köyleri içerisinde 20 dönüm bağa sahip kişilerdir. Bazı köylerdeki hanelerin büyük kısmının bağ arazisine sahip olması dikkat çekmektedir. Mesela 85 haneli Karapınar'da 82 hanede yine 88 haneli Marmaracık'ta 82 hane de bağ arazisi bulunmaktadır. Bağ

¹⁵⁴ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1803, s. 8.

¹⁵⁵ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1803, s. 22.

¹⁵⁶ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1803, s. 23.

arazisi en az olan köy 14 haneli Çam köy olup bu köyde 2 hanede bağ arazisi bulunmaktadır.

C- Karataş Nahiyesi Köylerinde Kökboya

Tarih öncesi devirlerde yaşayan insanların, boya maddelerini kullandıkları, bize kadar gelen kalıntıların incelenmesinden anlaşılmış olmakla birlikte boyama metotları konusunda bilgimiz bulunmamaktadır. Eskiçağ'dan, on dokuzuncu yüzyıl ortalarında anilin boyaların bulunmasına kadar dünya ekonomisinde madensel boyaların yanında, daha çok tabii yani naturel bitkisel boyalar kullanılmıştır. Bitkisel boyaların başında, iktisadi açıdan en önemli boya bitkisi ve değişik pek çok adları olan kökboya gelmektedir.¹⁵⁷

Kökboya botanik ismi ve Latincesi *Rubia tinctorum*'dur. Dilimizde; bostan otu, boyacı kökü, boya çili, boya kökü, boya pürçü, çubuk boya, gök boya, kırmızı kök, kızıl kök, yumurta boyası, kızıl gök şekillerinde değişik yörelerde kullanılmıştır. Kökleri kırmızı renkli boyar madde olarak kullanılan, 1-2m. uzunluğunda, rizomlu, çok yıllık, soluk sarı çiçekli bir bitkidir. Özellikle Roma döneminde Mısır ve Doğu'da yetiştirilen bu bitki, ortaçağlarda memleketimizin kıymetli bir mahsulü olup, Anadolu'da hemen her yerde geniş miktarda yetiştiriliyordu. Fazla nemli ve fazla çorak olmamak şartıyla hemen bütün topraklarda kökboya yetişebilmektedir. Yetiştirilmesi oldukça ağır ve masraflı olmakla birlikte, ürün alındığında geliri üreticiyi memnun edici niteliktedir. Meşhur tarihçi Heredot, Libya kadınlarının kökboya ile kırmızı renge boyanmış elbiselerinden ve "kırmızı kökboyası ile boyanmış tüysüz keçi derileri"nden bahsetmektedir. Bir başka eskiçağ tarihçisi Pliniusda, bu bitkinin büyük kazanç getirici olduğundan ve en iyisinin İtalya'da yetiştiğinden söz eder. Bileşimindeki alizarin boyasının suni olarak imalinden beri kökboya zirai hızını kaybetmiştir. Tarih boyunca kırmızı boya imalinde büyük ölçüde kullanılmış; boyacılığın gelişiminde on dokuzuncu asrın sonlarına kadar önemli bir yere sahip olmuş, Batı Anadolu'da bolca bulunan şap ise, bu boyanın önemini daha da artırmıştır.¹⁵⁸

On altıncı asırda, Manisa'nın 17 köyünde kökboya üretildiği, bu boyalardan "öşr-i boya" ve "boyalık" adlarıyla vergi tahsil edildiği anlaşılmış, üretim kapasiteleri

¹⁵⁷ Mehmet Canatar, "Osmanlılarda Bitkisel Boya Sanayii ve Boyahaneler Üzerine", Osmanlı Araştırmaları XVIII, İstanbul, 1998, s. 89-90.

¹⁵⁸ Canatar, a.g.m., s. 90-91.

hakkında ise fikir edinilememiştir. Tekstil sanayiinde geniş ölçüde kullanılan kökboyanın Manisa ve çevresinde ticari bakımdan ehemmiyet kazanması on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda söz konusu olmuştur.¹⁵⁹

1531 tarihli tahrir defterlerinde hasılları müstakil veya ortak olarak yazılmış 6 adet, 1575 tarihli tahrir defterlerinde ise 9 köyde boya bitkisi öşürüne rastlanmaktadır. Boya vergisi on altıncı yüzyılda Demirci kazasında kökboya üretiminin yapıldığının göstergesidir. Özellikle giyim, halı veya kilim gibi dokumalarda kullanılan kökboya da öşür vergisinin Demirci kazasında düşük olması üretimi yapılan kökboyanın sadece kaza bünyesindeki ihtiyacı karşılamak için kullanıldığını düşündürmektedir. 1531 tarihli tahrir defterine göre Demirci kazasında “Boyalık” olarak yetiştirilen ürünün toplam öşür geliri 192, 1575 tarihli deftere göre ise 286 akçeden oluşmakta olup, defterde ağırlık birimi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Boya üretiminde görevli kişilerin muaf olarak deftere kaydedildiği anlaşılmaktadır. On altıncı yüzyıla ait tahrir defterlerinde de Demirci kazasında boyahane kaydına rastlanmamaktadır.¹⁶⁰

En meşhur kökboya Kırkağaç yakınlarında bulunan Bakır kasabasında yetiştiği, Manisa, Akhisar ve Gelenbe’de yetişenlerinde kaliteli olduğu kaydedilir. Elde edilen kökboyalar, Manisa, Kırkağaç, Akhisar, Kayacık, Demirci, Gediz, Şaphane, Gördes, Karahisar ve Balıkesir’den kara yoluyla, Alaçatı, Sakız, Karaman, Rodos, Kıbrıs, Midilli, Suriye ve Yunanistan’dan deniz yoluyla, kökboya ticaretinin en mühim ve yegâne merkezi durumunda olan İzmir’e gelirdi. Beyrut’tan da Avrupa’ya kökboya sevkiyatı yapıldığı görülmektedir. Kökboya on sekizinci asırda İzmir’den yapılan ihracatın ancak %1,6’sını oluştururken, 1859’da %31,6 ile birinci sıraya geçmiştir. Kökboyanın en önemli alıcısı, dokuma sanayii gelişmiş olan İngiltere’dir. Osmanlı ülkesinden ihraç edilen kökboyanın %90’ı İzmir’den sevk edilmekteydi.¹⁶¹ Anadolu’da, boya kökü ve akdiken gibi boya maddeleri üretimi ve satışı 1860’lara kadar iyi durumda iken, kimyevi boyaların icadı ile bu tarihten sonra bu ürünlerin eski önemi kaybolmuştur.¹⁶²

Demirci kaza merkezinde olduğu gibi Karataş Nahiyesi köylerinde de kökboya ziraatının yapıldığı görülmektedir. Nahiyeye ait köylerin temettuat defterlerinde

¹⁵⁹ Canatar, a.g.m., s. 94.

¹⁶⁰ Adamaz, a.g.t., s. 261-262.

¹⁶¹ Canatar, a.g.m., s. 94-95.

¹⁶² Ertan Gökmen, “XIX. Yüzyıl Ortalarında Alaşehir’de Tarım ve Hayvancılık”, Akademik Bakış, C. 3, S. 6, Yaz 2010, s. 227.

kökboya arazilerine ve bu arazilerden elde edilen kökboyanın miktarına ve kıymetine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda nahiyeye köylerindeki kökboya ziraatı ve üretimi aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır.

On dokuzuncu yüzyıl ortalarında Demirci’de halkın büyük bir kısmının kökboya ziraatı yaptığı temettuat defterlerindeki bilgilerden anlaşılmaktadır. Karataş Nahiyesi köylerinin hepsinde kökboya üretimi yapılmaktadır. Nahiyeye köylerindeki toplam 62.780 dönüm ekilebilir arazinin 4098,5 dönümünde (%6,5) kökboya ziraatı yapılmaktadır. Kökboya arazisinin miktarı (%6,5) bağ arazisinin miktarına (%6,1) yakındır. Nahiyeye köylerindeki 1973 haneden 1557 hanesi (%78,9) kökboya ziraatı yapmaktadır. Yukarıdaki rakamlar pek çok kişinin kökboya ziraatı ile uğraştığını göstermektedir. Kökboya ziraatı çok büyük olmayan arazilerde yapılmaktadır. Bu arazilerin büyüklüğü hakkında fikir vermek için aşağıdaki tabloda kökboya tarlası bulunan köyler ile hane sayıları, kökboya tarlalarının büyüklükleri ve bu büyüklükte tarlası bulunan hane sayıları verilmiştir.

Tablo-16 Karataş Nahiyesi’nde Kökboya Ziraatı Yapanların Sayısı ve Bu Arazilerin Büyüklükleri

Köy Adı ve Hane Sayısı	Kökboya Tarlası Bulunan Hane Sayısı	0.5 – 1 Dönüm	1.5 – 2 Dönüm	2.5 – 4 Dönüm	4.5 Dönüm ve üstü
Amcalar-17	16	2	7	7	-
Ayvalanı-43	50	4	12	28	6
Azizbey-38	31	22	5	2	2
Boyacık-54	45	13	16	6	10
Çağıllar-33	21	7	7	5	2
Çam-14	8	4	4	-	-
Çandır-45	35	9	18	6	2
Çıkrıkçı-58	36	19	9	8	-
Çortak-42	39	4	6	7	22
Danışmendler-22	20	3	5	10	2

Dedeler-21	10	5	3	10	1
Elek-29	28	18	8	-	2
Gödeler-17	17	8	2	5	2
Gümeçler-59	47	28	9	4	6
Hödük-22	20	1	1	7	11
İklıkçı-29	28	12	7	8	1
İrişler-26	25	5	7	8	5
İsmailler-58	31	13	11	4	3
Karabaşlar-5	4	2	2	-	-
Karacahisar-69	43	20	14	6	3
Karapınar-85	75	26	24	16	9
Kargın Işıklar-46	37	26	8	3	-
Kaya Işık-18	14	4	3	5	2
Kıran-ı Kebir-37	31	7	17	5	2
Kıran-ı Sagir-19	19	7	5	5	2
Kışlak-60	50	14	13	19	4
Kızılca Hacılar-29	24	19	3	2	-
Kuzeyir-62	56	13	15	15	13
Küpüler-68	60	32	21	7	-
Kürcü-54	51	19	26	5	1
Marmaracık-88	34	11	8	8	7
Mezidler-50	37	10	10	5	12
Mınnetler-52	34	16	10	8	-
Pınarlar-59	45	32	10	3	-
Pulluca-82	67	14	15	28	10
Satılmış-21	17	3	2	1	11

Selman Hacilar-39	38	1	1	6	30
Tavak-66	53	29	9	12	3
Tepe Eynehan-49	45	19	12	12	2
Teperik-23	22	3	10	7	2
Terziler-34	13	10	3	-	-
Umurlar-46	38	9	8	13	8
Yağcı-76	55	17	21	8	9
Yarbasan-57	50	34	14	2	-
Yassı Eynehan-23	18	5	9	4	-
Yavaşlar-16	11	8	3	-	-
Yeğenler-13	9	4	2	1	2
Toplam	1557	601	445	331	219

Tablodaki verilere göre 1557 haneden 601 hanesi (%38,5) 0.5 ile 1 dönüm arasında, 445 hane (%28,5) 1.5-2 dönüm arasında, 331 hane (%21,2) 2.5-4 dönüm arasında ve 219 hane (%14) 4.5 dönüm ve üstü arazilerde kökboya üretimi yapmaktadır. Bu rakamlar kökboya ziraatının büyük kısmının 0,5 ile 2 dönüm büyüklüğe sahip arazilerde yapıldığını göstermektedir. Yine köyler içerisinde en çok kökboya tarlası 85 haneli Karapınar köyündedir. Bu köyde 75 hane kökboya ziraatı yapmaktadır. En az kökboya tarlası 5 haneli Karabaşlar köyündedir. Bu köyde ise 4 hane kökboya ziraatı ile uğraşmaktadır. Tabloda köylerin hane sayısından fazla kökboya tarlası bulunan haneler bulunmaktadır. Bunun neden ise bir hane içerisinde birden fazla vergi mükellefi bulunmasıdır. Boya tarlaları temettuat kayıtlarında; “1260 Senesinde Zer’ Ohunmağla1264’de Hâsılat Alınacağı Mezrû’ Boya Tarlası”¹⁶³, “Hafr Ohman Boya Tarlası, Hâsılat-ı Senevîsi”¹⁶⁴’ya da hasılatı belirtilmeden “Boya Tarlası”¹⁶⁵ şeklinde zikredilmiştir.

¹⁶³ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 114.

¹⁶⁴ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 114.

¹⁶⁵ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 18.

Temettuat Defterleri'nde yer alan bilgiler kökboya ziraatıyla uğraşan bazı kişilerin ortaklık yaptıklarını göstermektedir. Mesela Boyacık köyünde 27.¹⁶⁶ ve 48.¹⁶⁷ hanede; Karacahisar köyünde 20.¹⁶⁸ ve 69.¹⁶⁹ hanelerde; Pulluca köyünde 35.¹⁷⁰ hanede oturan kişiler ortak kökboya üretimi yapmaktadırlar. Nahiye köylerinde ortak ziraat sadece kökboya üretiminde görülmektedir. Bazı köylerde yaşayan kişilerin büyük miktarda kökboya arazilerinin olduğu görülmektedir. Mesela Satılmış köyünde hane 3'te 60 dönüm¹⁷¹, Karacahisar'da hane 69'da 27 dönüm, Mezdiler'de hane 6'da 20 dönüm¹⁷², Çortak köyünde hane 9'da 16 dönüm¹⁷³ kökboya arazisi bulunan kişiler bulunmaktadır. Bunlar dışında 10 dönüm civarında kökboya arazisi bulunan pek çok kişi bulunmaktadır. Kökboya ile ilgili kayıtlardan bu bitkiden 4-5 senede bir hasılat alındığı anlaşılmaktadır.

D- Karataş Nahiyesi Köylerinde Palamutçuluk

Palamut, palamut meşesi denilen ve Garbî Anadolu'da yetişen güzel bir ağacın meyvesidir; bu meyve adi meşe yüksüğüne benzer, bu yüksüğün etrafında birçok kıvrık tırnaklar vardır. İşte asıl mühim olan %30-40 nispetinde (tanen) ihtiva eden bu tırnaklardır. Bunların içindeki pelit denilen meyve hayvanlara yem olarak verilir. Bu yüksükler mühim bir ihracat maddesini temsil eder.¹⁷⁴ Meşe ağacının tanen bakımından zengin bir meyvesi olan palamut, deri tabaklamada kullanılmaktadır. Tereke defterlerindeki bilgilerden Demirci'nin pek çok köyünde palamut üretiminin yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu köyler arasında Karaisalar, İsmailler, İklikçi, Ahadlar, Marmaracık, Çanakçı, Bozköy, Saik ve Öksüzlü bulunmaktadır. Palamut üretimi yapan köylerin sayısı yukarıda belirttiğimiz kadar olmayıp diğer köylerde de az çok palamut üretilmekteydi.¹⁷⁵

Dericilikte kullanılan palamut bu özelliği ile sanayii hammaddesi içinde yer alır. Palamut deriyi pişirmeye yarayan meşe meyvesinin kadehçiğidir. 1531 tarihli Tahrir

¹⁶⁶ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1802, s. 31.

¹⁶⁷ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1802, s. 37.

¹⁶⁸ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 72.

¹⁶⁹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 84.

¹⁷⁰ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1805, s. 108.

¹⁷¹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 19.

¹⁷² B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1803, s. 66.

¹⁷³ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 4.

¹⁷⁴ Cenap Refik Orkon, Manisa Coğrafyası, Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1937, s. 40.

¹⁷⁵ Gökmen, a.g.e., s. 220-221.

Defteri'ne göre Demirci Kazası'nda hasılları müstakil veya ortak olarak yazılmış 16, 1575 tarihli tahrir defterinde ise 30 adet köyde palamut yetiştirildiği görülmektedir. 1531 tarihli Tahrir Defteri'nde Demirci Kazası'nda toplam 676 akçe, 1575 tarihli tahrir defterinde ise toplam 1923 akçelik öşür hasılatı kayıtlıdır. Defterlerde palamut ile ilgili herhangi bir ölçü birimi kayıtlı değildir. Palamut üretiminde akçe cinsinden öşür gelirinde 1575'te %184,46 oranında artış olduğu anlaşılmaktadır. On altıncı yüzyılda Demirci Kazası'nda görülen ağıl ve ağnam resimlerinden hareketle bölgede hayvancılığın geliştiğini, buna bağlı olarak da dericiliğin ilerleme kaydettiği düşünülebilir. Dericilikte önemli bir yer tutan palamut üretiminde de bu sebeple yüzyılın ikinci yarısında artış olduğu söylenebilir.¹⁷⁶

Palamut on altıncı yüzyılda olduğu gibi on dokuzuncu ve yirminci yüzyılda da önemli bir sanayi maddesi olarak önemini korumuştur. Bu dönemde, Demirci dışında Ege Bölgesi'nde Bergama, Manisa, Salihli, Kula, Eşme, Gördes, Nazilli ve Aydın yöresinde üretilen palamut büyük depo ve piyasanın bulunduğu İzmir'e, oradan Avrupa ülkelerine ihraç edilmekte idi.¹⁷⁷ Palamutları ağaçtan, silkme usulüyle veya sopalarla yere düşürürler. Açık ve güneşli havalarda harman edilip, iyice kurutulur; çuvallara doldurulur. Palamut toplanması Ağustosta başlar ve ekim ayına kadar devam eder. En iyi ve en kuvvetlileri Ağustosta toplananlardır. Palamutlar köy depolarından develerle, arabalarla veya trenle İzmir'e indirilir. Orada palamutlar işlenir; ameleler palamutların fındıklarını çıkarır, tırnaklarını ayırırlar. Bundan sonra palamutlar kurutulur, küflenmemesi için her gün alt üst edilir; iyice kuruyan palamutlar çuvallara doldurularak ihraç edilir. İzmir palamutlarında (tanen) miktarı %34'ü bulur ve diğer memleketlerin mesela: Yunanistan'ın palamutlarında tanen nisbeti bu dereceye varamadığı için, Avrupa fabrikalarında İzmir palamutları çok aranır. Vaktiyle palamutların daha çok müşterisi vardı; fakat Umumî Harpte bir nevi ağaç kabuğundan çıkarılan (kiraço) isimdeki tanen hulasası, pek ucuz olmak itibarıyla palamutların mühim bir rakibi olmuştur. Palamutun sarı toz halinde hulasası olan (valeks) İzmir'de Valeks fabrikalarında imal edilir ve senede 300 ton kadar çıkarılır.¹⁷⁸

Temettuat Defterleri'nde hububat, kökboya ve bağ arazileri dışında palamut konusu olarak ifade edilen arazilere de rastlanmaktadır. Palamut korusunun her köyde

¹⁷⁶ Adamaz, a.g.t., s. 258-259.

¹⁷⁷ Gökmen, a.g.e., s. 221.

¹⁷⁸ Orkon, a.g.e., s. 41.

mevcut olmadığı görülmektedir. Karataş Nahiyesi'nin 47 köyünden sadece 14'ünde palamut üretimine rastlanmaktadır. Nahiyedeki 62.780 dönüm araziden 1520 dönümü (%2,4) palamut korusuna ait bulunmaktadır. Palamut üretimine ilişkin temettuat defterlerinde yer alan bilgilere göre aşağıdaki tabloda palamut üretimi yapan köyler ve hane sayıları, palamut korusu bulunan hanelerin sayısı ve palamut üretimi yapılan arazi büyüklükleri verilmiştir.

Tablo-17 Karataş Nahiyesi'nde Palamut Korusu Bulunan Hane Sayısı ve Bu Arazilerin Büyüklükleri

Köy Adı ve Hane Sayısı	Palamut Korusu Bulunan Hane Sayısı	0. 5-1 Dönüm	1. 5-2 Dönüm	2. 5-3 Dönüm	3. 5-4 Dönüm	4. 5-5 Dönüm	5. 5-10 Dönüm	11- 20 Dönüm	21- 70 Dönüm	71- 100 Dönüm
Ayvalanı-43	15	11	1	2	-	-	1	-	-	-
Boyacık-54	18	6	5	2	3	2	-	-	-	-
Çortak-42	5	2	-	2	-	-	1	-	-	-
Gümeçler-59	35	1	12	10	1	9	2	-	-	-
Hödük-22	20	2	-	3	4	10	1	-	-	-
İklıkçı-29	12	9	2	1	-	-	-	-	-	-
İsmailler-58	21	1	3	7	1	6	3	-	-	-
Kuzeyir-62	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Marmaracık-88	73	3	10	10	1	23	19	4	3	-
Mezidler-50	42	2	8	3	-	14	8	6	1	-
Satılmış-21	4	1	1	1	-	1	-	-	-	-
Selman Hacılar 39	17	1	3	1	-	3	8	1	-	-
Umurlar-46	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Yağcı-76	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Toplam	270	43	46	42	10	69	43	11	4	2

Tabloya göre, Karataş Nahiyesi'nde 14 köyde toplam 270 hane palamut üretimi yapmaktadır. Köyler içerisinde 73 haneli Marmaracık köyü en fazla palamut korusuna sahip köydür. En az palamut korusu ise Umurlar ve Yağcı köyünde olup bu köylerde 80-100 dönüm palamut korusu bulunmaktadır. Bununla birlikte Yağcı köyü 2 adet 100 ve 80 dönümlük palamut korusuna sahiptir. Bu kişiler Yağcılar köyünden Hacı Şabanzade Mehmed Ağa ve yine aynı aileden gelen Hacı Şabanzade Şaban Ağa'dır.¹⁷⁹ Genel olarak palamut arazisine sahip 43 kişi (%15,9) 0.5-1 dönüm, 46 kişi (%17) 1.5-2 dönüm, 42 kişi (%15,5) 2.5-3 dönüm, 10 kişi (%3,7) 3.5-4 dönüm, 69 kişi (%25,5) 4.5-5 dönüm, 43 kişi (%15,9) 5.5-10 dönüm, 11 kişi(%4) 11-20 dönüm, 4 kişi (%1,4) 21-70 dönüm, 2 kişi (%0,7) 71-100 dönüm palamut korusuna sahiptir.

E. Karataş Nahiyesindeki Değirmenler

Değirmen, tahıl vb. taneli şeyleri öğütmeye yarayan araç ya da aygıttır. Ayrıca bu aygıtın bulunduğu ya da kurulu olduğu bina da bu şekilde isimlendirilir.¹⁸⁰ Temettuatlarda değirmenler “*asiyab*” şeklinde geçmektedir. Karataş Nahiyesi'nin 14 köyünde 22 değirmen bulunmaktadır. Bu değirmenler nahiyeye köylerinde cereyan eden dere kenarlarına kurulmuş olmalıdır. Aşağıdaki tabloda bu değirmenlerin bulunduğu köyler, değirmen sahiplerinin isimleri, meslekleri ve değirmenlerinin yıllık icarları verilmiştir.

Tablo-18 Karataş Nahiyesi Köylerinde Bulunan Değirmenler ve Yıllık İcarları

Köy Adı	Hane Sahibinin Adı	Mesleği	Değirmen Yıllık İcarı
Azizbey	Usta Mehmed Oğlu Mustafa	Erbab-ı Ziraat	400
Azizbey	Deli Himmet Oğlu Hasan	Erbab-ı Ziraat	500
Gödeler	Eyüb Oğlu Eyüb ve Karındaşı Süleyman	Erbab-ı Ziraat	300
Gödeler	Kethüda Oğlu Mustafa	Erbab-ı Ziraat	300
İklıkçı	Yusuf Kethüda Oğlu Mehmet ve Karındaşı Hüseyin ve Hasan	Erbab-ı Ziraat	100

¹⁷⁹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 102.

¹⁸⁰ Büyük Larousse, “Değirmen”, Sözlük ve Ansiklopedi, C. 6, s. 2940.

İrişler	Hatip Oğlu Osman	Erbab-1 Ziraat	160
İrişler	Fazlı Oğlu İbrahim	Erbab-1 Ziraat	80
Karapınar	Tımarlı Süvarilerden Mustafa Ağa	Tımarlı Süvari	400
Kargın Işıklar	Ali Çelebi Oğlu İsmail Ağa	Erbab-1 Ziraat	200
Kışlak	Ömer Kethüda Oğlu Osman Kethüda	Erbab-1 Ziraat	220
Kuzeyir	Börekçi Oğlu Tımarlı Süvarilerinden Mehmed	Tımarlı Süvari Zaptiyesi	500
Kürcü	Emir Oğlu Mustafa	Erbab-1 Ziraat	350
Minnetler	Hacı İsmail Oğlu Mustafa ve Karındaşı Ahmet	Erbab-1 Ziraat	92
Minnetler	Hacı İsmail Oğlu İbrahim ve Karındaşı Ali	Erbab-1 Ziraat	92
Minnetler	Fazlı Oğlu Osman	Erbab-1 Ziraat	74
Pulluca	Koca Himmet Oğlu Himmet	Erbab-1 Ziraat	200
Pulluca	Koca Himmet Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	200
Tavak	Kabak Oğlu Ali	Erbab-1 Ziraat	500
Terziler	Musa Beşe Oğlu Mustafa Ağa	Hatip	300
Terziler	Musa Beşe Oğlu Ali Ağa	Erbab-1 Ziraat	600
Yağcı	Hacı Şabanzade Mehmed Ağa	Erbab-1 Ziraat	250
Yağcı	Hacı Şabanzade Şaban Ağa	Erbab-1 Ziraat	750

Tabloya göre bazı köylerde birden fazla değirmen bulunduğu görölmektedir. Bu köyler; Azizbey, Gödeler, İrişler, Minnetler, Pulluca, Terziler ve Yağcı'dır. Adı geçen köylerdeki 22 değirmen sahibinden; 19'u Erbab-1 Ziraat, kalan üçü de Tımarlı Süvari, Tımarlı Süvari Zaptiyesi ve Hatip'tir. Değirmenlerin yıllık icarları değişik bir ivme çizmektedir. Değirmenlerin yıllık icarları 74 kuruş ile 750 kuruş arasında değişmektedir. 74 kuruşla en az değirmen icarına sahip kişi Minnetler köyünden ve

Erbab-ı Ziraatten Fazlı Oğlu Osman'dır.¹⁸¹ 750 kuruşla en fazla değirmen icarına sahip kişi ise Yağcı köyünden ve Erbab-ı Ziraatten Hacı Şabanzade Şaban Ağa'dır.¹⁸²Tablodaki veriler değirmen icarlarını genellikle 500, 400, 300 ve 92 kuruş olduğunu göstermektedir.

II- Hayvancılık

A.Büyükbaş Hayvancılık

Demirci bölgesi hayvancılık için elverişli bir bölgedir. Yörede hayvancılık aslında ziraatı tamamlayan bir unsur görünümündedir. Bu düşünceyi tahrir ve temettuat defterlerinde yer alan bilgiler doğrulamaktadır. On altıncı yüzyılda çayır ve mera alanları %5,22'lik bir alan kaplarken (6619 hektar), ziraat alanları %34'lük bir saha kaplamaktadır. Arazisinin müsait olması Demirci'nin on altıncı yüzyılda hayvancılık ile uğraşan Yörük cemaatleri için bir çekim merkezi olmasına neden olmuştur. Adamaz yaptığı çalışmada kazada mevcut büyük ve küçükbaş hayvan sayısı ile bunlardan elde edilen vergilere dair bilgiler vermiştir.¹⁸³ On altıncı yüzyılda Demirci kazasında çift sürümünde, yük taşımacılığında ve binek aracı olarak kullanmak yanında eti, sütü ve derisinden yararlanmak üzere kaza sınırları dâhilinde koyundan başka, sığır, at gibi değişik türde büyükbaş hayvanların yetiştirildiği görülmektedir. Tahrir Defterleri'nde görülen "Deştbanı vergisi" sadece küçükbaş hayvanları değil, diğer beslenen hayvanları da kapsamaktadır.¹⁸⁴

Tahrir Defterleri'nde büyükbaş hayvan sayılarına dair fazlaca malumat verilmemişken Temettuat Defterleri'nde bu konuda oldukça fazla bilgi bulunmaktadır. Defterlerde her hanenin sahip olduğu büyük ve küçükbaş hayvan sayıları ile bunlardan elde edilen gelirlere dair bilgi verilmiştir. Bu bilgiler nahıye köylerinde hangi köylerin hayvancılık konusunda daha ileri olduğu hakkında malumat sahibi olmamızı sağlamaktadır.

Karataş Nahiyesi köylerinde temettuat defterlerinde geçen büyükbaş hayvanlar; sağman inek, inek, bî-hâsıl inek, kısır inek, yoz inek, tosun, öküz, erkek sığır, karasığır düvesi, dana ve düve şeklindedir. Büyükbaş hayvanların bu şekilde zikredilmesi onların

¹⁸¹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 33.

¹⁸² B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 102.

¹⁸³ Adamaz, a.g.t., s. 276-278.

¹⁸⁴ Adamaz, a.g.t., s. 378.

vergilendirilmesiyle alakalıdır. Belirtilen bu hayvanlarda gelir kaydedilene sadece sağman inektir. Sağman ineğin yıllık geliri defterlerde 50 kuruş olarak verilmiştir. Nahiyyede mevcut büyükbaş hayvan türleri ile bunların sayıları köylere göre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-19 Karataş Nahiyesi'nde Büyükbaş Hayvan Sayıları

Köy Adı ve Hane Sayısı	Sağman İnek	İnek	Bî-hâsıl İnek	Kısır İnek	Yoz İnek	Tosun	Öküz	Erkek Sığır	Kara Sığır Divesi	Dana	Düve
Amcalar-17	7	2	1	-	-	-	28	-	-	11	1
Ayvalam-43	6	-	-	-	-	-	66	-	-	1	1
Azizbey-38	27	3	-	-	-	11	44	-	-	20	1
Boyacık-54	27	22	-	-	-	-	71	-	-	58	4
Çağıllar-33	8	-	-	-	-	-	32	-	-	-	-
Çam-14	7	2	4	-	-	-	15	-	-	11	3
Çandır-45	4	5	-	-	-	-	55	-	-	12	3
Çıkrıkçı-58	47	-	-	4	-	12	63	-	-	26	1
Çortak-42	51	-	-	-	-	2	70	5	-	1	1
Danışmendler-22	9	3	3	-	-	2	29	-	-	13	6
Dedeler-21	18	-	-	-	-	1	19	-	-	1	-
Elek-29	7	-	4	-	-	-	43	-	-	6	2
Gödeler-17	1	4	1	-	-	-	24	-	-	16	3
Gümeçler-59	31	-	-	-	-	-	80	9	1	7	1
Hödük-22	19	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-
İklıkçı-29	9	10	-	-	-	-	42	-	-	27	-
İrişler-26	27	-	2	-	-	1	39	-	-	26	3
İsmailler-58	9	-	-	-	-	-	84	-	-	-	-
Karabaşlar-5	4	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-
Karacahisar-69	39	5	5	-	-	7	115	-	-	36	11

Karapınar-85	56	2	3	-	-	-	126	-	-	57	5
Kargın Işıklar-46	19	-	5	-	-	-	72	-	-	13	4
Kaya Işık-18	15	4	-	-	-	3	36	-	-	13	8
Kıran-ı Kebir-37	21	6	1	-	-	4	57	-	-	25	5
Kıran-ı Sagir-19	11	9	1	-	-	-	31	-	-	19	-
Kışlak-60	17	8	-	-	-	3	63	-	-	26	8
Kızılca Hacılar-29	12	4	-	-	-	-	34	-	-	11	-
Kuzeyir-62	37	6	4	-	2	22	67	-	-	41	15
Küpüler-68	27	7	-	-	-	-	95	-	-	32	3
Kürcü-54	3	5	2	-	-	-	69	-	-	6	1
Marmaracık-88	16	-	-	-	-	-	109	-	-	-	-
Mezidler-50	37	-	-	-	-	4	77	27	-	4	1
Minnetler-52	29	4	10	-	-	-	77	-	-	49	5
Pınarlar-59	19	-	-	1	-	2	77	-	-	11	1
Pulluca-82	53	14	-	-	2	-	120	-	-	68	14
Satılmış-21	26	-	-	-	-	-	31	-	-	6	-
Selman Hacılar-39	42	-	-	-	-	-	67	-	-	12	-
Tavak-66	61	-	-	3	-	8	92	-	-	18	2
Tepe Eynehan-49	57	2	3	-	-	19	23	-	-	53	16
Teperik-23	23	2	1	-	-	13	34	-	-	22	4
Terziler-34	31	-	-	-	-	7	40	-	-	24	-
Umurlar-46	20	-	-	-	-	5	65	-	-	7	-
Yağcı-76	40	-	-	13	-	6	80	-	-	18	1
Yarbasan-57	17	21	-	-	-	-	68	-	-	35	-

Yassı Eynehan-23	21	-	1	-	-	8	38	-	-	23	3
Yavaşlar-16	9	3	2	-	-	-	23	-	-	11	1
Yeğenler-13	7	-	-	-	-	2	10	-	-	6	4
Toplam	1083	153	53	21	4	142	2645	41	1	886	142

Tablodaki hayvan sayılarına bakınca Karataş Nahiyesi köylerinde büyükbaşlar içerisinde en fazla hayvan sayısı (2645) öküzü aittir. Onu 1038 rakamıyla sağman inek takip etmekte ve sırasıyla 886 dana, 153 inek, 142 tosun ve düve, 53 bî-hâsıl inek, 41 erkek sığır, 21 kısır inek, 4 yoz inek, 1 tanede kara sığır düvesi takip eder. Köyler genelinde, sağman inek sayısı en fazla olan köy 61 inek ile Karapınar, en az köy 1 adet sağman inekle Gödeler köyüdür. İnek sayısı (22) en fazla olan Boyacık, en az (2) Amcalar, Çam, Karapınar, Tepe Eynehan, Teperik köyleridir. Bî-hâsıl inek 18 köyde bulunmaktadır, en fazla (10) Minnetler köyündedir. Kısır inek; Çıkrıkçı, Pınarlar, Tavak ve Yağcı köyünde bulunmakta ve en fazla kısır inek Yağcı köyündedir. Yoz inek ise Kuzeyir ve Pulluca köylerinde olup, ikişer adet bulunmaktadır. 21 köyde tosun bulunmaktadır, en fazla (22) Kuzeyir’de, en az (1) Dedeler ve İrişler köylerindedir. Öküz sayısı en fazla (115) Karacahisar’da en az (4) Karabaşlar’da bulunmaktadır. Erkek sığır bulunan köyler; Çortak, Gümeçler ve Mezdiler’dir, en fazla Mezdiler’de (27) en az (5) Çortak’ta bulunur. Karasığır düvesi sadece 1 tane Gümeçler’de bulunmaktadır. Dana ise en fazla (68) Pulluca’da bulunmakta, en az (1) Ayvalanı, Çortak, Dedeler’de bulunur. Düve en fazla (16) Tepe Eynehan’da en az (1) Amcalar, Ayvalanı, Azizbey, Çıkrıkçı, Çortak, Gümeçler, Kürcü, Mezdiler, Pınarlar, Yağcı ve Yavaşlar köylerinde bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen hayvan cinslerinden hemen hemen her köyde bulunmaktadır. Dikkat çeken bir diğer husus öküz sayısındaki fazlalıktır. Demirci kaza merkezinde 1453 haneden 87 hanede (%6) 139 öküz bulunmakta iken¹⁸⁵ Karataş Nahiyesi köylerinde 1497 hanede (%75) 2645 öküz bulunmaktadır. Bu durum kırsal yerleşim alanlarında kaza merkezine göre daha fazla koşum hayvanına sahip olduğunu

¹⁸⁵ Gökmen, a.g.e., s. 224.

göstermektedir. Genel olarak köylerde yaşayan kişilerin dörtte üçünün öküze sahip olduğu görülmüştür.

Karataş Nahiyesi köylerinde yukarıda zikri geçen hayvan cinslerinden 5354 adet bulunmaktadır. Bu hayvanlara sahip olan hane sayısı ve bu hayvanların her birinin sayısının bilinmesi nahiyedeki hayvancılığın durumunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Aşağıdaki tabloda belirttiğimiz hususu ortaya koyacak bilgilere yer verilmiştir.

Tablo-20 Karataş Nahiyesi'ndeki Köylerde Büyükbaş Hayvan Sahibi Hane Sayısı, Toplam Hayvan Sayısı ve Hayvan Türlerinin Toplam İçindeki Payı

Hayvan Türü	Bu Tür Hayvana Sahip Hane Sayısı	Hanelerin Sahip Oldukları Hayvan Sayısı	Toplam Büyükbaş Hayvanlar İçindeki %'si
Sağman İnek	893	1152	21.4
İnek	148	153	2.8
Bî-hâsıl İnek	45	54	1
Kısır İnek	19	34	0.6
Yoz İnek	4	4	0.07
Öküz	1497	2645	52.5
Tosun	121	48	0.8
Erkek Sığır	7	41	0.7
Kara Sığır Düvesi	1	1	0.01
Dana	685	906	16.8
Düve	126	143	2.6
Toplam	2049	5194	100

Yukarıdaki tablo şahısların ellerinde en fazla öküz, sağman inek, dana, inek ve düve gibi hayvanların bulunduğunu göstermektedir. Öküzün büyükbaş hayvanlar içindeki oranı %52,5; sağman ineğin %21,4; dananın %16,8 olduğu görülmektedir. Peki, belirtilen bu hayvan cinslerinden şahısların ellerinde kaç tane bulunmaktadır?

Aşağıdaki tabloda nahiye köylerindeki şahısların belirtilen cinsteki hayvanlardan ellerinde kaç tane bulunduğuna dair bilgi verilmektedir.

Tablo-21 Karataş Nahiyesi’ndeki Köylerde Oturan Vergi Mükelleflerinin Ellerinde Bulunan Büyükbaş Hayvan Sayılarının Büyüklüğü

Şahısların Elindeki Hayvan Sayısı	Bir	İki	Üç	Dört	Beş	Altı	On ve Üzeri	Nahiyedeki Toplam 1973 Hane İçindeki %’si
Sağman İnek	713	135	13	1	1	-	1	864 (42,2)
İnek	136	6	1	-	-	-	-	143 (6,9)
Bî-hâsıl İnek	32	7	1	-	-	-	-	40 (1,9)
Kısır İnek	5	1	-	-	-	-	-	6 (0,2)
Yoz İnek	2	2	-	-	-	-	-	4 (0,1)
Öküz	310	1125	15	15		2	1	1468 (75)
Tosun	71	23	1	-	-	-	-	95 (4,6)
Erkek Sığır	3	3	-	-	1	-	-	7 (0,3)
Kara Sığır Düvesi	1	-	-	-	-	-	-	1 (0,04)
Dana	524	107	18	-	-	-	-	649 (31,7)
Düve	101	21	1	-	-	-	-	123 (6)
Toplam	1591	305	35	1	2	-	2	1932(100)

Tablodaki bilgiler şahısların ellerinde genellikle ikişer tane öküz bulunduğunu, 33 şahsın elinde 3’ten fazla öküz bulunduğunu göstermektedir. Tek koşum hayvanı bulunan kişi sayısı 2 öküzü bulunan kişilerin yaklaşık dörtte biri kadardır. Bu durum koşum hayvanının belli kişilerin ellerinde olmadığını göstermektedir. Yine 713 kişinin (%42) elinde bir sağman ineğin bulunması köylerde yaşayan kişilerin yarıya yakınının süt ve süt ürünleri ihtiyacını besledikleri ineklerden karşıladıklarını göstermektedir. Bazı şahısların ellerinde 2 inek bulunmaktadır. Bunların oranı 1973 hane içerisinde %6’dır. Demirci ve köylerinde genelde karasığır cinsi büyükbaş hayvan yetiştirildiği görülmektedir. Aynı yıllar için Alaşehir temettuatları üzerine yapılan çalışmada

büyükbaş hayvanlar içerisinde fazla oranda camus cinsi büyükbaş hayvan olduğu görülmüştür.¹⁸⁶ Bunun sebebi Demirci’de ahır hayvancılığının yapılmıyor olmasıdır.

B.Küçükbaş Hayvancılık

Demirci kaza arazisinin %71’inin ziraata elverişli olmaması ve %6,2’sinin de ormanlık olması küçükbaş hayvancılığın yapılmasına imkân vermektedir.¹⁸⁷Tahrir Defterleri’ndeki “Ağnam resmi” vergisinden hareketle on altıncı yüzyılda Demirci Kazası’nda küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin oldukça yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu’nun birçok bölgesinde yaz aylarında kuraklık yaşanması bol suya ihtiyaç duyan büyükbaş hayvanların yetiştirilmesini zorlaştıran bir sebeptir. Ayrıca yaz kuraklığı sebebiyle steplerdeki otların kurumması ve Anadolu Platosu arazisinin engebeli olması büyükbaş hayvan yetiştiriciliği için olumsuz durumlardır. Bu nedenle Anadolu’da küçükbaş hayvancılık daha yaygın olarak yapılmaktadır. Anadolu’nun bu coğrafi özelliklerinin bugün olduğu gibi geçmişte de hayvancılık faaliyetleri üzerinde etkili olduğu muhakkaktır.

On altıncı yüzyılda Demirci Kazası’nda temel geçim kaynakları hayvancılık olan konar-göçerlerin yanında kazanın birçok köyünde yerleşik halkın da hayvancılık faaliyetinde bulunduğu, tahrir defterlerindeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Köylerin özellikle nakit vergilerinin ödenmesi ve diğer nakit gereksinimlerinin sağlanması için ticari amaçlarla meyve ve sebze üretimi yanında koyun yetiştiriciliğiyle de uğraşmıştır. 398 ve 165 numaralı tahrir defterlerine göre, Demirci Kazası’nda hasılları müstakil veya ortak olarak yazılan 49 adet, 115 ve 544 numaralı Tahrir Defterleri’nde ise 56 adet, köy hasılında “Resm-i Ganem” vergisinin bulunması küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin gelişmiş olduğunun göstergesidir.¹⁸⁸

1531’de Demirci kazasında 61.680 adet, 1575’te ise 42.712 adet koyun mevcudu bulunmaktadır. Görüldüğü gibi 1575 yılında 18.968 adetlik bir azalma söz konusudur. Buda %33,75 bir gerileme olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte yukarıda değinildiği üzere, 1575’te Demirci kırsal bölge nüfusundaki azalmaya paralel olarak, küçükbaş hayvan sayısında da bir azalma meydana gelmiş olduğu düşünülebilir.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Gökmen, “XIX. Yüzyıl Ortalarında...”, s. 229.

¹⁸⁷ Gökmen, a.g.e., s.222.

¹⁸⁸ Adamaz, a.g.t., s. 277.

¹⁸⁹ Adamaz, a.g.t., s. 277.

Temettuat Defterleri'nde hayvancılığa dair verilen bilgiler Karataş Nahiyesi köylerinde on altıncı yüzyılda olduğu gibi küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin mevcut olduğunu göstermektedir. Hayvan sayıları üzerine yaptığımız hesaplamalara göre sadece bir nahiyede 21.595 küçükbaş hayvanın bulunması kazada (nahiyede) küçükbaş hayvan sayısının on altıncı yüzyıldakine yakın seviyede olduğunu göstermektedir.

Temettuat Defterleri'ne göre Karataş Nahiyesi'nde küçükbaş hayvancılığın büyükbaş hayvancılığa göre daha fazla yapıldığını söyleyebiliriz. Nahiyede bulunan küçükbaş hayvanlar şunlardır: Sağman koyun, erkek koyun, yoz koyun, kuzu, sağman keçi, erkek keçi, oğlak ve yoz keçi. Belirtilen bu küçükbaş hayvanlardan her bir erkek koyundan 4 kuruş, yoz koyundan 3,7 kuruş, sağman keçiden 9 kuruş, erkek keçiden 2 kuruş, yoz keçiden 2 kuruş yıllık hasılat kaydedilmiştir. Küçükbaş hayvancılığın nahiyedeki durumunu ortaya koymak için belirtilen cinsteki hayvanların sayılarının bilinmesine ihtiyaç vardır. Aşağıdaki tabloda bu hayvanların sayıları ve hangi köyde ne kadar buldukları hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo-22 Karataş Nahiyesi'nde Küçükbaş Hayvan Sayıları

Köy Adı ve Hane Sayısı	Sağman Keçi	Erkek Keçi	Oğlak	Sağman Koyun	Erkek Koyun	Kuzu	Yoz Koyun	Yoz Keçi
Amcalar-17	93	93	83	-	-	-	-	-
Ayvalanı-43	70	41	21	24	-	10	-	-
Azizbey-38	52	23	42	57	36	59	-	-
Boyacık-54	171	90	111	52	60	52	-	-
Çağıllar-33	35	20	30	4	8	-	-	-
Çam-14	91	49	91	21	17	21	-	-
Çandır-45	283	-	246	132	-	93	156	257
Çıkrıkçı-58	187	111	59	213	116	98	-	-
Çortak-42	100	42	20	64	23	-	-	-
Danişmendler-22	112	93	108	32	11	33	-	-
Dedeler-21	62	47	41	53	29	53	5	-

Elek-29	54	42	41	24	27	24	-	-
Gödelers-17	54	56	53	44	42	44	-	-
Gümeçler-59	28	16	8	-	-	-	-	-
Hödük-22	-	5	-	61	13	-	-	-
İklıkçı-29	139	-	139	62	80	57	-	-
İrişler-26	103	82	103	70	113	90	-	-
İsmailler-58	168	59	5	-	24	3	-	-
Karabaşlar-5	10	12	10	9	9	9	-	-
Karacahisar-69	238	183	238	116	41	116	-	-
Karapınar-85	177	222	173	210	111	196	-	-
Kargın Işıklar-46	129	109	125	77	101	76	-	-
Kaya Işık-18	50	50	50	-	-	-	-	-
Kıran-ı Kebir-37	39	20	35	46	33	46	-	-
Kıran-ı Sagir-19	57	35	57	30	19	26	-	-
Kışlak-60	199	145	199	77	42	111	-	-
Kızılca Hacılar-29	39	29	39	25	25	25	-	-
Kuzeyir-62	106	113	106	-	-	-	-	-
Küpülers-68	178	178	164	195	236	183	-	-
Kürcü-54	123	-	116	131	-	131	45	76
Marmaracık-88	141	81	24	37	29	-	-	-
Mezidler-50	68	54	-	27	32	-	-	-
Mınnetler-52	250	171	243	212	135	183	-	-
Pınarlar-59	180	191	-	99	75	80	-	-
Pulluca-82	180	99	154	123	37	68	-	-
Satılmış-21	69	50	43	-	-	-	-	-
Selman Hacılar-39	109	52	76	-	-	-	-	-

Tavak-66	339	243	101	146	78	43	-	-
Tepe Eynehan-49	109	125	106	46	40	42	-	-
Teperik-23	36	61	36	54	34	54	-	-
Terziler-34	128	165	-	18	20	18	-	-
Umurlar-46	104	58	-	69	42	-	-	-
Yağcı-76	187	179	55	125	83	72	-	-
Yarbasan-57	169	137	154	95	29	76	-	-
Yassı Eynehan-23	4	-	4	21	22	-	-	-
Yavaşlar-16	54	32	52	21	27	19	-	-
Yeğenler-13	55	63	34	56	13	41	-	-
Toplam	5483	3996	4116	3118	1954	2389	206	333

Tablodaki bilgiler nahiyeye bağlı köylerin tamamında küçükbaş hayvancılığın yapıldığını göstermektedir. Nahiye köylerindeki küçükbaş hayvan sayısı 21.595'tir. Bunun 13.595'i (%62,9) keçiye, 8000'i (%37,1) koyuna aittir. Bu durum keçi yetiştiriciliğinin koyun yetiştiriciliğinden fazla olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi muhtemelen nahiye köylerinin dağlık ve ormanlık arazi yapısına sahip olması olmalıdır. Küçükbaş hayvanlar içerisinde ilk sıraları 5483 ile sağman keçi, 4111 ile oğlak, 3996 ile erkek keçi, 3118 ile sağman koyun, 2389 ile kuzu, 1954 ile erkek koyun almaktadır.

Tablodaki bilgiler küçükbaş hayvan sayısının köylere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sağman keçi en fazla (339) Tavak köyünde, en az (4) Yassı Eynehan köyündedir. Sağman koyunun bulunmadığı tek köy Hödük'tür. Erkek keçi en fazla (243) yine Tavak köyünde, en az (4) Hödük köyündedir. Erkek keçinin bulunmadığı köyler; Çandır, İklikçi, Kürcü ve Yassı Eynehan'dır. En fazla Oğlak bulunan köy (246) Çandır, en az oğlak ise (4) Yassı Eynehan'dadır. Oğlak bulunmayan köyler; Hödük, Mezidler, Pınarlar, Terziler ve Umurlar'dır. Sağman koyun en fazla (213) Çıkrıkçı'da, en az (4) Çağllar'da bulunmaktadır. Sağman koyun bulunmayan köyler ise Amcalar, Gümeçler, İsmailler, Kaya Işık, Kuzeyir, Satılmış, Selman Hacılar'dır. Erkek koyun en fazla (236) Küpüler, en az (8) Çağllar'da bulunmaktadır. Erkek koyun bulunmayan köyler; Amcalar, Ayvalanı, Çandır, Gümeçler, Kaya Işık,

Kuzeyir, Kürcü, Satılmış ve Selman Hacılardır. Kuzu en fazla (196) Karapınar'da en az (3) İsmailer'dedir. Kuzu bulunmayan köyler; Amcalar, Çağılar, Çortak, Gümeçler, Hödük, Kaya Işık, Kuzeyir, Marmaracık, Mezidler, Satılmış, Selman Hacılar, Umurlar, Yassı Eynahan'dır. Yoz koyun bulunan köyler; Çandır, Dedeler, Kürcü'dür, en fazla (156) Çandır köyünde en az (5) Dedeler köyündedir. Yoz keçi bulunan köyler ise; (257) Çandır, (76) Kürcü'dür.

Hane sayıları dikkate alınmadığı takdirde nahiyedeki bazı köylerin küçükbaş hayvancılıkta ileride olduğu söylenebilir. Bu köyler içerisinde; Minnetler'de 1194, Çandır köyünde 1167, Kúpüler'de 1134, Karapınar'da 1089, Tavak'ta 950, Karacahisar'da 932, Çıkrıkçı'da 784, Kışlak'ta 773, Pulluca'da 661, Kargın Işıklarda 617, Boyacık köyünde 536, İklikçi'da 388 küçükbaş hayvan olduğu görülmektedir. Bu rakamlar Minnetler, Çandır, Kúpüler, Karapınar ve Tavak'ın küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde önde olduklarını göstermektedir.

Karataş Nahiyesi köylerinde herkes küçükbaş hayvan yetiştirmekte midir? Bu soruya cevap verebilmek için şahısların ellerinde bulunan hayvan sayılarının bilinmesine ihtiyaç vardır. Aşağıda yer alan tablo hane reislerinin ellerinde kaç hayvan bulunduğunu göstermektedir.

Tablo-23 Karataş Nahiyesi'ndeki Köylerdeki Hane Sahiplerinin Elleriindeki Mevcut Hayvan Sayısı Büyüklüğü

Hanelerin Elleriindeki Mevcut Hayvan Sayısı	Sağman Koyun	Erkek Koyun	Yoz Koyun	Kuzu	Sağman Keçi	Erkek Keçi	Oğlak	Yoz Keçi	Toplam
1-5	210	117	18	141	315	209	238	22	1270
6-10	129	65	10	88	198	110	131	8	739
11-20	79	34	5	60	136	75	88	12	489
21-30	12	10	-	8	29	19	15	1	94
31-40	2	1	-	5	5	9	3	-	25
41-50	2	2	-	1	1	1	-	-	7

51-75	1	1	-	-	1	-	-	-	3
76-80	-	-	-	-	-	-	-	-	-
81-120	-	-	-	-	1	-	1	-	2
121-160	-	-	-	-	-	-	-	-	-
161-200	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Toplam Hane	435	230	33	303	686	423	475	43	2628

Yukarıdaki tabloda hane sahiplerinin ellerinde mevcut olan hayvan sayılarına dair bilgiler verilmiştir. Bu tabloya göre şahısların ellerinde çoğunlukla ellinin altında küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Mesela 210 hanenin elinde 1-5 arasında sağman koyun yine 315 hanenin elinde 1-5 arasında sağman keçi bulunmaktadır. Buna karşılık 1'er hanenin elinde 51-75 sağman koyun ve keçi bulunmaktadır. Tabloya göre 80'in üzerinde sadece 3 şahsın elinde sağman keçi, erkek keçi ve oğlak bulunmaktadır. Bu rakamlar nahiye köylerinde 100, 200, 300 sayısına ulaşan küçükbaş hayvan sürülerinin bulunmadığını göstermektedir.

Karataş Nahiyesi köylerinde kaç hanede belirtilen cinste küçükbaş hayvan bulunmaktadır? Bu soruya cevap verebilmek için temettuat defterlerindeki bilgiler doğrultusunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur. Bu tabloda kaç hanenin sağman keçiye, erkek keçiye, oğlağa, sağman koyuna, kuzuya ve erkek koyuna sahip olduğu gösterilmiştir.

Tablo-24 Karataş Nahiyesi'ndeki Köylerde Küçükbaş Hayvan Sahibi Hane Sayısı, Toplam Hayvan Sayısı ve Hayvan Türlerinin Toplam İçindeki Payı

Hayvan Türü	Bu Tür Hayvana Sahip Hane Sayısı	Hanelerin Sahip Oldukları Hayvan Sayısı	Toplam Küçükbaş Hayvanlar İçindeki %'si
Sağman Keçi	621	5781	25.6
Erkek Keçi	452	4195	18.6
Oğlak	505	4240	18.8

Sağman Koyun	370	3257	14.4
Kuzu	277	2470	10.9
Erkek Koyun	244	2045	9
Yoz Koyun	44	206	0.9
Yoz Keçi	43	333	1.4
Toplam	2558	22.527	100

Karataş Nahiyesi köylerinde 1973 haneden 621'inde (%31,4) sağman keçi, 452'sinde (%22,9) erkek keçi, 505'inde (%25,5) oğlak, 370'inde (%18,7) sağman koyun, 277'sinde (%14) kuzu, 244'ünde (%12,3) erkek koyun, 44'ünde (%2,2) yoz koyun, yine 43'ünde (%2,1) yoz keçi bulunmaktadır. Küçükbaş hayvanlar içerisinde en fazla %25,6 ile sağman keçi, %18,6 ile erkek keçi, %18,8 ile oğlak ve %14,4 ile sağman koyun, %10,9 ile kuzu, %9 ile erkek koyun bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği hane bazında ve hayvan sayısı bakımından ele alındığında keçi yetiştiriciliğinin koyun yetiştiriciliğinden ileride olduğu görülmektedir.

C. Yük ve Binek Hayvanları

Karataş Nahiyesi'nde ahali yük ve yolcu taşımada öküz, bargir, merkep, katır, kısarak, tay, katır sıpası, merkep sıpası ve esb kullanmışlardır. Çoğu hanenin elinde ihtiyacına ve mali durumuna göre bu hayvanlardan bir veya birkaç tane vardır. Şahısların ellerinde bu hayvanlardan ağırlıklı olarak merkep, katır ve kısarak mevcuttur. Aşağıdaki tabloda yük ve yolcu taşımada kullanılan hayvanların sayıları ve hangi köylerde ne kadar oldukları gösterilmiştir.

Tablo-25 Karataş Nahiyesi'ndeYük ve Yolcu Taşımada Kullanılan Hayvan Sayısı

Köy Adı ve Hane Sayısı	Bargir	Merkep	Katur	Kısrak	Tay	Katur Sıpası	Merkep Sıpası	Esb
Amcalar-17	1	13	3	-	-	-	-	-
Ayvalanı-43	6	25	2	7	1	-	-	-
Azizbey-38	4	26	4	10	3	2	-	-
Boyacık-54	3	47	2	17	3	6	1	-
Çağılar-33	-	25	4	-	-	-	-	-
Çam-14	-	9	6	-	-	-	-	-
Çandır-45	-	45	7	-	-	-	-	-
Çıkrıkçı-58	2	63	1	11	4	-	-	-
Çortak-42	18	34	-	7	4	-	-	-
Danışmendler-22	-	22	2	2	-	-	-	-
Dedeler-21	-	14	1	11	6	-	-	-
Elek-29	4	19	-	1	-	-	-	-
Gödeler-17	-	10	9	1	1	-	-	-
Gümeçler-59	-	42	14	5	1	-	-	-
Hödük-22	12	10	1	-	-	-	-	-
İklıkçı-29	5	16	10	-	-	-	-	-
İrişler-26	5	23	10	-	-	-	-	-
İsmailler-58	2	47	5	-	-	-	-	-
Karabaşlar-5	-	6	-	-	-	-	-	-
Karacahisar-69	5	68	10	19	1	12	-	1
Karapınar-85	7	56	34	10	1	7	-	-
Kargın Işıklar-46	2	31	13	-	-	-	-	-
Kaya Işık-18	-	20	1	6	2	4	-	-

Kıran-ı Kebir-37	4	24	3	5	2	-	-	-
Kıran-ı Sagir-19	2	14	6	3	2	-	-	-
Kışlak-60	2	47	14	-	-	-	-	-
Kızılca Hacılar-29	2	19	6	-	-	-	-	-
Kuzeyir-62	4	50	12	4	-	-	-	-
Küpüleri-68	4	40	30	3	1	-	-	-
Kürcü-54	1	37	18	-	-	-	-	-
Marmaracık-88	13	57	12	-	-	-	-	-
Mezidler-50	1	61	9	16	3	-	-	-
Minnetler-52	5	55	15	1	-	-	-	-
Pınarlar-59	2	57	8	6	4	-	-	-
Pulluca-82	11	86	13	2	1	-	-	-
Satılmış-21	6	8	1	4	5	-	-	-
Selman Hacılar-39	21	7	11	5	5	-	-	-
Tavak-66	9	46	2	21	5	6	-	-
Tepe Eynehan-49	4	71	2	2	2	1	-	-
Teperik-23	2	19	8	4	2	-	-	-
Terziler-34	6	25	2	4	-	-	-	-
Umurlar-46	2	20	5	21	5	5	-	-
Yağcı-76	14	47	10	-	6	-	-	-
Yarbasan-57	2	45	15	9	4	4	3	-
Yassı Eynehan-23	3	25	1	5	2	4	-	-
Yavaşlar-16	1	15	-	-	1	-	-	-
Yeğenler-13	-	16	1	1	-	1	-	-
Toplam	197	1547	343	223	77	52	4	1

Tabloya göre nahiye köylerinde toplam 2444 adet yük hayvanı bulunmaktadır. Bu 2444 hayvandan 1547'si (%63,2) merkebe, 343'ü (%14) katıra, 223'ü (%9,1) kısrağa ve 197'si (%8) bargire aittir. Bu rakamlar büyük ekseriyetle yük ve yolcu taşımada merkep ve katır kullanıldığını göstermektedir. Her köyde bu hayvanlardan farklı sayılarda bulunmaktadır. Mesela bargir, en fazla (21) Selman Hacılar'da en az (1) Amcalar, Kürcü, Mezdler ve Yavaşlar köyündedir. Bargir bulunmayan köyler ise; Çağıllar, Çam, Çandır, Danişmendler, Dedeler, Gödeler, Gümeçler, Karabaşlar, Kaya Işık ve Yeğenler köyleridir. Merkep, bütün köylerde bulunmaktadır. En fazla (86) Pulluca'da en az (6) Karabaşlar köyünde mevcuttur. Katır, en fazla (34) Karapınar'da, en az (1) Çıkrıkçı, Dedeler, Höduk, Kaya Işık, Satılmış, Yassı Eynehan ve Yeğenler köylerinde bulunmaktadır. Katır bulunmayan köyler de mevcut olup, bunlar; Çortak, Elek, Karabaşlar ve Yavaşlar'dır. Kısırak, 31 köyde bulunmakta, en fazla (21) Tavak ve Umurlar köyünde, en az (1) Elek, Gödeler, Minnetler ve Yeğenler köyündedir. Tay, 27 köyde bulunmakta, en fazla (6) Dedeler ve Yağcı köyünde, en az (1) Ayvalanı, Gödeler, Gümeçler, Karacahisar, Karapınar, Küpüler, Pulluca, Yavaşlar köyünde bulunmaktadır.

Defterlerdeki bilgiler, bazı hanelerin birden fazla yük hayvanlarına sahip olduğu görülmüştür. Şahısların ellerinde bulunan yük hayvanı sayısını ortaya koymak için aşağıda bir tablo verilmiştir. Bu tabloda hane sahiplerinin elinde yük hayvanlarından kaçar tane olduğu gösterilmiştir.

Tablo-26 Karataş Nahiyesi Köylerindeki Hane Sahiplerinin Yük ve Yolcu Taşımada Kullandıkları Hayvan Sayılarının Büyüklüğü

Şahısların Elindeki Hayvan Sayısı	Bir	İki	Üç	Dört	On	Nahiyedeki 1973 Hane İçindeki %'si
Merkep	931	186	25	3	-	1145 (31,6)
Bargir	171	10	-	-	-	181(5)
Katır	314	10	2	-	-	326(9)
Kısırak	363	13	1	-	-	377(10,4)
Tay	63	2	2	-	-	67(1,8)

Katır Sıpası	38	9	-	-	-	47(1,2)
Merkep Sıpası	4	-	-	-	-	4(0,1)
Esb	1	-	-	-	-	1(0,02)
Toplam	1885	230	30	3	1	2149(100)

Tablodaki rakamlar şahısların genelde ellerinde en fazla 3 nakil hayvanı bulunduğunu göstermektedir. Nahiye köylerindeki 1973 haneden 931 hanenin (%47,1) 1 merkebe, 186 hanenin (%9,4) 2 merkebe, 25 hanenin (%1,2) 3 merkebe; 363 hanenin (% 18,3) 1 kısrağa, 13 hanenin (%0,6) 2 kısrağa; 314 hanenin (%15,9) 1 katıra; 10 hanenin (%0,5) 2 katıra; 171 hanenin (%8,6) 1 bargire; 10 hanenin (%0,5) 2 bargire sahip olduğu görülmüştür. Nahiye köylerinde sadece 3 hanenin 4 merkebi olduğu görülmüştür. Nahiyedeki hanelerin %57,7'sinde taşıma işlerinde merkep kullanılmaktadır. Hanelerin sahip olduğu hayvan sayıları yanında belirtilen tür hayvanlara sahip olan hane sayılarının bilinmesine de ihtiyaç vardır. Bu hususta verilecek bilgi kaç hanenin elinde yük hayvanı olduğunu gösterecektir. Bunu ortaya koymak için defterlerdeki bilgiler doğrultusunda belirtilen türde hayvana sahip hane sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-27 Karataş Nahiyesi Köylerinde Yük Hayvanına Sahip Hane Sayısı, Bunların Sahip Oldukları Hayvan Sayısı ve Bunların Toplam İçindeki Payı

Hayvan Türü	Bu Tür Hayvana Sahip Hane Sayısı	Hanelerin Sahip Oldukları Hayvan Sayısı	Toplam Yük Hayvanları İçindeki %'si
Merkep	1270	1643	59,3
Bargir	190	218	7,8
Katır	310	372	13,4
Kısrak	207	223	8
Tay	59	83	2,9
Katır Sıpası	50	52	1,8
Merkep Sıpası	4	4	0,1

Esb	1	1	0,03
Toplam	2091	2769	

Yukarıdaki tabloya göre nahiye köylerindeki 1973 haneden 1270'i (%64,3) merkebe, 190'ı (%9,6) bargire, 310'u (%15,7) katıra, 207'si (%10,4) kısrağa, 59'u (%2,9) taya, 50'si (%2,5) katır sıpasına, 4'ü (%0,2) merkep sıpasına, 1 tanesi esbe (binek at) sahiptir. Nahiye köylerinde tek esb sahibi Karacahisar köyünden ve Zaptiye Tebaasından 1490 kuruş temettuatı olan Kürklü Oğlu Mehmed Ağa'dır.¹⁹⁰

D.Arıcılık

Demirci'de küçük ve büyükbaş hayvancılık yanında arıcılık da yapılmaktaydı. Demirci kazası arıcılığa uygun bir arazi ve iklim yapısına sahiptir. Tahrir Defterleri'ndeki "öşr-ü kovan" vergilerinden hareketle on altıncı yüzyılda Demirci Kazası'nda arıcılık faaliyetlerinin yaygın olduğu anlaşılmaktadır. 1531 tarihli tahrir defterlerine göre kazada sadece 9 köyde arıcılık faaliyetlerinin bulunmadığı, bu sayının 1575 yılı tahririnde ise 4 köye düştüğü görülmektedir. Demirci bölgesinde bu kadar çok arıcılık faaliyetinin bulunması aynı zamanda on altıncı yüzyılda Demirci kazasının bitki örtüsü bakımından zengin olduğunun göstergesidir. Arıcılıkta vergilendirme kovan üzerinden yapılmıştır. 1531'de Demirci kazasında "öşr-ü kovan" vergisi toplamı 3490 akçedir. 1575 tarihinde ise bu rakam 3772 akçeye yükselmiştir.¹⁹¹

Kovan başına iki akçe vergi alındığı bilinmektedir. Buradan hareketle on altıncı yüzyılda Demirci kazasındaki kovan sayısı tespit edilebilmektedir. Buna göre kazada 1531'de 1745 adet, 1575'te ise 1886 adet kovan bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 1575 yılında kazada, hem mevcut kovanların sayısı hem bal üretimi hem de arıcılıktan elde edilen vergi gelirinin arttığı anlaşılmaktadır.¹⁹²

Ondokuzuncu yüzyıl ortalarında Demirci Kazası'nda arıcılığın artarak devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde Demirci Kazası'nda bulunan kovan sayısı 324'tür.¹⁹³ Kaza merkezi için durum belirtildiği şekilde iken Karataş Nahiyesine bağlı 47

¹⁹⁰ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1795, s. 67.

¹⁹¹ Adamaz, a.g.t., s. 278.

¹⁹² Adamaz, a.g.t., s. 279.

¹⁹³ Gökmen, a.g.e., s. 227.

köyden 32'sinde arıcılık yapılmaktadır. Şahısların ellerinde değişik sayılarda arı kovanı bulunduğu görülmüştür. Çalışmanın sonunda verilen tabloda arıcılıkla uğraşan köyler, kovan sahiplerinin isimleri, kovan sayıları, hasılatları ve buldukları defter numaraları verilmiştir.

Ek- tablo 4'de verilen tabloya göre arıcılık yapan kişi sayısı en fazla Kargın Işıklar köyüdür. Köydeki 10 kişi arıcılıkla uğraşmakta olup toplam kovan sayıları 78'dir. Bu köy Karataş Nahiyesi köyleri içerisinde hem en fazla arıcılık yapan hem de en fazla kovana sahip olan köydür. En az kovana sahip köy ise Çıkrıkçı ve Küpüler olup bu köylerde sadece 1'er tane kovan mevcuttur. Arıcılıkla ilgili olarak köylerin durumuna bakacak olursak; Amcalar, Azizbey, Çıkrıkçı, Gödeler, İsmailler, Kışlak, Kızılca Hacılar, Küpüler, Marmaracık, Pınarlar, Tavak, Terziler ve Yeğenler köylerinde sadece birer hanede arı kovanı bulunmaktadır.

- ❖ Çortak, Gümeçler, Kuzeyir, Satılmış, Teperik, Yarbasan köylerinin ikişer hanesinde arı kovanı bulunmaktadır.
- ❖ Boyacık, Danişmendler, İkıkçı, Karabaşlar, Karacahisar ve Karapınar köylerinin üçer hanesinde arı kovanı bulunmaktadır.
- ❖ Çandır, İrişler ve Kıran-ı Kebir köylerinin dörder hanesinde arı kovanı bulunmaktadır.
- ❖ Minnetler köyünün beş hanesinde arı kovanı bulunmaktadır.
- ❖ Kürcü ve Pulluca köylerinin sekizer hanesinde arı kovanı bulunmaktadır.
- ❖ Kargın Işıklar köyünde on hanede arı kovanı bulunmaktadır.

Köyleri kovan sayısı çokluğuna göre sıralayacak olursak ilk on köyün şunlar olduğu görülür: Kargın Işıklar'da 78, Kürcü'de 28, Çandır'da 28, İrişler'de 24, Pulluca'da 24, Çortak'ta 20, Karapınar'da 19, Satılmış'da 17, İkıkçı'da 16 ve Karacahisar'da 14 kovan olduğu görülmektedir. Karataş Nahiyesi köylerinde arıcılık yapan 32 köyün toplam kovan sayısı 398'dir. Bu kovanların toplam hasılatı ise 3118 kuruştur. Nahiye köylerindeki 398 kovandan 78 tanesi (%19,5) Kargın Işıklara aittir. Bu rakam nahyedeki kovanların beşte birinin bu köyde bulunduğunu göstermektedir. Yine köyler genelinde 120 kuruşla arıcılıktan en fazla gelir elde eden kişi de Kargın Işıklar

köyünden 20 kovanı bulunan “*Sağır Oğlu Mehmed*” dir.¹⁹⁴ Temettuat Defterleri’nde her bir kovanın yıllık hasılatı 8 kuruş olarak yazılmıştır.

III-Nahiyedeki Üretim Miktarı ve Vergiler

A. Karataş Nahiyesi Köylerindeki Tarım Ürünleri Hasılatı ve Bunların Parasal Değeri

Temettuat Defterleri’nde mükelleflerin vermiş oldukları aşar vergilerine dair bilgiler nahiyeye köylerinde üretilen ürünlerin neler olduğu hakkında bilgi vermektedir. Ekilebilir arazilere dair verilen bilgilerin “mezrû’ tarla” şeklinde verilmesi bu tarlalarda ne üretildiğini göstermemektedir. Ekilen ürünlerin neler olduğu ve bu ürünlerden alınan aşar vergileri, vergiler kısmında “*A’şâr Olarak Sene-i Sâbıkada Bir Senede Vermiş Olduğu*” şeklinde verilen başlık altında belirtilmiştir. Bu başlık altında verilen bilgilerde her üründen alınan aşarın birim miktarı ve birim fiyatı verilmiştir. Burada aşara dair verilen bilgiler nahiyeye köylerinde üretilen tarım ürünlerinin miktarını tespit etmemize imkân vermektedir. Bu başlık altındaki bilgiler ürünlerin birim fiyatlarını da göstermektedir. Buna göre buğdayın (hınta) ayarı 20 kuruş, arpanın (şair) ayarı 12 kuruş, nohutun ayarı 20 kuruş, çavdarın ayarı 16 kuruş, burçağın ayarı 12 kuruş, börülcenin ayarı 20 kuruş, alefin (yulaf) ayarı 12 kuruş, darının ayarı 12 kuruş, üzümün kıyyesi 0,75 kuruş, boyanın kıyyesi 5 kuruş ve palamutun kantarı 30 kuruştur.

Karataş Nahiyesi köylerinde belirtilen ürünlerin toplam hasılatını bulmak için bu ürünler için verilen birim miktarları ve birim fiyatları on ile çarpılarak toplam hasılat tespit edilmiştir. Yaptığımız hesaplara göre nahiyeye bağlı 47 köydeki ürünlerin birim cinsinden toplam miktarı ve bunların parasal değeri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

¹⁹⁴ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1792, s. 81.

Tablo-28 Karataş Nahiyesi'nde Tarım Ürünleri Hasılatı ve Parasal Değeri

Ürün Adı	Nahiyenin Toplam Öşrü(Kuruş)	Ürünün Birim Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün/Ayar Kıyye/Kantar Olarak Miktarı	Nahiyenin Toplam Üretim Miktarı (Ayar/Kıyye/Kantar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Hınta (ayar)	41.066	20	2053,3	2053,3	410.660
Boya (kıyye)	33.708	5	6741,6	67.416	337.080
Üzüm (kıyye)	23.756	0,75	31.674,7	316.747	237.560
Şair (ayar)	23.188	12	1932,4	19.324	231.188
Çavdar (ayar)	7195	16	449,7	4497	71.950
Burçak (ayar)	2605	12	217,1	2171	26.050
Palamud (kantar)	10.206	30	340,2	3402	102.060
Börülce (ayar)	2188	20	109,4	1094	21.880
Nohut (ayar)	978	20	48,9	489	9780
Darı (ayar)	1254	12	104,5	1045	12.540
Alef (ayar)	70	12	5,8	580	700
Toplam	146.214				1.462.140

Yukarıdaki rakamlar Karataş Nahiyesi'ndeki köylerde üretilen tarım ürünleri öşrünün 146.214 kuruş olduğunu göstermektedir. Öşür onda bir alınan vergi

olduğundan toplam üretimin parasal değerini bulmak için bu rakamı onla çarpmak gerekmektedir. Bu rakam on ile çarpıldığında nahiyenin toplam tarım ürünlerinin parasal değerinin 1.462.140 olduğu görülür. Bu toplam parasal değer 410.660 kuruşu (%28) buğdaya, 337.080 kuruşu (%23) boyaya, 237.560 kuruşu (%16,2) üzüme, 231.880 kuruşu (%15,8) arpaya, 71.950 kuruşu (%4,9) çavdara, 26.050 kuruşu (%1,7) burçağa, 102.060 kuruşu (%6,9) palamuta, 21.880 kuruşu (%1,4) börülceye, 9780 kuruşu (%0,6) nohuta, 12.540 kuruşu (%0,8) dariya, 6700 kuruşu (%0,4) yulafa aittir. Bu rakamlar, mezru tarla olarak ifade edilen arazilerin büyük bölümünde buğday, boya, üzüm ve arpa üretildiğini göstermektedir. Bu dört ürünün toplam parasal değeri içerisindeki oranı yaklaşık %95'tir.

Karataş Nahiyesi köylerinde bu ürünlerin üretiminde hangi köyler ilk sıralarda yer almaktadır? Çalışmanın sonuna bu ürünlerin her birinin üretim miktarına ve parasal değerine ilişkin tablolar verilmiştir. Bu tablolar ek-5 ile ek-15 arasında gösterilmiştir. Nahiyeye köylerinde üretilen buğdayın parasal değeri 410.660 kuruştur. Bu parasal değer içerisinde 27.560 kuruşla Marmaracık, 22.460 kuruşla Karacahisar, 20.100 kuruşla Karapınar, 18.440 kuruşla Mezdler, 17.300 kuruşla Selman Hacılar 16.900 kuruşla Çortak, 15.560 kuruşla Tavak, 14.300 kuruşla Tepe Eynehan, 13.600 kuruşla Pulluca, 13.000 kuruşla Pınarlar ve 12.660 kuruşla Yağcı köyü önemli paya sahiptir.

Nahiyeye köylerinde üretilen arpanın parasal değeri 230.188 kuruştur. Bu parasal değer içerisinde, 14.520 kuruşla Selman Hacılar, 13.200 kuruşla Yağcı köyü, 13.080 kuruşla Marmaracık, 10.932 kuruşla Karacahisar, 10.680 kuruşla Mezdler, 10.680 kuruşla Çortak, 9720 kuruşla İsmailler ve 8376 kuruşla Hödük köyü en büyük paya sahiptir.

Nahiyeye köylerinde üretilen boyanın parasal değeri 337.080 kuruştur. Bu parasal değer içerisinde, 39.560 kuruşla Selman Hacılar, 23.450 kuruşla Çortak, 17.450 kuruşla Boyacık, 17.300 kuruşla Kuzeyir, 15.425 kuruşla Mezdler, 13.875 kuruşla Umurlar, 13.625 kuruşla Pulluca, 11.150 kuruşla Hödük ve 11.050 kuruşla Karapınar köyü en büyük paya sahiptir.

Toplam tarım ürünlerinin parasal değeri içerisinde %4,5'lik paya sahip olan üzümün parasal değeri 237.560 kuruştur. Bunu 39.450 kuruşla Marmaracık, 32.955 kuruşla İsmailler, 23.445 kuruşla İklikçı, 20.295 kuruşla Boyacık, 18.435 kuruşla Çandır, 12.984,7 kuruşla Çağllar ve 10.419,7 kuruşla Yağcı köyü karşılamaktadır.

Nahiye köylerinde üretilen nohutun parasal değeri 9780 kuruştur. Bu parasal değer içerisinde 900 Kuruşla Tepe Eynehan, 800 kuruşla Karapınar, 600 kuruşla Kıran-ı Kebir, 600 kuruşla Karacahisar, 520 kuruşla Azizbey, 500 kuruşla Kışlak ve Çıkrıkçı köyleri ve 400 kuruşla Teperik köyü ön plana çıkmaktadır.

Nahiye köylerinde üretilen çavdarın parasal değeri 71.950 kuruştur. Bu parasal değer içerisinde 6800 kuruşla Kargın Işıklar, 6480 kuruşla Çandır, 4800 kuruşla İklikçi ve Kürcü, 4736 kuruşla Minnetler, 4160 kuruşla Yarbasan köyleri en büyük paya sahiptir.

26.052 kuruş toplam üretim değerine sahip burçak üretiminde 2460 kuruşla Kışlak, 1680 kuruşla Tavak, 1632 kuruşla Pulluca, 1620 kuruşla Pınarlar, 1560 kuruşla Elek, 1500 kuruşla Kuzeyir, 1440 kuruşla Tepe Eynehan, 1200 kuruşla Yassı Eynehan, 1140 kuruşla Karapınar 996 kuruşla Minnetler ve 800 kuruşla Karacahisar köyleri ön plana çıkmaktadır.

Karataş Nahiyesi köylerinin onbir tanesinde börülce üretimi yapılmaktadır. Bu üretimin toplam parasal değeri 21.080 kuruştur. Bu değer 7960 kuruşu Minnetler'e aittir. 6200 kuruşu Küpüler'e, 2000 kuruşu Kuzeyir'e, 1900 kuruşu Kızılca Hacılar'a, 1200 kuruşu İrişler'e, 600 kuruşu Amcalar'a, 420 kuruşu Kargın Işıklar'a, 400 kuruşu Çandır'a, 200 kuruşu Çam'a, 100 kuruşu Danişmendler ve Yarbasan köyelerine aittir.

Alef üretimi 47 köyden sadece Danişmendler, Karacahisar, Kıran-ı Kebir ve Minnetler ve Karapınar köylerinde yapılmaktadır. Bu köylerdeki alef üretiminin parasal değeri 696 kuruştur. Bu değer sadece 360 kuruşu Karacahisar köyüne aittir.

Darı üretiminin bütün köylerdeki parasal değeri 12.540 kuruştur. Bu ürünün ekimi sadece Danişmendler, İrişler, Kızılca Hacılar, Kuzeyir, Küpüler, Minnetler, Pınarlar ve Yağcı köyünde yapılmaktadır. 12.540 kuruşluk darı üretiminin parasal değeri 6360 kuruşu Küpüler köyüne, 3720 kuruşu Kuzeyir'e, 1020 kuruşu Minnetler'e, 960 kuruşu Kızılca Hacılar köyüne aittir.

Karataş Nahiyesi'ne ait 47 köy içerisinde palamut öşürüne ait bilgilere Ayvalanı, Boyacık, Çortak, Gümeçler, Hödük, İklikçi, İsmailler, Kuzeyir, Marmaracık, Mezdler, Satılmış, Selman Hacılar, Umurlar ve Yağcı gibi 14 köyde rastlanmıştır. Bu köylerdeki palamut üretiminin toplam parasal değeri 102.060 kuruştur. Bu değer 32.460 kuruşu Marmaracık köyüne, 21.360 kuruşu Mezdler köyüne, 12.780 kuruşu Hödük köyüne,

9630 kuruşu Gümeçler köyüne, 6480 kuruşu İsmailler köyüne, 3600 kuruşu Ayvalanı ve Boyacık köyüne, 3150 kuruşu Selman Hacılar köyüne aittir.

Karataş Nahiyesi köylerinin tamamında yukarıda belirtilen ürünlerin ziraati yapılmamaktadır. Nahiyeğe bağılı 47 köyün tamamında az veya çok buğday ve arpa üretimi yapılmaktadır. 46 köyde ise boya üretimine rastlanmıştır. 47 köyden 30'unda (%63,8) Çavdar, 35'inde (%74,4) burçak, 14'ünde (%29,7) palamut, 11'inde (%23,4) börölce, 28'inde (%59,5) nohut, 8'inde (%17) darı, 5'inde(%10,6) yulaf üretilmektedir. Bu rakamlar buğday, arpa, boya ve üzüm dışındaki ürünlerin her köyde aynı yoğunlukta yapılmadığını göstermektedir.

B. Vergi-yi Mahsusa Miktarları

Temettuat Defterleri'nde vergi-yi mahsusa ve öşür adı verilen iki tür verginin miktarına ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Vergi-yi mahsusa Tanzimat döneminde örfi vergiler yerine konulmuş bir vergidir. Bu vergi kaynaklarda “an- cemaatin vergi”, “vergi-yi mahsusa”, “vergü” ve “komşuca alınan vergi” gibi adlarla 1840 yılından itibaren alınmaya başlanmıştır. Bu vergi şahısların kazançları gözetilerek dağıtılan ve dikey eşitliği sağlama özelliği gösteren bir vergi niteliğindedir. Bu verginin miktarı sancak ölçeğinde belirlenerek bu miktar kazalar arasında paylaştırılırdı. Kazanın müdür, meclis üyeleri, imam, papaz ve kocabaşı gibi kişilerin katıldığı toplantıda kasaba ve köylere düşen hisse belirlenir ve sonunda mahalle düzeyinde kişilerin ödeme gücüne göre paylaştırılırdı.¹⁹⁵

Karataş Nahiyesi köyelerine ait temettuat defterlerinde şahıslardan alınan vergi-yi mahsusa miktarının 32 kuruş ile 450 kuruş arasında değıştiğı görülmüştür. Mükellefler içerisinde en yüksek miktarda vergi-yi mahsusayı Yağcı köyünden 7040 kuruş temettuatı olan Hacı Şabanzade Şaban Ağa ile aynı aileden 5323,5 kuruş temettuatı olan Hacı Şabanzade Mehmet Ağa vermektedir.¹⁹⁶ Vergi-yi mahsusa miktarı köylere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık büyük oranda köylerin hane sayısı ile ilgilidir. Köylere ait toplam temettuat miktarı ile vergi-yi mahsusa miktarları arasında bir paralellik olup olmadığını göstermek amacıyla aşağıda bir tablo verilmiştir. Bu tabloda köylerin hane sayıları, köylerin toplam temettuatı, bunun nahiye toplam temettuatı

¹⁹⁵ Said Öztürk, Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik, Kitabevi Yayını, İstanbul, 1996, s.174.

¹⁹⁶ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1801, s. 102.

içindeki payı, köylerin vergi-yi mahsusaları ve bunların nahiyenin toplam vergi-yi mahsusası içindeki payları gösterilmiştir.

Tablo-29 Karataş Nahiyesi Köylerinin Toplam Temettuatı ve Vergi-i Mahsusa Miktarı

Köy Adı	Hane Sayısı	Köy Temettuatı	Toplam Temettuat İçindeki %'si	Vergi-yi Mahsusa	Toplam Vergi-i Mahsusa İçindeki %'si
Amcalar	17	15.473	0.7	1645	0.6
Ayvalanı	43	41.173	1.9	4161	1.6
Aziz Bey	38	33.854	1.5	4159	1.6
Boyacık	54	64.574	3	7507	3.0
Çağıllar	33	33.554	1.5	3381	1.3
Çam	14	8.704	0.4	947	0.3
Çandır	45	51.684,5	2.4	6245	2.5
Çıkrıkçı	58	35.492	1.6	5499	2.2
Çortak	42	58.425	2.7	4772	1.9
Danışmendler	22	21.798	1	2978	1.2
Dedeler	21	17.437	0.8	2748	1.1
Elek	29	22.503	1	3241	1.3
Gödeler	17	16.163	0.7	1934	0.7
Gümeçler	59	51.118	2.3	6177	2.5
Hödük	22	39.320	1.8	3964	1.6
İklıkçı	29	43.079,5	2	3953	1.6
İrişler	26	26.801	1.2	2855,5	1.1
İsmailler	58	77.734	3.6	7480	3
Karabaşlar	5	4.036,5	0.1	623	0.2
Karacahisar	69	67.424,5	3.1	9519	3.8
Karapınar	85	91.041	4.2	12.411	5
Kargın Işıklar	46	43.919	2	5739,5	2.3
Kaya Işık	18	19.200	0.8	1946	0.7
Kıran-ı Kebir	37	33.533	1.5	3987,5	1.6

Kıran-ı Sagir	19	19.643,5	0.9	2048	0.8
Kışlak	60	50.627,5	2.3	6354	2.5
Kızılca Hacılar	29	22.074,5	1	3284	1.3
Kuzeyir	62	64.427	2.9	7257,5	2.9
Küpüler	68	55.916,5	2.6	8112	3.3
Kürcü	54	50.389	2.3	6111	2.4
Marmaracık	88	120.515	5.6	11067	4.5
Mezidler	50	69.685	3.2	6311	2.5
Minnetler	52	50.905	2.3	6400	2.6
Pınarlar	59	46.557	2.1	5676	2.3
Pulluca	82	70.222	3.2	10.006	4
Satılmış	21	20.229	0.9	2651	1
Selman Hacılar	39	83.698	3.8	6977	2.8
Tavak	66	65.054	3	7034	2.8
Tepe Eynehan	49	50.345	2.3	6023	2.4
Teperik	23	27.036,5	1.2	3718,5	1.5
Terziler	34	26.040	12.1	3798	1.5
Umurlar	46	47.005	2.1	4812	1.9
Yağcı	76	68.339	3.1	7186	2.9
Yarbasan	57	44951,5	2	6393	2.6
Yassı Eynehan	23	23.580	1	3081	1.2
Yavaşlar	16	10.551,5	0.4	1578	0.6
Yeğenler	13	10.761	0.5	1467	0.5
Toplam	1973	2.016.588	100	235.186,5	100

Yukarıdaki tabloya göre nahiyeye bağlı 47 köyün toplam vergi-yi mahsusa miktarı 235.186,5 kuruştur. Bu miktar köylere göre farklılık göstermektedir. 235.186,5 kuruş vergi-yi mahsusanın 12.411 kuruşu 85 haneli Karapınar köyüne; 11.067 kuruşu 88 haneli Marmaracık köyüne; 10.006 kuruşu 82 haneli Pulluca köyüne; 9519 kuruşu 69 haneli Karacahisar köyüne; 8112 kuruşu 68 haneli Küpüler köyüne; 7507 kuruşu 54 haneli Boyacık köyüne; 7480 kuruşu 58 haneli İsmailler köyüne; 7257,5 kuruşu 62

haneli Kuzeyir köyüne; 7186 kuruşu 76 haneli Yağcı köyüne ve 7034 kuruşu 66 haneli Tavak köyüne aittir. Bu on köyde toplam 708 hane yaşamakta olup 287.579 kuruş vergi-yi mahsusa ödemektedirler. Bu köylerin hane sayısı 1973 hane içerisinde %35,8'lik bir paya sahiptir. Yine bu on köy nahiyenin 235.186,5 olan vergi-yi mahsusasının %37,2'sini ödemektedir. Bu iki rakam vergi-yi mahsusanın köylerdeki nüfusa göre dağıtıldığını göstermektedir.

Temettuat Defterleri'nde şahısların sahip oldukları emlak ve araziler ile hayvanlarından elde edilen toplam kazanç "*Mecmû'undan Bir Senede Temettuâtı*" şeklinde verilmiştir. Şayet mükellefin emlak ve arazisi dışında sahip olduğu sanattan veya meslekten kaynaklanan bir geliri varsa bunlar da temettuata dahil edilmiştir. Mesela Ayvalanı köyünden vergi mükelleflerinden bazılarının toplam temettuatu hesaplanırken "*Rençberliğinden Temettuâtı*", "*Irgatlığından Temettuâtı*", "*Demircilik Sanatından Bir Senede Temettuâtı*" ve "*Hekimlik Sanatından Tahminen Bir Senede Temettuâtı*" şeklinde belirtilen ifadelerle verilmiştir.¹⁹⁷

Karataş Nahiyesi köylerinin toplam temettuatu 2.016.593,5 kuruştur. Bu temettuatin 120.515 kuruşu 88 haneli Marmaracık köyüne; 91.041 kuruşu 85 haneli Karapınar köyüne; 83.698 kuruşu 39 haneli Selman Hacılar köyüne; 77.734 kuruşu 58 haneli İsmailler köyüne; 70.222 kuruşu 82 haneli Pulluca köyüne; 69.685 kuruşu 50 haneli Mezidler köyüne; 68.339 kuruşu 76 haneli Yağcı köyüne; 67.424,5 kuruşu 69 haneli Karacahisar köyüne, 64.574 kuruşu Boyacık köyüne; 64.427 kuruşu 62 haneli Kuzeyir köyüne aittir. Bu 10 köyde 731 hane yaşamaktadır. Bu haneler 1973 hane içerisinde %37'lik bir paya sahiptir. Yine bu 10 köyün 777.659 kuruşluk temettuatu nahije toplam temettuatu olan 2.016.588 kuruş içerisinde %38,5'lik paya sahiptir. Bu rakamlar temettuat gelirleri ile hane sayısı arasında bir paralellik olduğunu göstermektedir.

C. Aşar Gelirleri

Şer'i bir vergi olan öşür onda bir anlamına gelmektedir. Müslüman olan yerler ile savaş yoluyla alınıp gazilere dağıtılan topraklar üzerinde yetiştirilen ürünlerden 1/10 veya 1/20 oranında alınan bir ürün vergisidir. İslam ülkelerinin ve Osmanlı Devleti'nin

¹⁹⁷ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1806, s. 70-71-81.

önemli gelir kaynakları arasında yer almıştır. Bu verginin oranı arazinin verim kabiliyetine ve sulanma durumuna göre farklılık göstermektedir. Bu vergi tarım kesiminde üretilen her mahsulden aynı, nakdî ve maktu olarak tahsil edilmiştir.¹⁹⁸

Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri'nde bahsettiğimiz bu verginin miktarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Defterlerde yer alan bilgilere göre nahiyeye köylerinde öşür miktarının onda bir oranında alındığı görülmektedir. Öşürle ilgili bilgiler verilirken her şahsın isminin yazıldığı yerin üstünde “*A’şâr Olarak Sene-i Sâbıkada Bir Senede Vermiş Olduğu*”¹⁹⁹ şeklindeki ifadeden sonra öşrü alınan ürünlerin adı yazıldıktan sonra bunların altına bu ürün için verilen öşrün ayar, kıyye ve kantar cinsinden miktarı verilmiş, bunun altına da öşrün parasal değeri yazılmıştır. Öşre dair verilen bazı kayıtlarda ürünlerin birim fiyatları verilmiştir, ancak buna çoğu kayıta uyulmamıştır. Aşağıdaki tabloda Karataş Nahiyesi'nde üretilen tarım ürünlerinin her birinden alınan öşrün parasal değeri ile bu ürünlerin birim cinsinden miktarları ve birim fiyatları verilmiştir.

Tablo-30 Karataş Nahiyesi Köylerinde Üretilen Tarım Ürünlerinin Öşürleri Miktarı ve Birim Cinsinden Miktarları

Ürün Adı	Nahiyenin Toplam Öşrü(Kuruş)	Ürünün Birim Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar / Kıyye/ Kantar Olarak Miktarı
Hınta (ayar)	41.066	20	2053,3
Boya (kıyye)	33.708	5	6741,6
Üzüm (kıyye)	23.756	0,75	31.674,7
Şair (ayar)	23.188	12	1932,4
Çavdar (ayar)	7195	16	449,7
Burçak (ayar)	2605	12	217,1

¹⁹⁸ Öztürk, a.g.e., s.184.

¹⁹⁹ B.O.A., ML. VRD. TMT. d.,1805, s. 54.

Palamud (kantar)	10.206	30	340,2
Börülce (ayar)	2188	20	109,4
Nohut (ayar)	978	20	48,9
Darı (ayar)	1254	12	104,5
Alef (ayar)	70	12	5,8
Toplam	146.214		

Tabloya göre nahiye köylerinin öşürlerinin toplam parasal değeri 146.214 kuruştur. Bunun 41.066 kuruşu (%28) buğdaya, 33.708 kuruşu (%23) boyaya, 23.756 kuruşu (%16,2) üzüme, 23.188 kuruşu (%15,8) arpaya, 7.195 kuruşu (%4,9) çavdara, 2.605 kuruşu (%1,7) burçağa, 10.206 kuruşu (%6,9) palamuta, 2.188 kuruşu (%1,4) börülceye, 978 kuruşu (%0,6) nohuta, 1254 kuruşu (%0,8) darıya, 70 kuruşu (%0,4) yulafa aittir. Bu rakamlar, öşür gelirlerinin büyük kısmının buğday, arpa, üzüm ve boyaya ait olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki tabloda belirtilen ürünlerin ayar cinsinden fiyatı en yüksek olanlarının 20 kuruşla buğday, börülce ve nohut olduğu görülmektedir. Bu ürünleri 16 kuruşla çavdar, 12 kuruşla arpa, burçak, darı ve yulaf takip etmektedir. Boyanın kıyyesi 5 kuruş, üzümün kıyyesi ise 0,75 kuruştur. Palamutun ise kantarına 30 kuruş fiyat takdir edilmiştir. Kazadaki ekilebilir arazinin %2,4'ünü oluşturan palamut korusu öşür gelirlerinin %1,9'unu oluşturmaktadır. Bu rakamlar bu ürün için ayrılan arazinin miktarıyla paralel bir gelir değerine sahiptir. Yukarıdaki tabloda Karataş Nahiyesi köylerinde üretilen ürünlerin toplam öşür miktarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu tabloda köylerin, her birinin ürün bazında öşür miktarları görülmemektedir. Aşağıdaki tabloda ise her bir köyde üretilen ürünlerden alınan öşür miktarına dair bilgiler bulunmaktadır. Tablodaki bilgiler vasıtasıyla hangi köyde hangi ürünün daha çok yetiştirildiğini görmek mümkün olacaktır.

Tablo-31 Köylerin Ürün Bazında Sahip Olduğu Öşür Miktarı

Köyler	Hınta	Boya	Üzüm	Şair	Çavdar	Burçak	Palamut	Börülce	Nohut	Darı	Alef	Toplam
Amcalar	260	390	76,5	150	128	-		60	10	-	-	1074,5
Ayvalanı	1010	1030	590	526	-	-	360	-	-	-	-	3516
Azizbey	590	353,5	217,5	586	-	181	-	-	52	-	-	1980
Boyacak	1160	1745	2029,5	546	208	-	360	-	40	-	-	6088,5
Çağılar	640	347	1298,5	351	315	-	-	-	-	-	-	2951,5
Çam	220	30	13	48	47	32	-	20	-	-	-	410
Çandır	486	545	1843,5	342	648	-	-	40	-	-	-	3904,5
Çıkrıkçı	330	-	122,5	290	-	6	-	-	50	-	-	798,5
Çortak	1690	2345	395	1067	-	-	120	-	-	-	-	5617
Daniş- mendler	400	240	151,5	251	205	48	-	10	20	6	6	1337,5
Dedeler	220	20	103,5	316	-	3	-	-	-	-	-	662,5
Elek	500	615	81	258	212	156	-	-	20	-	-	1842
Gödeler	450	390	58,5	150	32	60	-	-	20	-	-	1160,5
Gümeç- ler	872	977,5	276,5	791	7,5	7,5	965	-	-	-	-	3897
Hödük	772, 5	1115	278,5	837, 5	-	-	1278	-	-	-	-	4281,5
İklıkçı	886	677,5	2344,5	384	480	-	270	-	-	-	-	5042
İrişler	390	327,5	76	204	276	54	-	120	10	6	-	1463,5
İsmailler	1430	179	3295,5	972	577, 5	-	650	-	-	-	-	7104
Karabaş- lar	100	35	20,5	30	-	-	-	-	-	-	-	185,5
Karaca- hisar	2246	222,5	205,5	1094	-	84	-	-	60	-	36	3948
Karapın- ar	2010	1105	159	828	-	115	-	-	80	-	6	4303
Kargın Işıklar	330	447,5	231	264	680	52	-	42	50	-	-	2096,5
Kaya Işık	850	240	58,5	366	-	48	-	-	-	-	-	1562,5
K. Kebir	844	457,5	85	552	-	60	-	-	60	-	10	2068,5

Kıran-ı Sagır	500	540	58,5	204	32	66	-	-	-	-	-	1400,5
Kışlak	800	1105	356	378	216	246	-	-	50	-	-	3151
Kızılca Hacılar	60	197,5	180	188	192	36	-	190	-	96	-	1139,5
Kuzeyir	598	1730	237,5	272	268	150	60	200	40	372	-	3927,5
Küptüler	750	662,5	258	390	386	48	-	620	20	636	-	3770,5
Kürcü	700	1295,5	452	354	482	24	-	-	-	-	-	3307,5
Marmaracık	2756	860	3945	1308	15	6	3247,5	-	20	-	-	12.157,5
Mezidler	1845,5	1542,5	650	1068	6	6	2137,5	-	16	-	-	7271,5
Minneller	801	297,5	96,5	456	474	100	-	796	20	102	12	3155
Pınarlar	1300	405	215	348	120	162	-	-	20	6	-	2576
Pulluca	1360	1362,5	235	486	200	164	-	-	30	-	-	3837,5
Satılmış	820	1175	94,5	660	96	-	105	-	-	-	-	2950,5
Selman Hacılar	1730	3956	182	1452	-	-	315	-	-	-	-	7635
Tavak	1556	847,5	645,5	650	15	168	-	-	90	-	-	3972
Tepe Eynehan	1430	679	151,5	432	315	144	-	-	70	-	-	3221,5
Teperik	770	580	92,5	306	32	78	-	-	40	-	-	1898,5
Terziler	566	40	34,5	227	-	18	-	-	20	-	-	905,5
Umurlar	970	1387,5	246,5	739	-	54	45	-	10	-	-	3452
Yağcı	1266	1103	1042	1320	-	48	300	-	20	30	-	5129
Yarbasan	440	567,5	371,5	378	416	18	-	10	-	-	-	2201
Yassı Eynehan	860	235	69,5	258	-	120	-	-	10	-	-	1552,5
Yavaşlar	270	212,5	61,5	42	128	-	-	-	30	-	-	744
Yeğenler	240	267,5	71	72	-	12	-	-	-	-	-	662,5
Toplam	41.066	33.708	23.756	23.188	7195	2605	10.206	2188	978	1254	70	146.214

Tabloda yer alan öşür miktarları hangi ürünün hangi köyde daha fazla yetiştirildiği hakkında bilgi vermektedir. Buna göre nahiye köylerinden elde edilen

buğday öşrünün miktarı 41.066 kuruştur. Bu miktarın 2756 kuruşu Marmaracık köyüne, 2246 kuruşu Karacahisar'a, 2010 kuruşu Karapınar'a, 1845 kuruşu Mezdiler köyüne, 1690 kuruşu Çortak köyüne, 1556 kuruşu Tavak köyüne, 1430 kuruşu İsmailler ve Tepe Eynehan köyelerine, 1360 kuruşu Pulluca köyüne aittir. Bu on köye ait 18.053 kuruşluk öşür miktarı 41.075 kuruşluk nahiye hinta öşrünün %44'ünü oluşturmaktadır.

Köylere ait boya öşrünün miktarı ise 33.708 kuruştur. Bu miktarın 3956 kuruşu Selman Hacılar köyüne, 2345 kuruşu Çortak köyüne, 1745 kuruşu Boyacık köyüne, 1730 kuruşu Kuzeyir köyüne, 1542 kuruşu Mezdiler köyüne, 1387 kuruşu Umurlar köyüne, 1362 kuruşu Pulluca köyüne, 1295 kuruşu Kürcü köyüne, 1115 kuruşu Höyük köyüne, 1105 kuruşu Karapınar ve Kışlak köyelerine, 1103 kuruşu Yağcı köyüne, 1030 kuruşu Ayvalanı köyüne aittir. Bu on üç köyden elde edilen boya öşrü miktarı 20.820 kuruş olup bu miktar nahiye köyelerinin 34.883 kuruşluk boya öşrünün %59,6'sını oluşturmaktadır.

Nahiye köylerinde oturan hemen hemen herkesin yarım dönümde olsa bağı bulunmaktadır. Nahiye köyelerinden elde edilen üzüm öşrünün miktarı 23.756 kuruştur. Bu öşrün 3945 kuruşu Marmaracık'a, 3295 kuruşu İsmailler'e, 2344 kuruşu İklikçi'ya, 2029 kuruşu Boyacık'a, 1843 kuruşu Çandır'a, 1298 kuruşu Çağılar'a, 1042 kuruşu Yağcı'ya 650 kuruşu Mezdiler'e, 645 kuruşu Tavak'a, 590 kuruşu Ayvalanı köyüne aittir. Bu on köye ait üzüm öşrünün miktarı 17.681 kuruş olup bu miktar nahiye köyelerinin 23.750 kuruşluk üzüm öşrünü %74,4'ünü oluşturmaktadır.

Hububat ürünlerinden şairde buğday gibi her köyde az ya da çok yetiştirilmektedir. Nahiye köyelerinin arpa öşrünün miktarı 23.188 kuruştur. Bu miktarın 1452 kuruşu Selman Hacılar'a, 1320 kuruşu Yağcı'ya, 1308 kuruşu Marmaracık'a, 1068 kuruşu Mezdiler'e, 1067 kuruşu Çortak'a, 1094 kuruşu Karacahisar'a, 972 kuruşu İsmailere, 837 kuruşu Höyük'e, 828 kuruşu Karapınar'a, 791 kuruşu Gümeçler köyüne aittir. Bu on köye ait arpa öşrünün miktarı 10.732 kuruştur. Bu miktar nahiye köyelerine ait 23.191 kuruşluk arpa öşrünün %46,2'sini oluşturmaktadır.

Çavdar, nahiyeye bağlı 30 köyde üretilmektedir. Bu köylerden elde edilen çavdar öşrünün miktarı 7195 kuruştur. Bu miktarın, 680 kuruşu Kargın Işıklar'a, 648 kuruşu Çandır'a, 577 kuruşu İsmailler'e, 482 kuruşu Kürcü'ye, 480 kuruşu İklikçi'ya, 474 kuruşu Minnetler'e, 416 kuruşu Yarbasan'a, 386 kuruşu Küpüler'e, 315 kuruşu Tepe Eynehan'a, 276 kuruşu İrişler köyüne aittir. Bu on köye ait çavdar öşrünün miktarı

4734 kuruş olup bu miktar nahiye köylerine ait 7209 kuruşluk çavdar öşrünün %65,6'sına sahiptir.

Burçak ise nahiyeye bağlı 24 köyde üretilmektedir. Bu köylerden elde edilen burçak öşrünün miktarı 2605 kuruştur. Bu miktarın, 246 kuruşu Kışlak'a , 181 kuruşu Azizbey'e, 168 kuruşu Tavak'a, 164 kuruşu Pulluca'ya, 162 kuruşu Pınarlar'a, 156 kuruşu Elek'e, 150 kuruşu Kuzeyir'e, 144 kuruşu Tepe Eynehan'a, 120 kuruşu Yassı Eynehan'a ve 115 kuruşu Karapınar köyüne aittir. Burçağın yetiştirildiği 24 köyden yukarda zikrettiğimiz on köy 1606 kuruşla nahiye burçak öşrünün %61,5'ini vermektedir.

Palamut öşrünü nahiye köylerinden Ayvalanı, Boyacık, Çortak, Gümeçler, Hödük, İkılıkçı, İsmailerler, Kuzeyir, Marmaracık, Mezidler, Satılmış, Selman Hacılar, Umurlar ve Yağcı köyü vermektedir. Bu 14 köyün ödediği öşür miktarı 10.206 kuruştur. Palamut üretiminde önde olan Marmaracık köyü 3247 kuruş, Mezidler köyü 2137 kuruş, Hödük köyü 1278 kuruş ve Gümeçler köyü 965 kuruş palamut öşrü ödemektedir. Bu dört köyün ödediği öşür miktarı nahiye köyleri öşrünün %74,6'sını oluşturmaktadır.

Bakliyat ürünlerinden börülce 11 köyde üretilmekte olup bu köylerin ödedikleri börülce öşrü miktarı 2188 kuruştur. Bu miktar Amcalar, Çam, Çandır, Danişmendler, İrişler, Kargın Işıklar, Kızılca Hacılar, Kuzeyir, Küpüler, Minnetler, Yarbasan ve Yassı Eynehan köylerine aittir.

Bakliyat ürünlerinden nohut ise börülceye göre daha fazla sayıda köyde yetiştirilmektedir. Nohut üretilen köy sayısı 28'dir. Bu köylere ait nohut öşrü miktarı 978 kuruştur. Nohut üretiminde önde olan beş köy; 90 kuruşla Tavak, 80 kuruşla Karapınar, 70 kuruşla Tepe Eynehan, 60 kuruşla Karacahisar ve Kırın-1 Kebir köyleridir. Darı üretilen köy sayısı ise 8'dir. Bu köyler; Danişmendler, İrişler, Kızılca Hacılar, Kuzeyir, Küpüler, Minnetler, Pınarlar ve Yağcı köyleridir. Köylere ait öşür miktarı 1254'tür. Alef, en az yetiştirilen ürün olup beş köyde bu ürüne ait öşür kaydına rastlanmıştır. Bu köyler; Danişmendler, Karacahisar, Karapınar, Kırın-1 Kebir ve Minnetler olup bu köylerin toplam alef öşrü miktarı 70 kuruştur.

Yukarıdaki paragraflarda her ürün için köylerden alınan öşür miktarları verilmiştir. Öşür miktarları köylere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık büyük ihtimalle köylerin hane sayıları ile ilgilidir. Ancak bazı köylerde bazı ürünler için öşür kaydının bulunmaması bu ürünün o köyde yetiştirilmediğini göstermektedir. Yukarıdaki

paragraflara göre büyük haneye sahip köyler, genel olarak öşürü fazla veren köylerdir. Tablodaki bilgiler belli ürünlerin yetiştirilmesinde köylerin sahip olduğu sırayı da öğrenmemizi sağlamaktadır. Tabloya göre hinta, boya, üzüm ve şair dışındaki ürünler her köyde yetiştirilmemektedir. Herhangi bir ürün için o köye ait aşar kaydı yok ise o mahsulün o köyde yetiştirilmediğini söylemekte mümkündür. Aşar gelirleri içerisinde ilk sırayı buğday, onu boya, üzüm, şair, çavdar, palamut, burçak, börülce, darı, nohut ve alef takip etmektedir.

SONUÇ

Demirci Temettuat Defterleri'ne dayalı olarak yaptığımız bu çalışmada Demirci Kazası'nın Karataş Nahiyesi köylerinin iktisadi, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında genel olarak şunları söylemek mümkündür:

Nahiye köylerine ait temettuat kayıtları 1792,1793,1797,1795, 1799, 1801, 1802, 1803, 1805, 1806, 1807 numaralı defterler içerisinde bulunmaktadır. Nahiyeğe bağı köyler; Amcalar, Ayvalanı, Azizbey, Boyacık, Çağıllar, Çam, Çandır, Çıkırıkçı, Çortak, Danişmendler, Dedeler, Elek, Gödeler, Gümeçler, Hödük, İkıkçı, İrişler, İsmailerler, Karabaşlar, Karacahisar, Karapınar, Kargın Işıklar, Kaya Işık, Kıran-ı Kebir, Kıran-ı Sagir, Kışlak, Kızılca Hacılar, Kuzeyir, Küpüler, Kürcü, Marmaracık, Mezdiler, Minnetler, Pınarlar, Pulluca, Satılmış, Selman Hacılar, Tavak, Tepe Eynehan, Teperik, Terziler, Umurlar, Yağcı, Yarbasan, Yassı Eynehan, Yavaşlar, Yeğenler isimli 47 köydür.

Karataş Nahiyesi en fazla köyü barındırması hasebiyle nüfusu en kalabalık nahiyedir. Her hanede beş kişi yaşadığı düşünülürse ve nahiyeye bağı köylerde 1973 hane bulunduğu hesaba katılırsa nahiyeye köylerinin tahmini toplam nüfusunun 9965 olduğu görülür. En fazla nüfusa sahip olan köy 88 hane ile 440 nüfusa sahip Marmaracık köyü, en az nüfus 5 haneli ve 25 nüfuslu Karabaşlar köyüdür.

Temettuat Defterleri'ndeki bilgiler Karataş Nahiyesi'ndeki meslekler hakkında bilgi sahibi olmamıza da imkân vermektedir. Meslekleri sektörlere göre sınıflandırdığımızda esnaflar, tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar, dini, idari ve askeri sınıftan olanlar ile alil, amelmande, ihtiyar, sabi, ama, yetim vs. şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Karataş Nahiyesi köylerinde kişilerin çoğunun (%91,1) tarım ve hayvancılıkla uğraştığı görülmüştür. En az grup ise (%0,5) ile esnaf grubudur. Geriye kalan dini, idari ve askeri sınıftan olanların oranı %2,2 iken alil, amelmande, ihtiyar, sabi, ama, yetim vs.'lerin oranı ise %2,9'dur. Tarım ve hayvancılık sektöründe 1392 Erbab-ı Ziraat, 273 Irgat, 150 Rençber, 13 Çoban, 1 Kezekçi, 3 Hizmetkâr ve 1 de Adi Hizmetkâr bulunmaktadır. Bu sektör içerisinde en büyük meslek grubunun 1392 kişi ile Erbab-ı Ziraat olduğu görülmüştür.

Temettuat Defterleri'nde vergi mükelleflerinin isimleri, unvanları ve lakapları hakkında bilgi belirtilmiştir. Buna göre Karataş Nahiyesi köylerinde 81 farklı isim

kullanılmıştır. En çok kullanılan isim Mehmed olup bu ismi 444 kişi kullanmıştır. Bu ismi kullanım çokluğuna göre Mustafa (314), Ali (288), İbrahim (226), Halil (223), Hüseyin (188), Hasan (178), İsmail (135), Ahmed (123) ve Osman (111) takip etmektedir. Ayrıca köylerde Hacı, Molla, İmam, Kethüda, Efendi, Hatip, Beşe, Ağa, Derviş gibi sosyal statü belirten unvanlar da karşımıza çıkmaktadır. Defterlerde şahısların unvanları dışında lakaplara da yer verilmiştir.

Demirci Kazası'nın geniş ovaları bulunmamasına ve genellikle eğimli arazi yapısına rağmen iklimin elverişli olması bölgede zirai faaliyetleri olumlu yönde etkilemiştir. Tahrir defterlerinde hububat ziraatının önemli olduğu görülmektedir. Temettuat Defterleri'ndeki bilgilere göre Karataş Nahiyesi köylerinde oturan kişilerin arazileri ile bunlar üzerinde ekim-dikimi yapılan ürünlerin neler olduğu ve bu ürünler için ayrılan tarım alanlarının büyüklüğü de tespit edilmektedir. Karataş Nahiyesi'ndeki şahıslara ait arazilerin toplam miktarı 62.780 dönümdür. Bu arazilerin %78,5'i mezru tarla, %6,7'si bağ arazisi, %5,9'u toplam kökboya arazisi, %7,8'i nadas arazi, %0,4'ü gayr-i mezru arazi, %2,4'ü palamut korusu şeklindedir. Toplam arazi miktarı en fazla olan köy 3290 dönümle Marmaracık Köyü olup, arazi miktarı en az olan köy 77 dönümle Karabaşlar köyüdür.

Temettuat Defterleri'ndeki öşür kayıtlarına göre nahiye köylerinde buğday, arpa, çavdar, nohut, burçak, darı, börülce ve alef gibi hububat ürünleri yetiştirilmektedir. Nahyedeki bazı kişiler ise sahip oldukları toprakları ortaklık usulüyle işlemektedirler. Ortaklık yaygın olarak kökboya üretiminde yapılmaktadır. Yine nahiye köylerinde 1749 hanede bağ arazisi bulunmaktadır. Bu da köylerdeki mükelleflerin %88,6'sının bağ arazisi olduğunu göstermektedir. Araziler içerisinde en çok bağ bulunan köyler Karapınar(85) ve Marmaracık(88) olup bu köylerde 82 hanede bağ bulunmaktadır. En az bağ bulunan köy ise 2 hanesinde bağ bulunan Çam(14) köyüdür. Yine nahiye köylerinde 1793 haneden 1557 hane (%78,9) kökboya ziraatı yapmaktadır. Bu da pek çok kişinin kökboya ziraatı ile uğraştığını göstermektedir. Köyler içerisinde en çok kökboya tarlası 85 haneli Karapınar köyüne aittir.

Temettuat Defterleri'nde hububat, kökboya ve bağ arazileri dışında palamut korusu olarak ifade edilen arazilere de rastlanmaktadır. Karataş Nahiyesinde 14 köyde toplam 270 hanede palamut üretimi yapılmaktadır. Köyler içerisinde en fazla Marmaracık(88) köyünde 73 hane palamut korusuna sahipken, Umurlar(46) ve Yağcı

(76) köyü en az palamut korusuna sahip köydür. Defterlerde asiyab yani değirmen kayıtlarına da rastlanmıştır. Karataş nahiyesinin 14 köyünde 22 değirmen bulunmaktadır. Değirmenlerin yıllık icarları 74 kuruş ile 750 kuruş arasında değişmektedir.

Demirci Kazası'nın bulunduğu mevki hayvancılık için de elverişli bir bölgedir. Bu düşünceyi tahrir ve temettuat defterlerinde yer alan bilgiler doğrulamaktadır. Karataş Nahiyesi köylerinde, Temettuat Defterleri'nde geçen büyükbaş hayvanlar; sağman inek, inek, bî-hâsıl inek, kısır inek, yoz inek, tosun, öküz, erkek sığır, kara sığır düvesi, dana ve düve şeklindedir. Büyükbaş hayvanların bu şekilde zikredilmesi onların vergilendirilmesi ile alakalıdır. Belirtilen hayvanlardan gelir kaydedilene sadece sağman inehtir ve yıllık geliri defterlerde 50 kuruş olarak verilmiştir. Bu hayvan sayıları köylere göre değişiklik göstermektedir. Karataş Nahiyesi köylerinde büyükbaşlar içerisinde en fazla hayvan sayısı (2645) öküze aittir. Onu 1038 rakamıyla sağman inek takip etmekte ve sırasıyla 886 dana, 153 inek, 142 tosun ve düve, 53 bî-hasıl inek, 41 erkek sığır, 21 kısır inek, 4 yoz inek, 1 tane de kara sığır düvesi takip eder. Şahısların ellerinde en fazla öküz, sağman inek, dana, inek ve düve gibi hayvanların bulunduğu görülmüştür.

Demirci Kaza arazisinin %71'inin ziraata elverişli olmaması ve %6,2'sinin de ormanlık olması küçükbaş hayvancılığın yapılmasına imkân vermektedir. Temettuat Defterleri'ne göre Karataş Nahiyesi'nde küçükbaş hayvancılığın büyükbaş hayvancılığa göre daha fazla yapıldığını söyleyebiliriz. Nahiyede bulunan küçükbaş hayvanlar şunlardır; sağman koyun, erkek koyun, yoz koyun, kuzu, sağman keçi, erkek keçi, oğlak ve yoz keçidir. Belirtilen bu küçükbaş hayvanlardan her bir erkek koyundan 4 kuruş, yoz koyundan 3,7 kuruş, sağman keçiden 9 kuruş, erkek keçiden 2 kuruş, yoz keçiden 2 kuruş yıllık hasılat kaydedilmiştir. Nahiyeye bağlı köylerin tamamında küçükbaş hayvancılığın yapıldığı görülmüştür. Nahiyeye köylerindeki küçükbaş hayvan sayısı 21.595'tir. Bunun %62,2'si keçiye, %37,1'i koyuna aittir. Bu durum keçi yetiştiriciliğinin koyun yetiştiriciliğinden fazla olduğunu göstermektedir. Şahısların ellerinde çoğunlukla ellinin altında küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Bu da nahiyeye köylerinde 100, 200, 300 sayısına ulaşan küçükbaş hayvan sürülerinin bulunmadığını göstermektedir.

Karataş Nahiyesinde halk yük ve yolcu taşımada öküz, bargir, merkep, katır, kısırak, tay, katır sıpası, merkep sıpası ve esb kullanılmışlardır. Çoğu hanenin elinde

ihtiyacına ve mali durumuna göre bu hayvanlardan bir veya birkaç tane olduğu görülmüştür. Şahısların ellerinde bu hayvanlardan ağırlıklı olarak merkep, katır ve kısrağ mevcuttur. Nahiye köylerinde toplam 2444 adet yük hayvanı bulunmaktadır. Bu hayvanlardan %63,2'si merkebe, %14'ü katıra, %9,1'i kısrağa ve %8'i bargir'e aittir. Bu rakamlar bize çoğunlukla yük ve yolcu taşımada merkep ve katır kullanıldığını göstermektedir. Her köyde bu hayvanlardan farklı sayılarda bulunmaktadır. Defterlerdeki bilgiler, bazı hanelerin yük hayvanlarına birden fazla sahip olduğunu göstermektedir.

Temettuat Defterleri'ne göre on dokuzuncu yüzyıl ortalarında Demirci Kazası'nda arıcılık faaliyetleri de bulunmaktadır. Bu dönemde Karataş Nahiyesi köylerinde bulunan kovan sayısı 324'tür. Karataş Nahiyesi'ne bağlı 47 köyden 32'sinde arıcılık yapılmaktadır. Şahısların ellerinde değişik sayılarda arı kovanı bulunduğu görülmüştür. Karataş Nahiyesi köylerinde arıcılık yapan 32 köyün toplam kovan sayısı 398'dir. Bu kovanların toplam hasılatı ise 3118 kuruştur. Nahiye köylerindeki 398 kovandan %19,5'i Kargın Işıklar köyüne aittir. Temettuat Defterlerinde her bir kovanın yıllık hasılatı 8 kuruş olarak yazılmıştır.

Karataş Nahiyesi köylerinde buğday, arpa, nohut, çavdar, burçak, börülce, alef, darı, üzüm, boya, palamut gibi tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Karataş Nahiyesi köylerinin tamamında belirtilen ürünlerin ziraatı yapılmamaktadır. Nahiyeye bağlı 47 köyün tamamında az veya çok buğday ve arpa üretimi yapıldığı görülmüştür. 46 köyde de boya üretimine rastlanmıştır. 47 köyden %63,8'inde çavdar, %74,4'ünde burçak, %29,7'sinde palamut, %23,4'ünde börülce, %59,5'inde nohut, %17'sinde darı, %10,6'sında yulaf üretilmektedir. Bu rakamlar buğday, arpa, boya ve üzüm dışındaki ürünlerin her köyde aynı yoğunlukta yapılmadığını göstermektedir. Ürünlerin toplam hasılatını bulmak için bu ürünler için verilen öşür birim miktarları ve birim fiyatları on ile çarpılarak toplam hasılat ve parasal değeri tespit edilmiştir. Defterlerdeki bilgilere göre nahiye köylerinde öşür miktarının onda bir oranında alındığı görülmektedir. Aşar gelirleri içerisinde ilk sırayı buğday, onu boya, üzüm, şair, çavdar, palamut, burçak, börülce, darı, nohut ve alef takip etmektedir. Nahiyenin toplam tarım ürünlerinin parasal değerinin 1.462.140 olduğu görülmüştür. Bu toplam parasal değer 410.660 kuruşu (%28) buğdaya, 337.080 kuruşu (%23) boyaya, 237.560 kuruşu (%16,2) üzüme, 231.880 kuruşu (%15,8) arpaya, 71.950 kuruşu (%4,9) çavdara, 26.050 kuruşu (%1,7)

burçağa, 102.060 kuruşu (%6,9) palamuta, 21.880 kuruşu (%1,4) bürülceye, 9780 kuruşu (%0,6) nohuta, 12.540 kuruşu (%0,8) dariya, 6700 kuruşu (%0,4) yulafa aittir. Bu rakamlar, mezru tarla olarak ifade edilen arazilerin büyük bölümünde buğday, boya, üzüm ve arpa üretildiğini göstermektedir. Bu dört ürünün toplam parasal değeri içerisindeki oranı yaklaşık %95'tir. Bu rakamlar, mezru tarla olarak ifade edilen arazilerin büyük bölümünde buğday, boya, üzüm ve arpa üretildiğini göstermektedir. Bu dört ürünün parasal değeri toplam değerini yaklaşık %95'ini oluşturmaktadır.

Temettuat Defterleri'nde vergi-yi mahsusa ve öşür adı verilen iki tür verginin miktarına ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Karataş Nahiyesi köylerine ait Temettuat Defterleri'nde şahıslardan alınan vergi-yi mahsusa miktarının 32 kuruş ile 450 kuruş arasında değiştiği görülmüştür. Nahiyeğe bağılı 47 köyün vergi-yi mahsusa miktarı 235.186,5 kuruştur. Bu miktar köylere göre farklılık göstermektedir. Karataş Nahiyesi köylerinin toplam temettuatı 2.016.593,5 kuruştur. Temettuat gelirleri ile hane sayıları arasında bir paralellik olduğu görülmüştür. Yukarıdaki paragraflarda verilen bilgiler, nahiye köylerinde tarım ve hayvancılık ağırlıklı bir uğraşın olduğunu göstermektedir. Nahiye köylerinde sanat ehli pek az kişiye rastlanmıştır. Ayrıca nahiye köylerinde Yağcı Köyü'nden ve duvarcı esnafından Yani Zımmi dışında gayrimüslim nüfusun yaşamadığı görülmüştür. Ancak başka kazalarda ikamet edip Karataş köylerinde ortak kökboya ziraatı yapan gayrimüslimlere rastlanmıştır. Nahiye köylerinden Yağcı köyündeki Hacı Şabanzade Şaban Ağa ve Mehmed Ağa'nın nahiyenin en varlıklı kişileri olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgesi

BOA. ML. VRD. TMT. Defter No: 1792, 1793, 1797, 1795, 1799, 1801, 1802, 1803, 1805, 1806, 1807.

Salname-i Vilayet-i Aydın, 1312, Vilayet Basımevi, İzmir.

Araştırma Eserler

ADAMAZ Kadir, XVI.yy'da Demirci Kazası, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2012, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

BARKAN Ömer Lütfi, "Tahrir Defterleri'nin İstatistik Verimleri Hakkında Bir Araştırma", IV. Tarih Kongresi (Ankara 10-14 Kasım 1948), Kongreye Sunulan Tebliğler, TTK Basımevi, Ankara, 2010, s.290-294.

BAYKARA Tuncer, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I Anadolu'nun İdari Taksimatı, Ankara, 1988.

BİLGİ Nejdet, "Tanzimatın Öncesi ve Sonrasında Saruhan Sancağı'nda Nüfus", İsmail Aka Armağanı, İzmir, 1999, s.249-291.

BİLGİ Nejdet, "1842 Yılında Saruhan Sancağı'nın Nüfusu ve İdari Bölünüşü", Manisa Araştırmaları-I, Manisa, 2001, s.87-122.

BOYACIOĞULLARI, A. Sedat- Hasan ALAKESE, Her Yönü ve Herşeyi İle Demirci, Eko Matbaası, İstanbul, 1972.

CANATAR Mehmet, "Osmanlılarda Bitkisel Boya Sanayii ve Boyahaneler Üzerine", Osmanlı Araştırmaları XVIII, İstanbul, 1998, s.89-104

ÇORUH Haydar, "Temettu Vergisinin Yapısı ve 1844 Yılı Sayım Sonuçları", Yeni Türkiye Mayıs-Haziran, S.45, Yıl 8, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı III:650-670

ÇORUH Haydar, Temettuat Defterlerine Göre Erzurum Şehri (1260-1844), M.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

EMECEN Feridun M., "Saruhanoğulları", D.İ.A., C.36, İstanbul, 2009, s.170-173.

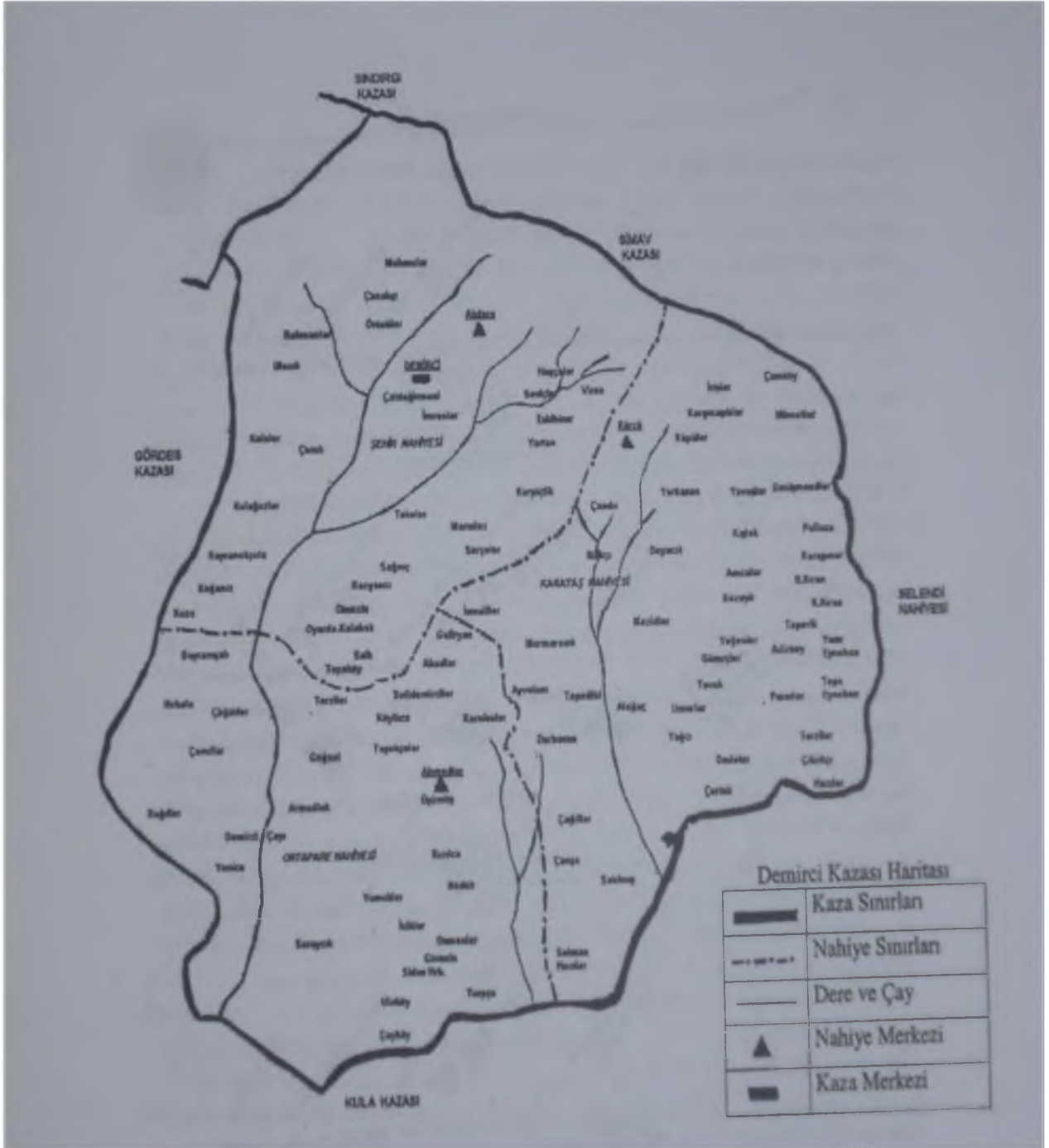
EMECEN Feridun M., "Beylikten Sancağa Batı Anadolu'da İlk Osmanlı Sancaklarının Kuruluşuna Dair Bazı Mülâhazalar", Belleten, LX, 227, Nisan, 1996, s.81-93

ERGÜL Teoman, Kurtuluş Savaşında Manisa, Manisa Kültür Sanat Kurumu Yayını, İzmir, 1991.

- EVLİYA ÇELEBİ Seyahatnamesi, C.2, (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Robert Dankof) Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011.
- GÖKMEN Ertan, Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Demirci Kazası, Demirci Belediyesi Kültür Yayınları I, İzmir, 2007.
- GÖKMEN Ertan, "XIX. Yüzyıl Ortalarında Alaşehir'de Tarım ve Hayvancılık", Akademik Bakış, C.3/5/6, Yaz 2010, s.213-236.
- GÖKMEN Ertan, "Saruhan Sancağında Temettuat Tahriri", Bilig, Bahar/2008, S.45, s.73-90.
- GÖKMEN Ertan, "Hurufat Defterlerine Göre Demirci Kazası ve Köylerinde Cami ve Mescitler (1690-1830)" Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2005/12, Güz Sayısı, s.21-57.
- IŞIK Mehmet Turan, Hüdavendigâr Eyaleti Burusa Sancağı Domaniç Kazası 1261 (1845) Tarih ve 7712, 7714, 7719, 7725, 7731, 7732 Numaralı Temettuat Defterleri Transkripsiyonu, Kütahya, 2008, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KÜTÜKOĞLU Mübühâ S., "Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri" Belleten, C.LIX, S.225, Ankara, 1995, s.395-413.
- NAZMÎ Ali, Yeni Memalik-i Osmaniye Coğrafyası, Dersaadet, 1332.
- ORKON Refik Cenab, Manisa Coğrafyası, Resmi Ay Matbaası, İstanbul, 1937.
- ÖZTÜRK Said, "Türkiye'de Temettuat Çalışmaları", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C.1, S.1, 2003, s.287-304.
- ÖZTÜRK Said, "Temettuat Tahrirleri", Akademik Araştırmalar Dergisi, S.4-5, 2000, s.537-591.
- ÖZTÜRK Said, "Konya Temettuat Defterleri" Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi, Konya, 2000, s.553-539
- ÖZTÜRK Said, Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik, Kitabevi Yayını, İstanbul, 1996.
- PAKALIN Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 3, İstanbul, 1993.
- SAMİ Şemsettin, Kâmusü'l- Âlâm, III, İstanbul, 1306.
- SERİN Mustafa, "Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri", T.C. Başbakanlık I. Milli Arşiv Şurası 20-21 Nisan 1988, Tebliğler, Tartışmalar, Ankara, 1998, s. 717-728.

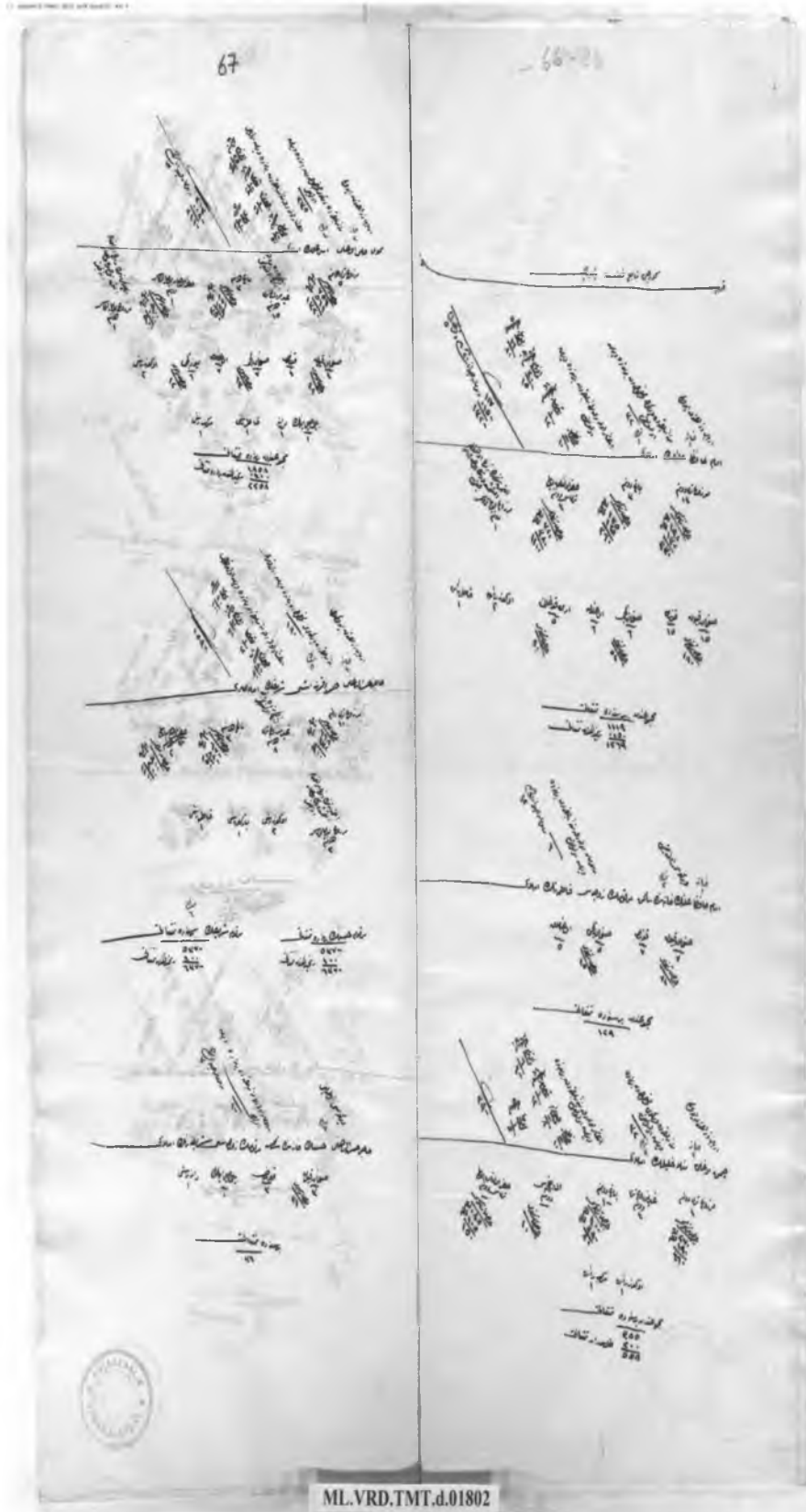
- SEVİM Ali- Yaşar Yücel, Türkiye Tarihi, Fetih Selçuklu ve Beylikler Dönemi, Ankara, 1989.
- SEVİNÇ Ömer Seyfettin- İsmail Taşlı-Kadir Akcan, “Demirci’nin Bitki Örtüsü ve Floristik Özelliklerine Genel Bir Bakış”, I. Demirci Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı, Lisans Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.19-26
- TAŞLI İsmail, Demirci’nin Coğrafyası, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1992 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)
- TAŞLI İsmail, “Demirci’nin Fiziki Ortam Özellikleri ve İnsan Çevre Etkileşimi”, I. Demirci Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı, Lisans Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.27-38
- TOZDUMAN Arzu, Aydın Güzelhisari’nin Sosyal ve İktisadi Durumu 1844, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1992 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)
- ULUÇAY Çağatay, “Saruhanoğulları”, İ.A., C.10, M.E.B., Eskişehir, 2001, s.239-244.
- ULUÇAY Çağatay, XVII. Asırda Saruhan’da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, Manisa Halkevi Yayını, İstanbul, 1944.
- ULUÇAY Çağatay, XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan’da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, İstanbul, 1955.
- UZUNÇARŞILI İsmail H. ,Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal, İstanbul, 1941.
- UZUNÇARŞILI İsmail H. , Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara, 1988.
- YÜCEL Metin- Besim Darkot, Ege Bölgesi Coğrafyası, İstanbul, 1978.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, “Lakap”, C.14.
- Büyük Larousse, Sözlük ve Ansiklopedisi, “Lakap”, C.14.
- Büyük Larousse, Sözlük ve Ansiklopedisi, “Değirmen”, C.6.
- Dictionnaire Larousse,“Unvan”, Ansiklopedik Sözlük, C.6.
- Meydan Larousse,“Nadas”, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C.14.
- Türk Ansiklopedisi “Demirci”, C.13, s. 3, MEB Yayını, Ankara, 1966.
- Manisa İl Yıllığı, Manisa, 2000.
- Manisa İl Yıllığı, Manisa, 1932.
- Manisa 95, Coğrafi, Ekonomik, Sosyal, Kültürel ve Tarihi Yönleri İle Manisa, 1995.

EKLER

1845 Yılında Demirci Kazası'na Bağlı Nahiyeye ve Köyleri Haritası²⁰⁰

²⁰⁰ Gökmen, a.g.e., s.333.

Karataş Nahiyeye merkezi Kürcü köyüne ait temettuat kaydının ilk sayfası
(BOA.ML.VRD.TMT. No: 1802, s.66-67)

KÜRCÜ TÂBİ'İ KAZÂ-İ DEMİRCİ Defter No.1802

Hane 1 Numara 1 Sayfa 66

İmam Hafız Ali'nin Emlâkı			Erbâb-ı Zirâatten İdüğü		
Sene-i Sâbıkada Vergi-i Mahsûsadan Bir Senede Vermiş Olduğu: 32 kuruş					
A'sâr Olarak Sene-i Sâbıkada Bir Senede Vermiş Olduğu					
Hınta	Şaîr	Üzüm	Boya		
0,5keyl	1keyl	20kıyye	16kıyye		
10kuruş	12kuruş	15kuruş	8kuruş		
Yekûn: 117					
Rûsûmât-ı Hayvan: 15,5					
Toplam: 132,5					
Mezrû' Tarla	Bağ	Hafr Olunan Boya Tarlası	60 Senesinde Zer' Olunmağla 64'de Hâsılat Alınacağı Mezrû' Boya Tarlası 1 Dönüm	Sağman Koyun	Kuzu
14 Dönüm	3 Dönüm	4 Dönüm		15 re's	15 re's
Hâsılat-ı Senevîsi	Hâsılat-ı Senevîsi	Hâsılat-ı Senevîsi		Hâsılat-ı Senevîsi	
Sene 60- 198	Sene 60- 135	Sene 60- 720		180	
61- 132	61- 125	61- 380			
Yekûn: 330	Yekûn: 260	Yekûn: 1100			
Sağman Keçi	Oğlak	Arı Kovanı	Öküz	Katır	
6 re's	6 re's	5	2 re's	1 re's	
Hâsılat-ı Senevîsi		Hâsılat-ı Senevîsi			
54		40			
Mecmû'undan Bir Senede Temettuâtı: 1119					
Rençberliğinden Temettuâtı: 150					
Yekûn: 1269					

Karataş Nahiye merkezi Kürcü köyüne ait temettuat kaydındaki ilk hanenin transkribi (BOA.ML.VRD.TMT.No:1802, s.66)

Tablo Ek-1: Karataş Nahiyesi'nde Kullanılan Lakaplar

Lakap	Kullanan Kişi Sayısı	Lakap	Kullanan Kişi Sayısı	Lakap	Kullanan Kişi Sayısı
Ağa	20	Akbaş	1	Berber	1
Arab	8	Akbıyık	1	Börekçi	1
Ak	6	Abdal	1	Bozuk	1
Arık	6	Altıparmak	1	Bedir	1
Akça	6	Bodur	13	Böliš	1
Aşık	4	Bıçak	5	Bayırlı	1
Abacı	3	Bıyıklı	3	Bekirli	1
Akçabaş	2	Boyacı	3	Bargirci	1
Abaza	2	Boz	3	Büyüler	1
Aydınlı	2	Bacak	3	Balcı	1
Adaş	2	Bostan	2	Bencik	1
Aşır	1	Bekar	2	Bekmezci	1
Abalı	1	Bayrakdar	2	Balatalı	1
Azgın	1	Ballı	2	Boşnak	1
Acur	1	Bölükbaşı	2	Cezayirli	1
Aykırncı	1	Bağlı	1	Cılız	3
Aduvv	1	Benli	1	Cebeci	3
Alaybey	1	Bölük	1	Cuuş	2
Aziz Begli	1	Baykuş	1	Cansız	2
Alaca	1	Borik	1	Cici	1
Arfi	1	Bozca	1	Cihar	1
Ayrancı	1	Büzük	1	Cingen	1
Bıyık	1	Bozköylü	1	Ciğer	1

Çapraz	1	Çelik	1	Dur	1
Çil	1	Çemen	1	Dallı	1
Çelpişçi	1	Çertlek	1	Develi	1
Cengaz	1	Çengele	1	Debelik	1
Cepkeş	1	Dilsiz	1	Deli Ammice	1
Cam	1	Doğan	1	Dutma	1
Cücek	1	Derici	1	Delice	1
Ciritçi	1	Deli	45	Durdu	1
Cebekamlılı	1	Dede	21	Dağlı	1
Çelebi	15	Demirci	13	Dükkancı	1
Çavuş	14	Dombay	8	Duvarcı	1
Çoban	7	Değirmenci	8	Emir	15
Çulha	7	Dertli	4	Ekiz	3
Çetmi	4	Duman	4	Ekşi	1
Çırak	4	Dana	3	Eyman	1
Çiçek	4	Duran	2	Erikcik	1
Çıldır	3	Dingil	2	Erdemiyeli	1
Çömez	2	Danacı	2	Elce	1
Çalık	2	Durmuş	1	Elekli	1
Çarık	2	Dağ Erenli	1	Eylim	1
Çırpı	1	Dereli	1	Eynehanlı	1
Çebni	1	Döğmece	1	Eğri	1
Çankal	1	Duvar	1	Fazlı	2
Çömke	1	Dul	1	Fıdıklı(Kıdıklı)	1
Çayır	1	Dağlı	1	Filcan	1
Çeri	1	Darıcı	1	Fakı	1

Geliş	1	Göldeli	1	Karabıçak	2
Gedikli	1	Harman	1	Karta	2
Gani	1	Hain	1	Karabacak	2
Garipçe	1	Helvacı	1	Köse	29
Gölde	1	Hebalik	1	Kel	22
Gökmen	5	Hödük	1	Karaca	11
Gedik	4	Heliş	1	Karga	10
Gülleli	4	Hazır	1	Kısa	10
Gökçe	3	Halıcı	1	Kabak	9
Gülce	3	Hekim	1	Küçük	7
Gökoğlan	2	Havacı	1	Kapucu	6
Göldeli	2	Hayta	1	Kıvrık	4
Gullaç	1	Horos	1	Katırcı	4
Gökgöz	1	Haberci	1	Kuru	4
Gümeçlerli	1	İnce	6	Kulaksız	4
Garib	1	İbiş	2	Küçük	4
Gülmez	1	İkiz	2	Kozak	3
Gök	1	İbişim	1	Kaykı	3
Gübrece	1	İhtiyar	1	Kocabaş	3
Göde	1	İbşir	1	Kabakçı	3
Girik	1	Kara	115	Kepenekli	1
Gıcır	1	Koca	52	Kısaca	1
Gülistan	1	Külahlı	3	Kırık	1
Gülcü	1	Kaymakçı	3	Kuşadır	1
Giridli	1	Kahveci	2	Kazgancı	1
Gökdan	1	Kamber	2	Kürek	1

Kozak	1	Kabaca	1	Kolluk	1
Karib	1	Kabasakal	1	Kuleci	1
Külci	1	Kayacık	1	Kıranlı	1
Kalaycı	2	Karaman	1	Kuşbaz	1
Koru	2	Kacak	1	Keçeci	1
Kırca	2	Kösece	1	Kiçeci	1
Kalender	2	Karabaş	1	Kaşıkcı	1
Kasab	2	Kırıkçı	1	Kısagöz	1
Kumdakçı	2	Küreci	1	Karlı	1
Karagöz	2	Katırcı	1	Kalfa	1
Kurt	2	Kızıl	1	Kül	1
Kalkır	2	Koydı	1	Kürt	1
Kıllı	2	Kavlak	1	Lafcı	2
Kır	2	Kürklü	1	Memiş	3
Kesdenli	1	Kacar	1	Mangır	2
Kocabaşlı	1	Kacı	1	Muhdar	2
Kırbaş	1	Kaşıkkara	1	Mühtedi	2
Kavatça	1	Kezekçi	1	Mühürdar	1
Kraburuk	1	Köşgüncü	1	Mazan	1
Küşter	1	Kabaş	1	Merek	1
Kuzeyirli	1	Keskinoğlu	1	Müftü	1
Kır Akça	1	Kocakulak	1	Mavi	1
Karakaş	1	Kurtçu	1	Mısırlı	1
Keloğlan	1	Kavalcı	1	Meyhuş	1
Kışlaklı	1	Kışak	1	Müezzin	1
Kıcır	1	Kaba	1	Macak	1

Marca	1	Seyyid	4	Tarakçı	1
Mazak	1	Sivri	2	Tozak	1
Nursuz	1	Sarıca	2	Tosun	1
Okkalı	1	Sipahi	2	Telli	1
Oğlan	11	Sırrı	1	Türk	1
Ormanlı	1	Sanduka	1	Terkadın	1
Öksüz	7	Sıkıntı	1	Tavşan	1
Ölü	1	Sarık	1	Tiryaki	1
Piti	1	Sedidar	1	Topal	10
Pekmezci	1	Sadi	1	Terzi	3
Pirler	1	Sulci	1	Taşcı	2
Rebi'	1	Suhte	1	Tortonaz	2
Sarı	46	Sakallı	1	Tavil	2
Solak	14	Şemet	3	Tarhanacı	2
Sağır	5	Şehirli	2	Turuncu	1
Semerci	5	Şerbetçi	1	Tulcu	1
Seyusi	1	Şürb	1	Taycı	1
Sepet	1	Şahid	1	Usta	1
Sirkeci	1	Şer	1	Uluca	1
Seyyar	1	Şıllık	1	Uzun	1
Sahib	1	Şişman	1	Uçarcı	1
Süleymancık lı	1	Topbaş	2	Virancıklı	1
Saraylı	1	Tondur	1	Viran	1
Sazlı	1	Torak	1	Vezin	1
Sarban	1	Talaklı	1	Yörük	11
Sirac	1	Tıraz	1	Yenellerli	1

Yaylalı	4	Yağcılı	1		
Yegan	3	Yaylıh	1		
Yazıcı	3	Zeybek	4		
Yortancıklı	1	Zebil	3		
Yıllık	1	Zor	2		
Yavaşlarlı	1	Zumzum	1		
Yanık	1	Zaman	1		
Kullanılan Lakap Sayısı: 404		Lakap Kullanan Kişi Sayısı: 1118			

Tablo Ek-2 Karataş Nahiyesi'ndeki Arazilerin Büyüklükleri

Köy Adı	1 - 10 Dönüm	11 - 20 Dönüm	21 - 50 Dönüm	51 - 100 Dönüm	101 - 150 Dönüm	151 - 300 Dönüm	301 - 400 Dönüm	Arazi Sahipleri Sayısı
Amcalar	2	3	12	-	-	-	-	17
Ayvalanı	16	8	11	2	-	-	-	37
Azizbey	5	6	21	6	-	-	-	38
Boyacık	12	10	25	7	-	-	-	54
Çağıllar	-	4	17	11	-	-	-	32
Çam	8	4	1	-	-	-	-	13
Çandır	6	12	26	1	-	-	-	45
Çıkrıkçı	2	7	36	12	1	-	-	58
Çortak	1	5	14	20	2	-	-	42
Danişmendler	3	2	15	2	-	-	-	22
Dedeler	10	6	4	1	-	-	-	21
Elek	6	11	10	1	-	-	-	28
Gödeler	1	4	11	1	-	-	-	17
Gümeçler	14	20	23	2	-	-	-	59
Hödük	-	1	13	6	-	-	-	20
İklıkçı	3	6	20	-	-	-	-	29
İrişler	2	5	18	1	-	-	-	26
İsmailler	3	5	33	13	2	-	-	56
Karabaşlar	1	3	1	-	-	-	-	5
Karacahisar	6	8	34	19	1	-	-	68
Karapınar	7	11	42	20	4	-	-	84
Kargın Işıklar	10	16	16	2	-	-	-	44
Kaya Işık	1	-	8	9	-	-	-	18

Kıran-ı Kebir	4	8	17	8	-	-	-	37
Kıran-ı Sagir	1	8	10	-	-	-	-	19
Kışlak	13	19	26	-	-	-	-	58
Kızılca Hacılar	10	14	4	1	-	-	-	29
Kuzeyir	12	11	28	10	-	-	-	61
Küpüler	9	45	12	1	-	-	-	67
Kürcü	21	24	9	-	-	-	-	54
Marmaracık	7	17	38	18	4	-	-	84
Mezidler	7	4	17	13	7	2	-	50
Minnetler	15	16	19	2	-	-	-	52
Pınarlar	2	14	36	6	-	-	-	58
Pulluca	8	19	48	6	-	-	-	81
Satılmış	-	4	6	8	1	1	-	20
Selman Hacılar	1	-	8	20	4	7	-	40
Tavak	11	12	37	6	-	-	-	66
Tepe Eynehan	2	5	21	20	-	-	-	48
Teperik	4	2	11	5	1	-	-	23
Terziler	5	8	14	5	1	-	-	33
Umurlar	6	15	17	8	-	-	-	46
Yağcı	16	17	32	5	1	-	2	73
Yarbasan	35	21	-	1	-	-	-	57
Yassı Eynehan	1	4	13	5	-	-	-	23
Yavaşlar	4	11	1	-	-	-	-	16
Yeğenler	4	1	5	2	-	-	-	12
Toplam	317	456	813	286	29	10	2	1940

Tablo Ek-3 Karataş Nahiyesi'nde Büyük Arazi Sahiplerinin Toplam Arazi Miktarları ve Toplam Temettuatları

Arazi Sahibinin Köyü	Adı	Mesleği	Toplam Temettuatı	Toplam Arazisi	Köyün Toplam Arazisi	Defter ve Sayfa No.
Yağcı	Hacı Şabanzade Şaban Ağa	Erbab-1 Ziraat	7040	555.5	2652	1801/102
Yağcı	Hacı Şabanzade Mehmet Ağa	Erbab-1 Ziraat	5323.5	368	2652	1801/102
Selman Hacılar	Kara Ali Oğlu Ali	Rençber	4000	207	3384.5	1806/31
Mezidler	Kara İsmail Oğlu Mustafa	Erbab-1 Ziraat	5235	196	2786	1803/64
Selman Hacılar	Hacı İbrahim Oğlu Yetimi Musa	Rençber	1848	84	3384.5	1806/31
Çortak	Heliş? Oğlu Mehmet	Erbab-1 Ziraat	3580	173	2299.5	1806/4
Selman Hacılar	Hatip Hacı Mehmet	Hatip	3000	171	3384.5	1806/31
Mezidler	Hacı Mehmet Efendi	Hatip	2760	167	2786	1803/64
Satılmış	Zeybek Oğlu Mehmet	Rençber	2500	165	1133.5	1806/19
Selman Hacılar	Macak? Oğlu Ali	Rençber	3800	165	3384.5	1806/32
İsmailler	Osman Oğlu Osman ve Karındaşları Mustafa ve Ali	Erbab-1 Ziraat	1100	148.5	2473.5	1803/2
Mezidler	Mehmet Oğlu Hacı Ahmet	Erbab-1 Ziraat	2500	113.5	2786	1803/65
Karapınar	Sarıca Mehmed Oğlu Mehmed	Erbab-1 Ziraat	2720	112	3424.5	1795/41

Mezidler	İmam Oğlu Hasan	Rençber	2050	112	2786	1803/67
Mezidler	Recep Oğlu Mustafa ve Karındaşı Ali	Erbab-1 Ziraat	1500	111.5	2786	1803/74
Satılmış	Giridli Oğlu Mehmed	Rençber	1500	111	1133.5	1806/20
Karapınar	Süleymancık Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	2000	110	3424.5	1795/44
Teperik	Bıyıklı Oğlu Hasan	Erbab-1 Ziraat	2904	109.5	859	1805/42
Karapınar	Çavuş Oğlu Halil	Erbab-1 Ziraat	910	109	3424.5	1795/82
Selman Hacılar	Saraylı Oğlu Ahmed	Rençber	1647	109	3384.5	1806/37
Mezidler	Hamza Oğlu Mehmed	Rençber	1212	108	2786	1803/70
Selman Hacılar	Hacı Halil Oğlu Osman	Rençber	2300	108	3384.5	1806/37
Marmaracık	Çavuş Dede Oğlu Ali	Erbab-1 Ziraat	6459	107	3290	1803/23
Yağcı	Kara Ahmed Oğlu Mustafa ve Karındaşları İsmail ve Mehmed	Irgat	470	106.5	2652	1801/116
Karacahisar	Veysi Oğlu Osman	Erbab-1 Ziraat	2000	105.5	2540.5	1795/68
İsmailerler	Küçük Halil Oğlu Mehmed	Erbab-1 Ziraat	2400	104	2473.5	1803/5
Çortak	Şemet Oğlu Mehmed	Erbab-1 Ziraat	1500	104	2299.5	1806/2
Marmaracık	İnce Oğlu Derviş Mehmed	Erbab-1 Ziraat	3000	103.5	3290	1803/29

Mezidler	Sahib Oğlu İbrahim	Erbab-1 Ziraat	1800	103	2786	1803/69
Terziler	Musa BeŒe Oğlu Mustafa Ağa	Hatip	1730	102.5	1049.5	1793/14
SatılmıŒ	Emir Oğlu Mustafa	Rençber	3800	102	1133.5	1806/19
Çıkrıkçı	Ali BeŒe Oğlu İsmail	Erbab-1 Ziraat	1070	102	2143	1793/91
Marmaracık	Ramazan Oğlu Hacı Hamza	Erbab-1 Ziraat	3131	100	3290	1803/23
Çağıllar	Osman Hoca	-	2363.5	99	1355.5	1803/52
Hödük	Çelebi Oğlu Molla Mehmed ve KarındaŒları Halil ve Hasan	Rençber	1650	98	894	179/46
İsmailler	KöŒe Halil	Erbab-1 Ziraat	3300	98	2473.5	1803/3
Mezidler	Yunus Oğlu Hüseyin	Erbab-1 Ziraat	2500	98	2786	1803/65
Mezidler	Emir Oğlu Nurullah ve KarındaŒı Mustafa	Erbab-1 Ziraat	1047.5	98	2786	1803/66
Çortak	Topal Oğlu DurmuŒ	Erbab-1 Ziraat	1600	97.5	2299.5	1806/5
Çortak	Küçük Ahmed Oğlu Ali	Erbab-1 Ziraat	2100	97	2299.5	1806/6
Selman Hacılar	Nurullah Oğlu Mehmed ve Onun Oğulları Nurullah ve Ahmed	Rençber	545	97	3384.5	1806/36
İsmailler	Emir Oğlu Mustafa	Erbab-1 Ziraat	2300	95	2473.5	1803/6

Marmaracık	Osman Kethüda Oğlu Halil	Erbab-1 Ziraat	3100	90	3290	1803/23
Gödeler	Eyüb Oğlu Eyüb ve Karındaşı Süleyman	Erbab-1 Ziraat	1500	89.5	516.5	1805/126
Karapınar	Hacı İbrahim	Erbab-1 Ziraat	2247	89	3424.5	1795/38
Yağcı	Eyüb Oğlu Ali	Erbab-1 Ziraat	2650	89	2652	1801/103
Karapınar	Hacı Abdullah	Erbab-1 Ziraat	1617	88	3424.5	1795/38
Mezidler	Kumdakçı Oğlu Halil	Erbab-1 Ziraat	2100	87.5	2786	1803/65
Pulluca	Ali Beşe Oğlu Osman	Erbab-1 Ziraat	2000	87	2214.5	1805/98
İsmailler	Sarı Süleyman Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	2430	87	2473.5	1803/8
İsmailler	Küçük Halil Oğlu İbrahim	Erbab-1 Ziraat	2200	86	2473.5	1803/7
Karacahisar	Kacar Oğlu Mustafa	Erbab-1 Ziraat	2300	86	2540.5	1795/67
Karacahisar	Abdullah Oğlu Kara Ahmed	Erbab-1 Ziraat	2800	85.5	2540.5	1795/68
Marmaracık	Böliş Oğlu Halil	Erbab-1 Ziraat	1750	85	3290	1803/36
Çıkrıkçı	Hacı Mehmed Oğlu Molla Ahmed	Erbab-1 Ziraat	770	84.5	2143	1793/90
Kuzeyir	Hacı Molla Ali	Erbab-1 Ziraat	2630	84.5	1700.5	1801/3
Çortak	Rasil Oğlu Mehmed	Erbab-1 Ziraat	3100	84	2299.5	1806/2
Danişmend- ler	Koca Süleyman Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	3007	84	629	1805/54

Karacahisar	İmam Oğlu Ahmed	Erbab-1 Ziraat	2150	84	2540.5	1795/68
Karapınar	Emir Veli Oğlu İsmail	Erbab-1 Ziraat	1222	84	3424.5	1795/40
Karacahisar	Molla Oğlu İbrahim	Erbab-1 Ziraat	1250	83	2540.5	1795/74
Çortak	Himmet Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	900	82.5	2299.5	1806/13
Satılmış	Zeybek Oğlu Ahmed	Rençber	1117	82	1133.5	1806/18
Boyacak	Çebni Oğlu İsmail	Erbab-1 Ziraat	3430	81	1522	1802/25
Selman Hacılar	İmam Oğlu Hüseyin	Rençber	4000	81	3384.5	1806/32
Terziler	Musa Beşe Oğlu İsmail	Erbab-1 Ziraat	1200	81	1049.5	1793/15
Mezidler	Mahmud Oğlu Mahmud	Erbab-1 Ziraat	2100	80.5	2786.5	1803/67
Çağıllar	Kethüda Oğlu Hüseyin	Rençber	1900	80	355.5	1803/56
Çortak	İsa Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	1200	80	2299.5	1806/9
Selman Hacılar	Sarı Mehmed Oğlu Halil	Rençber	1500	80	3384.5	1806/33
Marmaracık	Ali Beşe Oğlu Ali	Erbab-1 Ziraat	2500	79	3290	1803/24
Teperik	Molla Mustafa Oğlu Ahmed	Erbab-1 Ziraat	1940	79	859	1805/42
Marmaracık	Hacı Oğlu Halil	Erbab-1 Ziraat	2930	78.5	3290	1803/45
Çortak	Deli Halil Oğlu Hüseyin	Erbab-1 Ziraat	2100	78	2299.5	1806/4
Azizbey	Karaca Oğlu Sinan	Erbab-1 Ziraat	1250	77	3463	1793/56

Tepe Eynehan	Arif Oğlu Ahmed ve Karındağı Halil	Erbab-1 Ziraat	850	77	1968.5	1793/38
Teperik	Eyüb Oğlu Ahmed	Erbab-1 Ziraat	1755	77	859	1805/45
Karapınar	Yegan Veli Oğlu Süleyman ve Onun Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	860	76	3424.5	1795/48
Pulluca	Helvacı Oğlu Süleyman	Erbab-1 Ziraat	2059	76	2214.5	1805/99
Selman Hacılar	Hacı Mehmed Oğlu Mustafa	Rençber	1500	76	3384.5	1806/35
Tepe Eynehan	Sazlı Oğlu İbrahim ve Karındağları Mustafa ve Hüseyin ve Halil	Erbab-1 Ziraat	650	76	1968.5	1793/44
Karacahisar	İsa Oğlu Mehmed Ali	Erbab-1 Ziraat	1300	75.5	2540.5	1795/75
Tepe Eynehan	Himmet Oğlu İbrahim	Erbab-1 Ziraat	1700	75.5	1968.5	1793/32
Karacahisar	Yegan Oğlu Hüseyin	Erbab-1 Ziraat	1000	75	2540.5	1795/66
Umurlar	Musa Kethüda Oğlu Halil	Erbab-1 Ziraat	2300	75	1334.5	1801/70
Boyacık	Hatip Oğlu Hacı Hatip Mustafa Efendi	Hatip	1800	75	1522	1802/22

Tablo Ek-4 Karataş Nahiyesi Köylerinde Arıcılık Yapan Kişiler, Kovan Sayıları ve Hâsılatı

Köy Adı	Kovan Sahibinin Adı	Kovan Sayısı	Hasılatı	Defter ve Sayfa No
Amcalar	Kahvecioğlu Ahmet	6	48	1795/3
Azizbey	Deli Himmet Oğlu Hasan	7	56	1793/57
Boyacık	Kara Himmet Oğlu Molla İbrahim	1	8	1802 /23
Boyacık	Kart Ahmed Oğlu İsmail	1	8	1802/24
Boyacık	Kara Ahmed Oğlu Hüseyin	2	16	1802/30
Çandır	Ahmed Hoca Oğlu İbrahim	10	70	1802/44
Çandır	Hulisi Oğlu Kara Ali	5	40	1802/45
Çandır	Kara Halil Oğlu Mehmed	8	14	1802/48
Çandır	Abdullah Oğlu Ali	2	16	1802/51
Çandır	Sarı Oğlu Abdülkadir	3	24	1802/60
Çıkrıkçı	Kısaca İbrahim Oğlu Molla İbrahim	1	8	1793/102
Çortak	Karga Oğlu Musa	15	120	1806/3
Çortak	Gökgöz Oğlu Ahmed	5	40	1806/3
Danışmendler	Küçük Hasan Oğlu Ali	2	16	1805/56
Danışmendler	Küçük Hasan Oğlu Abdullah	3	24	1805/56
Danışmendler	Değirmenci Oğlu Süleyman	2	16	1805/57
Gödeler	Kethüda Oğlu Mustafa	4	32	1805/130
Gümeçler	Sivri Oğlu İbrahim	5	40	1801/26
Gümeçler	Çömke Oğlu Halil	1	8	1801/37
İklikçi	Kara Mustafa Oğlu Mustafa	12	96	1803/86
İklikçi	Telli Oğlu Halil	3	24	1803/87
İklikçi	Deli Veli Oğlu İsmail	1	8	1803/88

İrişler	Koca Ahmed Oğlu Mehmed	3	24	1805/3
İrişler	Kadir Oğlu Kadir	10	80	1805/4
İrişler	Molla Oğlu Mustafa	5	40	1805/6
İrişler	Hacı Ahmed Oğlu Ali ve Karındaşı Hüseyin	6	48	1805/9
İsmailler	Kara Ahmed Oğlu Mehmed	5	40	1803/4
Karabaşlar	İmam Oğlu Ahmed	2	16	1792/18
Karabaşlar	İmam Oğlu Süleyman	2	16	1792/19
Karabaşlar	Süleyman Kızı Şerife	4	32	1792/19
Karacahisar	Hatip Oğlu Nurullah	5	40	1795/66
Karacahisar	Koca Baş Oğlu Ahmed	6	48	1795/71
Karacahisar	Osman Oğlu Mehmed	3	24	1795/81
Karapınar	Hacı Abdullah	3	24	1795/38
Karapınar	Taşcı Oğlu Veli ve Karındaşı Mustafa	10	80	1795/42
Karapınar	Köse Oğlu Veli	6	48	1795/61
Kargın Işıklar	Kara Osman Oğlu Mehmed	10	80	1792/75
Kargın Işıklar	Habib Oğlu Halil ve Karındaşları Habib ve Osman	2	16	1792/76
Kargın Işıklar	Dağlı Oğlu İbrahim	3	24	1792/76
Kargın Işıklar	Solak Oğlu Mehmed	5	40	1792/79
Kargın Işıklar	Cebeci Oğlu Mehmed	3	24	1792/79
Kargın Işıklar	Efendi Oğlu Osman	3	24	1792/80
Kargın Işıklar	Osman Çelebi Oğlu Abdülhalim	6	48	1792/80
Kargın Işıklar	Çıldır Oğlu Mustafa	2	16	1792/80
Kargın Işıklar	Gedik Oğlu Ali	24	192	1792/81
Kargın Işıklar	Sağır Oğlu Mehmed	20	160	1792/81

Kıran-ı Kebir	Deli Hüseyin	1	8	1795/30
Kıran-ı Kebir	Abbas Oğlu Mehmed	8	64	1795/30
Kıran-ı Kebir	DarıcıOğlu Mehmed	2	16	1795/30
Kıran-ı Kebir	Molla Osman Oğlu Molla Ali	1	8	1795/31
Kışlak	Elce Oğlu Hüseyin	5	40	1797/52
Kızılca Hacılar	Abdurrahim Oğlu Abdurrahim	2	16	1805/77
Kuzeyir	Çiçek Oğlu Mehmed ve Karındaşı Mustafa	1	8	1807/41
Kuzeyir	Halil Oğlu Kara Mustafa	1	8	1801/5
Küpüler	Garipçe Oğlu Ömer	1	8	1801/36
Kürcü	İmam Hafız Ali	5	40	1792/57
Kürcü	Kara Ömer Oğlu İsmail Karındaşı Mehmed	4	32	1802/66
Kürcü	Osman Dede Oğlu Osman	14	106	1802/70
Kürcü	İsmail Efendi Oğlu Ali	3	24	1802/70
Kürcü	Çoban Oğlu Ali	1	8	1802/78
Kürcü	Develi Oğlu Mehmed	2	16	1802/85
Kürcü	Külahlı Oğlu İbrahim	5	40	1802/87
Kürcü	Musa Oğlu İsmailin Zevcesi	1	8	1802/86
Marmaracık	İnce Oğlu Derviş Mehmed	5	40	1803/29
Mınnetler	Kerim Oğlu Mehmed	2	16	1805/23
Mınnetler	Kerim Oğlu Musa	2	16	1805/24
Mınnetler	Hacı Ali Oğlu Osman	1	8	1805/27
Mınnetler	İbrahim Oğlu Yusuf	4	32	1805/33
Mınnetler	Osman Oğlu Ali	2	16	1805/36
Pınarlar	Âşık Halil	10	80	1793/73
Pulluca	İsmail Efendi Oğlu Ataullah Efendi	1	8	1805/98

Pulluca	Demirci Halil	5	40	1805/99
Pulluca	Koca Hasan Oğlu Ali	3	24	1805/100
Pulluca	Emir Oğlu Hacı Ali	4	32	1805/101
Pulluca	Emir Oğlu Mehmed	4	32	1805/101
Pulluca	Koca Hasan Oğlu Mehmed	3	24	1805/102
Pulluca	Koca Himmet Oğlu Himmet	2	16	1805/103
Pulluca	Koca Himmet Oğlu Süleyman	2	16	1805/111
Satılmış	Zeybek Oğlu Ahmed	11	88	1806/18
Satılmış	Emir Oğlu Mustafa	6	48	1806/19
Tavak	Hacı Mahmud	10	80	1801/46
Teperik	Bıyıklı Oğlu Hasan	3	24	1805/42
Teperik	Kaşıkcı Oğlu Mustafa	2	16	1805/43
Terziler	Filcan Oğlu Mehmed	5	40	1793/21
Yarbasan	Koca Halil Oğlu Halil	1	8	1802/10
Yarbasan	Çavuş Oğlu Mustafa Karındaşları Ali ve Hasan	4	32	1802/5
Yeğenler	İmam Molla Mehmed	2	16	1792/10
Toplam		398	3118	

Tablo Ek-5 Hınta Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Hınta Öşrü(Kuruş)	Hıntanın Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Hınta Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Amcalar	260	20	13	130	2600
Ayvalanı	1010	20	50.5	505	10100
Azizbey	590	20	29.5	295	5900
Boyacık	1160	20	58	580	11600
Çağıllar	640	20	32	320	6400
Çam	220	20	11	110	2200
Çandır	486	20	24.3	243	4860
Çıkrıkçı	330	20	16.5	165	3300
Çortak	1690	20	84.5	845	16900
Danışmendler	400	20	20	200	4000
Dedeler	220	20	11	110	2200
Elek	500	20	25	250	5000
Gödeler	450	20	22.5	225	4500
Gümeçler	872	20	43.6	436	8720
Hödük	772.5	20	38.6	386	7720
İklıkçı	886	20	44.3	443	8860
İrişler	390	20	19.5	195	3900
İsmailler	1430	20	71.5	715	14300
Karabaşlar	100	20	5	50	1000
Karacahisar	2246	20	112.3	1123	22460
Karapınar	2010	20	100.5	1005	20100

Kargın Işıklar	330	20	16.5	165	3300
Kaya Işık	850	20	42.5	425	8500
Kıran-ı Kebir	844	20	42.2	422	8440
Kıran-ı Sagir	500	20	25	250	5000
Kışlak	800	20	40	400	8000
Kızılca Hacılar	60	20	3	30	600
Kuzeyir	598	20	29.3	299	5980
Küpüler	750	20	37.5	375	7500
Kürcü	700	20	35	350	7000
Marmaracık	2756	20	137.8	1378	27560
Mezidler	1845.5	20	92.2	922	18440
Minnetler	801	20	40	400	8000
Pınarlar	1300	20	65	650	13000
Pulluca	1360	20	68	680	13600
Satılmış	820	20	41	410	8200
Selman Hacılar	1730	20	86.5	865	17300
Tavak	1556	20	77.8	778	15560
Tepe Eynehan	1430	20	71.5	715	14300
Teperik	770	20	38.5	385	7700
Terziler	566	20	28.3	283	5660
Umurlar	970	20	48.5	485	9700
Yağcı	1266	20	63.3	633	12660
Yarbasan	440	20	22	220	4400
Yassı Eynehan	860	20	43	430	8600

Yavaşlar	270	20	13.5	135	2700
Yeğenler	240	20	12	120	2400
Toplam	41.066		2053.3	20.533	410.660

Tablo Ek-6 Boya Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Boya Öşrü(Kuruş)	Boyanın Beher Kıyye Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Boyanın Kıyye Olarak Miktarı	Köyün Toplam Boya Miktarı(Kıyye)	Toplam Üretimin Parasal Değerleri(Kuruş)
Amcalar	390	5	78	780	3900
Ayvaları	1030	5	206	2060	10300
Azizbey	353.5	5	70.7	707	3535
Boyacık	1745	5	349	3490	17450
Çağılar	347	5	69.4	694	3470
Çam	30	5	6	60	300
Çandır	545	5	109	1090	5450
Çortak	2345	5	469	4690	23450
Danışmendler	240	5	48	480	2400
Dedeler	20	5	4	40	200
Elek	615	5	123	1230	6150
Gödeler	390	5	78	780	3900
Gümeçler	977.5	5	195.5	1955	9775
Hödük	1115	5	223	2230	11150
İklıkçı	677.5	5	135.5	1355	6775
İrişler	327.5	5	65.5	655	3275
İsmailler	179	5	35.8	358	1790
Karabaşlar	35	5	7	70	350
Karacahisar	222.5	5	44.5	445	2225
Karapınar	1105	5	221	2210	11050
Kargın Işıklar	447.5	5	89.5	895	4475
Kaya Işık	240	5	48	480	2400
Kıran-ı Kebir	457.5	5	91.5	915	4575

Kıran-ı Sagir	540	5	108	1080	5400
Kışlak	1105	5	221	2210	11050
Kızılca Hacılar	197.5	5	39.5	395	1975
Kuzeyir	1730	5	346	3460	17300
Küpüler	662.5	5	132.5	1325	6625
Kürçü	1295.5	5	259.1	2591	12955
Marmaracık	860	5	172	1720	8600
Mezidler	1542.5	5	308.5	3085	15425
Minnetler	297.5	5	59.5	595	2975
Pınarlar	405	5	81	810	4050
Pulluca	1362.5	5	272.5	2725	13625
Satılmış	1175	5	235	2350	11750
Selman Hacılar	3956	5	791.2	7912	39560
Tavak	847.5	5	169.5	1695	8475
Tepe Eynehan	679	5	135.8	1358	6790
Teperik	580	5	116	1160	5800
Terziler	40	5	8	80	400
Umurlar	1387.5	5	277.5	2775	13875
Yağcı	1103	5	220.6	2206	11030
Yarbasan	567.5	5	113.5	1135	5675
Yassı Eynehan	235	5	47	470	2350
Yavaşlar	212.5	5	42.5	425	2125
Yeğenler	267.5	5	53.5	535	2675
Toplam	33.708		6741.6	67.416	337.080

Tablo Ek-7 Üzüm Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Üzüm Öşrü(Kuruş)	Üzümün Beher Kıyye Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Üzümün Kıyye Olarak Miktarı	Köyün Toplam Üzüm Miktarı(Kıyye)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Amcalar	76.5	0.75	102	1020	765
Ayvaları	590	0.75	786.6	7866	5899.5
Azizbey	217.5	0.75	290	2900	2175
Boyacık	2029.5	0.75	2706	27060	20295
Çağılar	1298.5	0.75	1731.3	17313	12984.7
Çam	13	0.75	17.3	173	129.7
Çandır	1843.5	0.75	2458	24580	18435
Çıkrıkçı	122.5	0.75	163.3	1633	1224.7
Çortak	395	0.75	526.6	5266	3949.5
Danışmendler	151.5	0.75	202	2020	1515
Dedeler	103.5	0.75	138	1380	1035
Elek	81	0.75	108	1080	810
Gödeler	58.5	0.75	78	780	585
Gümeçler	276.5	0.75	368.6	3686	2764.5
Hödük	278.5	0.75	371.3	3713	2784.7
İklıkçı	2344.5	0.75	3126	31260	23445
İrişler	76	0.75	101.3	1013	759.7
İsmailler	3295.5	0.75	4394	43940	32955
Karabaşlar	20.5	0.75	27.3	273	204.7
Karacahisar	205.5	0.75	274	2740	2055
Karapınar	159	0.75	212	2120	1590
Kargın Işıklar	231	0.75	308	3080	2310
Kaya Işık	58.5	0.75	78	780	585
Kıran-ı Kebir	85	0.75	113.3	1133	849.7

Kıran-ı Sagir	58.5	0.75	78	780	585
Kışlak	356	0.75	474.6	4746	3559.5
Kızılca Hacılar	180	0.75	240	2400	1800
Kuzeyir	237.5	0.75	316.6	3166	2374.5
Küpüler	258	0.75	344	3440	2580
Kürcü	452	0.75	602.6	6026	4519.5
Marmaracık	3945	0.75	5260	52600	39450
Mezidler	650	0.75	866.6	8666	6499.5
Minnetler	96.5	0.75	128.6	1286	964.5
Pınarlar	215	0.75	286.6	2866	2149.5
Pulluca	235	0.75	313.3	3133	2349.5
Satılmış	94.5	0.75	126	1260	945
Selman Hacılar	182	0.75	242.6	2426	1819.5
Tavak	645.5	0.75	860.6	8606	6454.5
Tepe Eynahan	151.5	0.75	202	2020	1515
Teperik	92.5	0.75	123.3	1233	924.7
Terziler	34.5	0.75	46	460	345
Umurlar	246.5	0.75	328.6	3286	2464.5
Yağcı	1042	0.75	1389.3	13893	10419.7
Yarbasan	371.5	0.75	495.3	4953	3714.7
Yassı Eynahan	69.5	0.75	92.6	926	694.5
Yavaşlar	61.5	0.75	82	820	615
Yeğenler	71	0.75	94.6	946	709.5
Toplam	23.756		31674.7	316.747	237.560

Tablo Ek-8 Şair Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Şair Öşrü(Kuruş)	Şairin Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Şair Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Amcalar	150	12	12.5	125	1500
Ayvalanı	526	12	43.8	438	5256
Azizbey	586	12	48.8	488	5856
Boyacık	546	12	45.5	455	5460
Çağıllar	351	12	29.2	292	3504
Çam	48	12	4	40	800
Çandır	342	12	28.5	285	3420
Çıkrıkçı	290	12	24.1	241	2892
Çortak	1067	12	89	890	10680
Danışmendler	251	12	21	210	2520
Dedeler	316	12	26.3	263	3156
Elek	258	12	21.5	215	2580
Gödeler	150	12	12.5	125	1500
Gümeçler	791	12	66	660	7920
Hödük	837.5	12	69.8	698	8376
İklıkçı	384	12	32	320	3840
İrişler	204	12	17	170	2040
İsmailler	972	12	81	810	9720
Karabaşlar	30	12	2.5	25	300
Karacahisar	1094	12	91.1	911	10932
Karapınar	828	12	69	690	8280

Kargın Işıklar	264	12	22	220	2640
Kaya Işık	366	12	30.5	305	3660
Kıran-ı Kebir	552	12	46	460	5520
Kıran-ı Sagir	204	12	17	170	2040
Kışlak	378	12	31.5	315	3780
Kızılca Hacılar	188	12	15.6	156	1872
Kuzeyir	272	12	22.6	226	2712
Küpüler	390	12	32.5	325	3900
Kürcü	354	12	29.5	295	3540
Marmaracık	1308	12	109	1090	13080
Mezidler	1068	12	89	890	10680
Minnetler	456	12	38	380	4560
Pınarlar	348	12	29	290	3480
Pulluca	486	12	40.5	405	4860
Satılmış	660	12	55	550	6600
Selman Hacılar	1452	12	121	1210	14520
Tavak	650	12	54.1	541	6492
Tepe Eynehan	432	12	36	360	4320
Teperik	306	12	25.5	255	3060
Terziler	227	12	19	190	2280
Umurlar	739	12	61.5	615	7380
Yağcı	1320	12	110	1100	13200
Yarbasan	378	12	31.5	315	3780
Yassı Eynehan	258	12	21.5	215	2580

Yavaşlar	42	12	3.5	35	420
Yeğenler	72	12	6	60	720
Toplam	23.188		1932.4	19.324	231.880

Tablo Ek-9 Çavdar Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Çavdar Öşrü(Kuruş)	Çavdarın Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Çavdarın Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Çavdar Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri (Kuruş)
Amcalar	128	16	8	80	1280
Boyacık	208	16	13	130	2080
Çağıllar	315	16	19.6	196	3136
Çam	47	16	2.9	29	464
Çandır	648	16	40.5	405	6480
Danişmendler	205	16	12.8	128	2048
Elek	212	16	13.2	132	2112
Gödeler	32	16	2	20	320
Gümeçler	7.5	16	0.4	4	64
İklıkçı	480	16	30	300	4800
İrişler	276	16	17.2	172	2752
İsmailler	577.5	16	36	360	5760
Kargın Işıklar	680	16	42.5	425	6800
Kıran-ı Sagır	32	16	2	20	320
Kışlak	216	16	13.5	135	2160
Kızılca Hacılar	192	16	12	120	1920
Kuzeyir	268	16	16.7	167	2672

Küpüler	386	16	24.1	241	3856
Kürcü	482	16	30	300	4800
Marmaracık	15	16	0.9	9	144
Mezidler	6	16	0.3	3	48
Minnetler	474	16	29.6	296	4736
Pınarlar	120	16	7.5	75	1200
Pulluca	200	16	12.5	125	2000
Satılmış	96	16	6	60	960
Tavak	15	16	0.9	9	144
Tepe Eynehan	315	16	19.6	196	3136
Teperik	32	16	2	20	320
Yarbasan	416	16	26	260	4160
Yavaşlar	128	16	8	80	1280
Toplam	7195		449,7	4497	71.950

Tablo-10 Burçak Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Burçak Öşrü(Kuruş)	Burçağın Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Burçağın Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Burçak Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Amcalar	36	12	3	30	360
Azizbey	181	12	15	150	1800
Çam	32	12	2.6	26	312
Çıkrıkeçi	6	12	0.5	5	60
Danişmendler	48	12	4	40	480
Dedeler	3	12	0.2	2	24
Elek	156	12	13	130	1560
Gödeler	60	12	5	50	600
Gümeçler	7.5	12	0.6	6	72
İrişler	54	12	4.5	45	540
Karacahisar	84	12	7	70	840
Karapınar	115	12	9.5	95	1140
Kargın Işıklar	52	12	4.3	43	516
Kaya Işık	48	12	4	40	480
Kıran-ı Kebir	60	12	5	50	600
Kıran-ı Sagir	66	12	5.5	55	660
Kışlak	246	12	20.5	205	2460
Kızılca Hacılar	36	12	3	30	360
Kuzeyir	150	12	12.5	125	1500
Küpüler	48	12	4	40	480
Kürcü	24	12	2	20	240
Marmaracık	6	12	0.5	5	60

Mezidler	6	12	0.5	5	60
Minnetler	100	12	8.3	83	996
Pınarlar	162	12	13.5	135	1620
Pulluca	164	12	13.6	136	1632
Tavak	168	12	14	140	1680
Tepe Eynehan	144	12	12	120	1440
Teperik	78	12	6.5	65	780
Terziler	18	12	1.5	15	180
Umurlar	54	12	4.5	45	540
Yağcı	48	12	4	40	480
Yarbasan	18	12	1.5	15	180
Yassı Eynehan	120	12	10	100	1200
Yeğenler	12	12	1	10	120
Toplam	2605		217.1	2171	26050

Tablo Ek-11 Palamut Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Palamut Öşrü(Kuruş)	Palamutun Beher Kantar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Kantar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Palamut Miktarı(Kantar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Ayvaları	360	30	12	120	3600
Boyacık	360	30	12	120	3600
Çortak	120	30	4	40	1200
Gümeçler	965	30	32.1	321	9630
Hödük	1278	30	42.6	426	12780
İklıkçı	270	30	9	90	2700
İsmailler	650	30	21.6	216	6480
Kuzeyir	60	30	2	20	600
Marmaracık	3247.5	30	108.2	1082	32460
Mezidler	2137.5	30	71.2	712	21360
Satılmış	105	30	3.5	35	1050
Selman Hacılar	315	30	10.5	105	3150
Umurlar	45	30	1.5	15	450
Yağcı	300	30	10	100	3000
Toplam	10.206		340.2	3402	102.060

Tablo Ek-12 Börülce Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Börülce Öşrü(Kuruş)	Börülcenin Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Börülce Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Amcalar	60	20	3	30	600
Çam	20	20	1	10	200
Çandır	40	20	2	20	400
Danişmendler	10	20	0.5	5	100
İrişler	120	20	6	60	1200
Kargın Işıklar	42	20	2.1	21	420
Kızılca Hacılar	190	20	9.5	95	1900
Kuzeyir	200	20	10	100	2000
Küpüler	620	20	31	310	6200
Minnetler	796	20	39.8	398	7960
Yarbasan	10	20	0.5	5	100
Toplam	2188		109.4	1094	21.880

Tablo Ek-13 Nohut Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Nohut Öşrü(Kuruş)	Nohutun Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Nohut Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Amcalar	10	20	0.5	5	100
Azizbey	52	20	2.6	26	520
Boyacak	40	20	2	20	400
Çıkrıkçı	50	20	2.5	25	500
Danişmendler	20	20	1	10	200
Elek	20	20	1	10	200
Gödeler	20	20	1	10	200
İrişler	10	20	0.5	5	100
Karacahisar	60	20	3	30	600
Karapınar	80	20	4	40	800
Kargın Işıklar	50	20	2.5	25	500
Kıran-ı Kebir	60	20	3	30	600
Kışlak	50	20	2.5	25	500
Kuzeyir	40	20	2	20	400
Küpüler	20	20	1	10	200
Marmaracık	20	20	1	10	200
Mezidler	16	20	0.8	8	160
Minnetler	20	20	1	10	200
Pınarlar	20	20	1	10	200
Pulluca	30	20	1.5	15	300
Tavak	90	20	4.5	45	900

Tepe Eynehan	70	20	3.5	35	700
Teperik	40	20	2	20	400
Terziler	20	20	1	10	200
Umurlar	10	20	0.5	5	100
Yağcı	20	20	1	10	200
Yassı Eynehan	10	20	0.5	5	100
Yavaşlar	30	20	1.5	15	300
Toplam	978		48.9	489	9780

Tablo Ek-14 Darı Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Darı Öşrü(Kuruş)	Darının Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Darı Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Danışmendler	6	12	0.5	5	60
İrişler	6	12	0.5	5	60
Kızılca Hacılar	96	12	8	80	960
Kuzeyir	372	12	31	310	3720
Küpüler	636	12	53	530	6360
Mînnetler	102	12	8.5	85	1020
Pınarlar	6	12	0.5	5	60
Yağcı	30	12	2.5	25	300
Toplam	1254		104.5	1045	12.540

Tablo Ek-15 Alef Üretim Miktarları ve Parasal Değerleri

Köy Adı	Köyün Toplam Alef Öşrü(Kuruş)	Alefin Beher Ayar Fiyatı(Kuruş)	Elde Edilen Öşrün Ayar Olarak Miktarı	Köyün Toplam Alef Miktarı(Ayar)	Toplam Üretimin Parasal Değeri(Kuruş)
Danişmendler	6	12	0.5	5	60
Karacahisar	36	12	3	30	360
Karapınar	6	12	0.5	5	60
Kıran-ı Kebir	10	12	0.8	8	96
Minnetler	12	12	1	12	120
Toplam	70		5.8	58	700